

NÁRODNÁ OSVETA

ČASOPIS PRE ROZVOJ MIESTNEJ KULTÚRY A ZÁUJMOVEJ ČINNOSTI

Dotačný systém kultúry – informácie a analýzy

ČASOPISY

NÁRODNÉHO OSVETOVÉHO CENTRA

dotácie

- 4 Kultúra národnostných menšín bude o rok bohatšia**
Ministerstvo kultúry postupne zjednocuje systém podpory kultúry a umenia. Tento rok vláda schválila aj vznik Fondu na podporu kultúry národnostných menšín. Ako bude fungovať?
- 10 Dotačný fond a celoštátne súťaže: hľadá sa dohoda**
Zhodnotenie fungovania Fondu na podporu umenia z pohľadu členky odbornej komisie posudzujúcej projekty krajských a celoštátnych postupových súťaží záujmovej umeleckej činnosti.

dotácie / anketa

- 14 Gemerskí osvetári získali viac ako 31 000 eur**
Skúsenosti osvetových stredísk a kultúrnych centier s podprogramom Úradu vlády SR Kultúra národnostných menšín.

metodické listy

- 17 Bez cvičenia niet tancovania**
Metodické listy zamerané na začiatok práce s detským kolektívom sú určené vedúcim súborov nefolklorných tancov.

analýza

- 33 Je to len zábava**
Vývoj, stav a smerovanie amatérskej filmovej tvorby na Slovensku analyzuje doc. MgA. Marcela Plítková, ArtD., scenáristka, režisérka krátkometrážnej tvorby.

odporúčame

- 40 Dom, v ktorom sa tancuje**
Knižných publikácií venovaných folklorizmu, hlavne jeho najväčšiemu odvetviu – folklórnej záujmovej činnosti, menovite pestrej palety tanečných súborov, je pramálo. Výnimkou je kniha rozhovorov s choreografom Vladimírom Urbanom.

výročie

- 40 Reformácia a osveta sa navzájom podporili**
Protest, ktorý sa začal pred 500 rokmi, keď Martin Luther pribil na bránu zámockého chrámu vo Wittenbergu 95 pripomienok kritizujúcich cirkev, vyústil nielen do vzniku novej cirkvi. Reformácia zároveň prispela k šíreniu osvety.
- 44 95 téz Martina Luthera proti odpustkom**
Takmer všetci o nich vedia, ale málokto ich čítal. Čím vlastne Luther pobúrili cirkev, ale na druhej strane získal sympatie veriacich?

Vážené čitateľky, vážení čitatelia,

v prvom čísle Národnej osvety v roku 2014 sme napísali: „vyzerá to nádejne. Slovenská kultúra má konečne dostať to, čo jej patrí... Pomôcť tomu má aj zmena dotačnej politiky ministerstva kultúry, ktoré plánuje vznik Fondu na podporu umenia podľa vzoru osvedčeného Audiovizuálneho fondu.“

Po troch rokoch môžeme skonštatovať, že situácia s financovaním kultúry sa naozaj zlepšila.

Fond na podporu umenia funguje už tretí rok a k dispozícii má naozaj slušnú sumu – 15 miliónov eur. Navyše, od budúceho roka sa zmení aj spôsob podpory kultúry národnostných menšín, ktorý prejde z Úradu vlády SR pod novovzniknutú verejnoprávnu inštitúciu postavenú na podobných princípoch ako dva predchádzajúce fondy. A v porovnaní s minulosťou bude mať k dispozícii tiež viac peňazí – 7 miliónov eur.

Samozrejme, ani nový dotačný systém nevyhovuje všetkým žiadateľom a stále je čo kritizovať, pripomienkovať, zlepšovať. No zároveň si treba uvedomiť, že ideálna situácia, keď by boli spokojní a uspokojení všetci žiadatelia, môže existovať len v predstavách.

Na to, aby prevážil pesimizmus nad optimizmom určite nie je dôvod. Stačí sa pozrieť, ako sa od zriadenia Audiovizuálneho fondu zmenil stav pôvodnej slovenskej filmovej tvorby.

Redakcia

Kultúra národnostných menšín

TEXT: RED ■ FOTO: ARCHÍV MK SR

Ministerstvo kultúry postupne zjednocuje systém podpory kultúry a umenia prostredníctvom fondov fungujúcich na princípe verejnoprávnych inštitúcií. Po pozitívnych skúsenostiach s prvým z nich – Audiovizuálnym fondom, ktorý začal fungovať od 1. januára 2009, vznikol v roku 2014 Fond na podporu umenia. Tento rok vláda na návrh ministerstva kultúry schválila aj vznik Fondu na podporu kultúry národnostných menšín, ktorý nahradí doterajší podprogram Úradu vlády SR Kultúra národnostných menšín. Prvé výzvy by mali byť vypísané v januári 2018 a zmení sa aj výška prostriedkov – oproti doterajším 4 miliónom sa zvýši na 8 miliónov eur. O fungovaní doterajších fondov na podporu kultúry a umenia a zámeroch s novou inštitúciou hovorí pre Národnú osvetu generálna riaditeľka sekcie umenia a štátneho jazyka Ministerstva kultúry SR Mgr. Zuzana Komárová, PhD.

● **Ako dnes vyzerá štruktúra štátnej podpory kultúry a čo by sa v nej v najbližšom období malo ešte zmeniť?**

V súčasnosti už môžeme povedať, že máme etablované a úspešne fungujúce dva fondy – Fond na podporu umenia a Audiovizuálny fond. Keďže sa nám osvedčilo grantové schémy preniesť do prostredia nezávislých verejnoprávnych inštitúcií, existujúci systém by mal logicky a správne doplniť ešte tretí fond – Fond na podporu kultúry národnostných menšín. Má to veľa pozitív. Asi najväčším je fakt, že ministromi kultúry Markovi Maďaričovi sa vždy podarilo vyrokovať výrazný nárast peňazí pri vzniku každého fondu.

● **Kolko presne mali Audiovizuálny fond a Fond na podporu umenia v roku 2016 k dispozícii na prerozdelenie?**

Fond na podporu umenia mal 15 miliónov eur. Financovanie Audiovizuálneho fondu je viacdrojové. Štátny príspevok tvorí približne 60 %. V roku 2016 to bolo cca 4,5 milióna eur.

● **S akým objemom finančných prostriedkov sa ráta na budúci rok?**

Ak zákon o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín prejde celým legislatívnym procesom a podpíše ho pán prezident, tak by mal byť novelizovaný aj zákon o Fonde na podporu umenia a v roku 2018 by mal mať 20 miliónov. Audiovizuálnemu

fondu by sa prostriedky mali navýšiť na 6 miliónov eur.

● **Fond na podporu umenia pôsobí už vyše roka. V čom je pozitívum prechodu podpory neštátnej kultúry z dotačného systému ministerstva kultúry na novozriadený fond?**

Tých pozitív je viac a to nás veľmi teší. Fond ako verejnoprávna nezávislá inštitúcia má viac peňazí na prerozdelenie, už pri jeho vytváraní sme chceli výrazne obmedziť administratívnu záťaž pre žiadateľa, čo sa podarilo. Fond na rozdiel od ministerstva môže pridelať aj tvorivé štipendiá. Už v prvom roku vďaka tomu vznikli krásne diela. V neposlednom rade z môjho pohľadu je najdôležitejšia flexibilita, s akou vie fond vypisovať jednotlivé výzvy.

● **Viac peňazí má ísť v budúcom roku aj na podporu kultúry národnostných menšín, ktorá prechádza z gescie Úradu vlády SR pod ministerstvo kultúry, namiesto 4 miliónov to bude 8 miliónov. Keďže sa prostriedky vo fonde oproti dnešku zdvojnásobia, znamená to, že automaticky dostane každá menšina dvakrát toľko ako doteraz?**

Nie je to úplne tak, ale aj vznik tohto fondu v sebe nesie veľa pozitív. V spolupráci so zástupcami samotných menšín a tiež so splnomocnencom vlády pre národnostné menšiny a so splnomocnencom vlády pre rómske komunity sme grantový systém

úradu vlády kompletne „prekopali“ tak, aby žiadna menšina nebola ukrátená, aby sa pritom nepozabudlo na jej špecifiká a aby fond pri tom všetkom bol „akcieschopný“ a mohol bez problémov fungovať. Bol to veľmi náročný proces. Snažili sme sa rešpektovať existujúce európske politiky v oblasti národnostných menšín, ale aj vychádzať zo skúseností už dvoch existujúcich fondov. V zákone je presne stanovené percento, podľa ktorého by mala konkrétna menšina dostať prostriedky z celkového objemu na podporu svojich projektov.

● **Dotácie určené na podporu kultúry národnostných menšín patrili pod ministerstvo kultúry aj v minulosti, potom sa presunuli pod Úrad vlády SR, teraz sa opäť vracajú na ministerstvo kultúry, čo je dôvodom?**

Ministerstvo kultúry v minulosti pracovalo aj v súčasnosti pracuje na mnohých strategických dokumentoch pre celú oblasť kultúry, preto nemá zmysel triešťať ju na viaceré ústredné orgány štátnej správy. Mnohé z navrhovaných opatrení sa nám budú lepšie realizovať, ak budeme mať prehľad o nej ako celku. Vznikajúci fond je toho najlepším dôkazom.

● **Bude Fond na podporu kultúry národnostných menšín fungovať na rovnakých princípoch ako Fond na podporu umenia alebo bude v niečom odlišný? Ak áno, tak v čom?**

bude o rok bohatšia

Mgr. Zuzana Komárová, PhD., vyštudovala žurnalistiku na Univerzite Komenského. Počas štúdií absolvovala stáže na Fontys Hogescholen v Holandsku a Ruprecht-Karls Universität v nemeckom Heidelbergu. V roku 2012 ukončila doktorandské štúdium prácou o marketingu médií. V súčasnosti pôsobí ako generálna riaditeľka sekcie umenia a štátneho jazyka na ministerstve kultúry, kde v rokoch 2013 a 2014 koordinovala prípravu strategických materiálov Stratégia rozvoja kultúry Slovenskej republiky na roky 2014 – 2020 a akčný plán k stratégii rozvoja kultúry. Počas slovenského predsedníctva v Rade Európskej únie viedla pracovnú skupinu pre kultúrne záležitosti.

Kto koľko dostane

Percentuálne rozdelenie peňazí pre jednotlivé národnostné menšiny:

maďarská národnostná menšina	53,0 %
rómska národnostná menšina	22,5 %
rusínska národnostná menšina	6,4 %
česká národnostná menšina	3,7 %
ukrajinská národnostná menšina	2,0 %
nemecká národnostná menšina	1,8 %
moravská národnostná menšina	1,4 %
poľská národnostná menšina	1,4 %
ruská národnostná menšina	1,1 %
židovská národnostná menšina	1,1 %
bulharská národnostná menšina	1,0 %
chorvátska národnostná menšina	1,0 %
srbská národnostná menšina	0,7 %
interkultúrny dialóg a porozumenie	3,0 %

Áno aj nie. Oblasť národnostných menšín je veľmi špecifická a niektoré princípy z Fondu na podporu umenia sa nedajú umelo nastoliť všade. Pre mňa je dôležité, že to najlepšie z existencie oboch fondov sa nám podarilo dostať aj do Fondu na podporu kultúry národnostných menšín. Rovnaký bude v tom, že sa snažíme odbúrať zbytočnú

administratívu, zvyšujeme peniaze na podpornú činnosť a dávame mu jasnú a logickú štruktúru. Odlišný bude v spôsobe vzniku odborných komisií, pretože to si vyžaduje povaha oblasti menšinovej kultúry.

● **Vďaka čomu sa ministerstvu kultúry podarilo navýšiť rozpočet pre jednotlivé fondy?**

Vďaka osobe ministra kultúry, ktorý neúnavne presadzuje dôležitosť finančnej podpory kultúry. Je jedno akej, či audiovizuálnej, menšinovej alebo inej. Pochopenie našiel aj u ministra financií, čo je veľmi vzácny moment.

● **Ako budú financie z Fondu pre kultúru národnostných menšín percentuálne rozdelené medzi jednotlivé národnostné menšiny?**

Presné rozdelenie je uvedené v zákone. Máme 13 menšín, každá má svoju odbornú radu a jednu špeciálnu odbornú radu by mal fond zriadiť pre interkultúrny dialóg. Percentá sú v zákone. Dôležité je, že prerozdelenie vznikalo priamo za účasti menšín a tie najmenšie boli pozitívne zvýhodnené.

● **Ako vyzerali rokovania so zástupcami národnostných menšín? Bolo ťažké nájsť dohodu?**

Keďže som počas slovenského predsedníctva v Rade EÚ viedla pracovnú skupinu pre kultúrne záležitosti, hľadať dohodu pre mňa nie je ťažké. Náročné bolo pochopiť rôzne špecifiká jednotlivých menšín.

Museli sme najskôr veľa počúvať a až potom začať písať zákon. Zástupcovia národnostných menšín videli našu úpornú snahu pripraviť taký fond, ktorý bude čo najlepšie fungovať. Keď toto pochopili obe strany, komunikácia fungovala perfektne.

● **Ako to bude s prekladovou literatúrou? Vydávanie pôvodnej slovenskej literatúry v preklade do jazyka menšiny by malo byť podľa vás podporované z financií určených danej národnostnej menšine alebo z dotácií určených na podporu interkultúrneho dialógu?**

Ak sa pýtate na môj osobný názor, tak ideálne z oboch. Netrúfam

si však odpovedať za fond. Sám fond si musí nastaviť oprávnených a neoprávnených žiadateľov v rámci konkrétnych výziev.

● **Pokiaľ ide o podporu literatúry, nemala by sa z prostriedkov fondov – či už na podporu umenia, alebo na podporu národnostných menšín – venovať väčšia pozornosť spoločenskovednej a umenovednej literatúre, ku ktorej patria okrem iného aj publikácie o folklóre a záujmovej umeleckej činnosti?**

V ideálnom prípade by tento typ literatúry mal byť súčasťou každej rodinnej knižnice a v tom prípade by dokonca umenovedná a spoločenskovedná literatúra mohla byť zisková

a nemuseli by sme ju podporovať z grantov. Ale to sme niekde ďaleko za rokom 2020.

● **Kedy bude nový Fond na podporu kultúry národnostných menšín prijímať prvé žiadosti o podporu?**

Pevne dúfam, že začiatkom roka 2018.

● **Čo sa zmení v porovnaní s doterajším systémom?**

Fond bude mať viac prostriedkov, prehľadnú štruktúru a pre žiadateľa to bude znamenať aj menej administratívy. Fond bude nezávislá verejnoprávna inštitúcia, čo tiež samo osebe už v sebe nesie veľa pozitív.

Z návrhu zákona

● Zriaďuje sa Fond na podporu kultúry národnostných menšín ako verejnoprávna inštitúcia na účel:

- zachovania, vyjadrenia, ochrany a rozvoja identity a kultúrnych hodnôt národnostných menšín,
- výchovy a vzdelávania k právam osôb patriacich k národnostným menšinám,
- zabezpečenia interkultúrneho dialógu a porozumenia medzi občanmi slovenskej národnosti a občanmi patriacimi k národnostným menšinám a etnickým skupinám (ďalej len „interkultúrny dialóg a porozumenie“).

● Ministerstvo kultúry poskytuje zo štátneho rozpočtu v rámci schválených limitov na príslušné rozpočtové obdobie podľa zákona o štátnom rozpočte príspevok do fondu najmenej vo výške 8 000 000 eur.

● Ministerstvo kultúry je oprávnené si vyhradiť, že najviac 20 % z príspevku do fondu bude prednostne použitých na podporu priorít určených ministerstvom kultúry.

● Ministerstvo kultúry odvedie príspevok do fondu každoročne najneskôr do 31. januára bezhotovostne na účet fondu.

● Organmi fondu sú:

- riaditeľ,
- odborné rady,
- dozorná komisia,
- správna rada.

● Minister kultúry vymenuje riaditeľa a členov dozornej komisie najneskôr do 31. júla 2017 na základe výberového konania. Riaditeľ vymenuje členov odborných rád najneskôr do 15. októbra 2017. Minister kultúry a riaditeľ vymenujú členov správnej rady najneskôr do 31. októbra 2017.

● Odborné rady určujú v oblasti svojho pôsobenia priority podpory na príslušný kalendárny rok a zameranie predkladaných projektov a spolupracujú pri príprave výziev na podávanie žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov fondu.

Nadpolovičnú väčšinu členov odbornej rady vymenúva riaditeľ na základe výsledkov volieb zhromaždením organizácií príslušných národnostných menšín. Ostatných členov odbornej rady vymenúva riaditeľ bez návrhu.

● Organizácie národnostných menšín predložia riaditeľovi návrhy na členov odborných rád najneskôr do 30. septembra 2017.

● Za člena odbornej rady môže byť vymenovaná fyzická osoba, ktorá

- má najmenej trojročnú prax v oblasti kultúry alebo vedy,
- má spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu,
- je bezúhonná.

● Člen odbornej rady nesmie vykonávať funkciu v orgánoch politickej strany alebo politického hnutia, vystupovať v ich mene alebo pôsobiť v ich prospech.

● Funkčné obdobie člena odbornej rady je dva roky. Tá istá osoba môže byť vymenovaná za člena odbornej rady aj opakovane.

● Koordinačné rady a odborné rady zvolia členov správnej rady najneskôr do 31. októbra 2017.

● Správna rada schváli štatút fondu do 15. decembra 2017. Správna rada má 15 členov. Koordinačná rada alebo odborná rada volí a odvoláva spomedzi svojich členov člena správnej rady tak, aby za každú národnostnú menšinu bol zvolený jeden člen správnej rady; na zvolenie člena správnej rady sa vyžaduje nadpolovičná väčšina hlasov všetkých členov koordinačnej rady alebo odbornej rady. Jedného člena správnej rady vymenúva a odvoláva minister kultúry a jedného člena správnej rady vymenúva a odvoláva riaditeľ. Členom správnej rady

● **Hlavným účelom fondu je zachovanie, vyjadrenie, ochrana a rozvoj identity kultúrnych hodnôt národnostných menšín prostredníctvom poskytovania finančných prostriedkov na podporu ich kultúrnych a vedeckých aktivít formou dotácie alebo štipendia, uvádza sa v správe o vzniku fondu. Znamená to, že jednotlivé národnosti budú môcť používať peniaze z fondu napríklad aj na realizáciu výskumov týkajúcich sa národnostných menšín?**

Áno.

● **Ako je to so štipendiami?**

Štipendia sú špecifická vec a bude na fonde, ako si tento systém nastaví.

Vo Fonde na podporu umenia fungujú štipendia vynikajúco.

● **Orgánmi fondu sú: odborné rady, dozorná komisia, správna rada a riaditeľ, ktorého vymenuje minister kultúry. Ako sa budú kreovať komisie, ktoré budú o pridelení dotácií rozhodovať? Kto okrem národnostných menšín bude mať možnosť nominovať do nich členov?**

Spôsob kreovania komisií je podrobne rozpísaný v zákone, ministerstvo ešte vydá vyhlášku, v ktorej sa ďalej dotiahnu niektoré detaily. Nominovať do komisií môžu okrem národnostných menšín aj odborné organizácie z danej oblasti kultúry.

● **Ako sa budú vyberať noví pracovníci Fondu na podporu kultúry národnostných menšín? Bude sa prihliadať aj na ich skúsenosti s prácou v kultúrnej oblasti?**

Pracovníkov si bude vyberať riaditeľ. Samozrejme, že dôležité sú skúsenosti s prácou v kultúre, ale tých kritérií je, prirodzene, viac.

● **Budú môcť o podporu žiadať napríklad aj regionálne osvetové strediská a kultúrne centrá? Čo by mali v tom prípade spĺňať?**

Samozrejme. Oprávnených žiadateľov fond uvádza v konkrétnej výzve.

nemôže byť riaditeľ alebo člen dozornej komisie.

Poskytovanie finančných prostriedkov

● Fond poskytuje finančné prostriedky na podporu projektov v týchto oblastiach:

- kultúrno-osvetová činnosť a vzdelávacia činnosť,
- edičná činnosť,
- aktivity divadiel, umeleckých súborov a kultúrnych inštitúcií,
- umelecká tvorba,
- veda v oblasti kultúry, života a histórie národnostných menšín,
- záujmová činnosť a využitie voľného času,
- zahraničná prezentácia kultúry národnostných menšín,
- podpora interkultúrneho dialógu a porozumenia,
- podpora identifikácie a spoznávania spoločných kultúrnych hodnôt a tradícií,
- podpora výmenných programov, pobytov a spoločných vzdelávacích podujatí, vedomostných a umeleckých súťaží pre deti a mládež,
- ochrana, odborné spracovanie a digitalizácia kultúrneho dedičstva národnostných menšín,
- kreatívny priemysel,

m) podpora rozvoja používania jazykov národnostných menšín.

● Fond poskytuje finančné prostriedky formou

- dotácie alebo
- štipendia.

● Fond môže ako podmienku poskytnutia dotácie určiť povinnosť žiadateľa písomne preukázať, že má na financovanie projektu, na ktorý požaduje finančné prostriedky, zabezpečené spolufinancovanie z vlastných zdrojov alebo z iných zdrojov. Výšku spolufinancovania určí fond v rámci zásad a priorít podpornej činnosti fondu na konkrétne obdobie.

● O poskytnutí finančných prostriedkov rozhodne riaditeľ do 60 dní odo dňa doručenia žiadosti, ktorá je úplná, na základe odporúčania odbornej rady. Riaditeľ rozhodne o

- poskytnutí finančných prostriedkov, ak poskytnutie finančných prostriedkov na konkrétnu žiadosť odborná rada odporučila a ak je to v súlade s týmto zákonom a v súlade s pravidlami poskytovania štátnej pomoci podľa osobitného predpisu,
- neposkytnutí finančných prostriedkov, ak poskytnutie finančných prostriedkov na konkrétnu žiadosť odborná rada neodporučila alebo ak to nie je

v súlade s týmto zákonom alebo s pravidlami poskytovania štátnej pomoci podľa osobitného predpisu. Rozhodnutie riaditeľa fond zverejní na svojom webovom sídle a obsahuje aj dôvod neposkytnutia prostriedkov.

● Žiadateľom môže byť fyzická osoba, ktorá dovŕšila vek 18 rokov, alebo právnická osoba, ktorej predmetom činnosti je realizácia kultúrnych alebo iných aktivít špecifikovaných vo výzve na podávanie žiadostí v súlade s účelmi.

● Žiadateľom nemôže byť

- člen dozornej komisie alebo riaditeľ ani im blízka osoba,
- právnická osoba, ktorej členom riadiacich orgánov, kontrolných orgánov alebo dozorných orgánov alebo štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu je člen dozornej komisie, riaditeľ alebo im blízka osoba,
- rozpočtová organizácia alebo príspevková organizácia v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva.

● Fond zverejní prvú výzvu na predkladanie žiadostí do 31. decembra 2017.

● Žiadosti sa predkladajú fondu od 1. januára 2018.

● Ministerstvo kultúry poskytne príspevok zo štátneho rozpočtu do fondu prvýkrát v roku 2018.

Príklad: raz uspeli a raz nie

Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi podalo v minulosti do podprogramu Úradu vlády SR Kultúra národnostných menšín dva projekty. S jedným neuspeli, druhý podporu získal. „Nemyslím si, že náš prvý projekt, venovaný židovskej kultúre, bol spracovaný menej kvalitne ako tento druhý, ktorý bol úspešný,“ hovorí riaditeľka Mgr. Ľudmila Húsková, ktorá na ilustráciu poskytla aj stručný opis oboch projektov podaných v rokoch 2015 a 2016. Za zmienku stojí, že Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi projekt **Za židovskou kultúrou na Slovensku** napokon uskutočnilo aj bez podpory z úradu vlády.

Podporený projekt

MOSTY

Cieľom projektu bolo oživenie a udržiavanie rómskej tradičnej kultúry v regióne hornej Nitry a tiež zmysluplné trávenie voľného času u detí rómskeho pôvodu, ktoré žijú v sociálne znevýhodnenom prostredí. Spoluorganizátorom bola nezisková organizácia Spokojnosť – centrum sociálnych služieb. Projekt pozostával z 5 workshopov, zameraných na tanec, hudbu a spev, tradičnú rómsku kuchyňu a remeslá. Ďalšou aktivitou bola výstava fotografií detí z organizácie Spokojnosť a vystúpenie regionálnej autentickú rómskej ľudovej hudby, ako aj účastníkov hudobného a tanečného workshopu na 31. ročníku Hornonitrianskych folklórnych slávností.

Tvorivé dielne boli zamerané na hudbu (8. 6. – Poznala som muzikanta takého), remeslo (13. 6. – pletenie z papiera), tanec (16. 6. a 1. 10. – Zahrajte mi čardáš), tradičnú rómsku kuchyňu (21. 6. – Čo dom dal). 25. 6. sa v rámci Hornonitrianskych folklórnych slávností predstavili účastníci hudobnej a tanečnej dielne s piesňami Duj, duj, duj a A poštaris avel v bloku Mosty. Hudobný sprievod zabezpečila rómska ľudová hudba Bartošovci (Žiar nad Hronom), ktorá sa predstavila aj samostatným programom autentického rómskeho folklóru. Sprievodným podujatím bola výstava fotografií detí z n. o. Spokojnosť s názvom Pozri, čo ma trápi a teší.

Počet účastníkov workshopov:	
8. 6. 2016 (hudobná dielňa)	13
13. 6. 2016 (remeselnícka dielňa – pletenie z papiera)	16
16. 6. 2016 (tanečná dielňa)	11
21. 6. 2016 (tradičná kuchyňa)	7
1. 10. 2016 (tanečná dielňa)	15

Počet lektorov: 5

Počet návštevníkov:
31. ročníka HFS
(25. 6. 2016 – blok MOSTY) 1 000

Počet vystupujúcich hostí:
2 ľudové hudby (LH Bartošovci – 6,
ľudová hudba spod Rokoša – 4)

Počet metodikov RKC v Prievidzi: 3

Počet pracovníkov n. o. Spokojnosť: 4

Výška podpory z Úradu vlády SR – 2 000 eur.

Nepodporený projekt

ZA ŽIDOVSKOU KULTÚROU NA SLOVENSKU

Projekt zahŕňal viacero tematických akcií:

- fotografickú výstavu, doplnenú zbierkovými predmetmi, o súčasnom živote bratislavskej židovskej komunity pod názvom Sme tu! We are here!, ktorú videlo 250 ľudí (z toho 65 študentov);
- prednášku Maroša Borského, kurátora výstavy a riaditeľa Židovského komunitného múzea, tematicky zameranú na židovskú kultúru na Slovensku v súčasnosti, ktorá sa uskutočnila pri príležitosti otvorenia výstavy. Na otvorení výstavy a prednáške sa zúčastnilo 30 návštevníkov;
- prednášku Erika Kližana, miestneho historika a archívára SNM – Múzeum Bojnice, na tému Dejiny Židov na hornej Nitre si vypočulo 35 záujemcov;
- tradičnú židovskú hudbu skupiny Preßburger Klezmer Band si vypočulo 100 ľudí. Koncert sa uskutočnil v rámci festivalu Ešte dúšok leta, ktorý je venovaný oslavám Svetového dňa turizmu a Týždňa európskeho kultúrneho dedičstva.

Fond na podporu umenia a celoštátne postupové súťaže: hľadá sa dohoda

TEXT: PETRA KRŇÁČOVÁ, NÁRODNÉ OSVETOVÉ CENTRUM ■ FOTO: PLAGÁTY AKCIÍ PODPORENÝCH FPU

Fond na podporu umenia, ktorý nahradil dotačný systém ministerstva kultúry, rozhoduje o pridelovaní dotácií na základe predložených projektov už dva roky. Po prekonaní prvých úskalí zo začiatku fungovania si žiadatelia na nový spôsob postupne zvykajú. Nasledujúci článok je zhodnotením fungovania Fondu na podporu umenia z pohľadu členky odbornej komisie posudzujúcej projekty krajských a celoštátnych postupových súťaží záujmovej umeleckej činnosti a zároveň porovnaním starého a nového systému rozdeľovania finančných prostriedkov.

Fond bol zriadený ako verejnoprávna právnická osoba na základe zákona č. 284/2014 Z. z. o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení zákona č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z. Jeho základným poslaním je finančnou podporou vytvárať podmienky na trvalo udržateľný rozvoj umeleckej tvorby, umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu, na tvorbu umeleckých diel, ich sprístupňovanie a pod.

Detailnejšie základné poslanie fondu definuje štatút Fondu na podporu umenia z roku 2016, ktorý okrem iného uvádza, že poslaním fondu je:

- prispievať k naplneniu strategických zámerov a dlhodobých koncepcií rozvoja umeleckej tvorby, umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu,
- prispievať k uskutočňovaniu kultúrnej politiky Slovenskej republiky a Európskej únie v oblasti umeleckej tvorby, umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu,
- navrhovať opatrenia na podporu umeleckej tvorby a rozvoj umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu,
- podporovať umeleckú tvorbu a jej sprístupňovanie verejnosti,
- podporovať rozvoj umeleckej tvorivosti, kultúry, kreatívneho priemyslu a podporovať trvalo udržateľný rozvoj podnikateľského

prostredia v umeleckých aktivitách, kultúre a kreatívnom priemysle,

- podporovať vývoj a uplatnenie nových technológií v oblasti umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu,
- iniciovať rozvoj medzinárodnej spolupráce v oblasti umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu,
- podporovať výchovu, vzdelávanie a výskumnú činnosť v oblasti umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu a prioritne zlepšovať prístup mladej generácie ku kultúrnemu dedičstvu,
- zabezpečiť rovnosť prístupu k finančným prostriedkom fondu určeným na podporu umeleckej tvorby a rozvoj umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu, transparentnosť udeľovania finančnej podpory z fondu a pravidelné vyhodnocovanie efektivity použitia finančných prostriedkov fondu,
- podporovať rozvoj kultúrnej identity obyvateľov Slovenskej republiky a zachovanie kultúrnej rozmanitosti.

Kto je kto

Základnými orgánmi Fondu na podporu umenia sú rada, dozorná komisia a riaditeľ. Riadením činnosti fondu a konaním v jeho mene je poverená rada fondu. Na čele rady stojí jej predseda, ktorý je oprávnený konať v mene rady. Rada fondu schvaľuje viaceré interné dokumenty a predpisy

fondu, ale aj dokumenty dôležité z pohľadu žiadateľov, upravujúce zásady, spôsob a kritériá hodnotenia žiadostí o poskytnutie finančného príspevku, ako aj zásady samotného poskytovania finančných prostriedkov.

Nemenej dôležitou skutočnosťou vo vzťahu k žiadateľom je, že rada vymenúva a odvoláva členov odborných komisií a tiež vydáva štruktúru podpornej činnosti fondu na obdobie kalendárneho roka so špecifikovaním cieľov, priorít a obsahového zamerania podpornej činnosti fondu; zadenovaním počtu, zamerania a členenia programov podpornej činnosti fondu, ako aj určením počtu odborných komisií fondu a ich základného zloženia, výšky povinného spolufinancovania projektu žiadateľom, ďalej určuje minimálnu a maximálnu sumu, ktorú fond môže poskytnúť na jeden projekt, ako aj percentuálny pomer prerozdelenia finančných prostriedkov fondu podľa jednotlivých programov podpornej činnosti fondu. Rozhoduje tiež o predbežných termínoch výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov z fondu.

Kontrolným orgánom Fondu na podporu umenia je dozorná komisia, ktorá dohliada nad súladom činnosti fondu s príslušnými právnymi predpismi a vnútornými predpismi fondu, vykonávajúc tiež riadnu kontrolu riadneho a účelného hospodárenia fondu, použitia finančných prostriedkov a hospodárenia s majetkom fondu.

Výkonným orgánom fondu je jeho riaditeľ, ktorý je oprávnený

OPEN MIC

23. 2. 2017
19:30

hudobný hosť: **postman** /ua/
 Podujatie zamerané na podporu začínajúcich alebo menej známych autorov s dôrazom na vlastnú tvorbu (covery naozaj nie sú vítané).
 Rozhodnúť sa vystúpiť môžete aj na mieste, počas predstavení. Príležitosť raz mesačne sa stretnúť pri počúvaní zaujímavej folkovej, akustickej, ale aj inej hudby, básňach a poviedkach. Žiadna súťaž, žiadne poroty, iba Vy a pozorné publikum.
 Dramaturgicky pripravuje a uvádza Edo Klona.

CHRISTIANA
 COFFEE & SODA & BREAD
 JAZZ, ROCK & BLUES

RUFENKREUT

u. fond na podporu umenia
 z verejných zdrojov
 :RADIO_FM

KNIŽNIČNÉ A EDIČNÉ CENTRUM

Fakulty Matematiky, Fyziky a Informatiky

Vás pozýva v dňoch

13.3. - 17.3.2017

na

Výstavu kníhzískaných z finančných prostriedkov Fondu
na podporu umeniaAkcia sa uskutočňuje v rámci každoročného
celoslovenského podujatia

Týždeň slovenských knižníc

riadiť jeho činnosť a konať v mene fondu v rozsahu, ktorým ho poveruje rada fondu. Riaditeľ tiež priamo riadi kanceláriu fondu, ktorá zabezpečuje organizačné, personálne, administratívne a technické pokrytie činnosti fondu. Vo vzťahu k žiadateľom je to práve kancelária fondu, ktorá skúma úplnosť predkladaných žiadostí a pripravuje podklady na rokovania odborných komisií.

Na posudzovanie projektov FPU zriaďuje odborné komisie. Štatút FPU pomerne podrobne definuje spôsob výberu členov odborných komisií, ako aj o kritériá a spôsob hodnotenia žiadostí členmi odborných komisií.

Ako sa hodnotí

Členovia odbornej komisie hodnotia žiadosti nasledujúcim spôsobom: každý člen komisie prideli jednotlivým žiadostiam body podľa daných kritérií. Toto posudzovanie sa deje individuálne. Jednotliví členovia komisie nevedia, kto ďalší je členom odbornej komisie, a nevedia ani

to, aké bodové hodnotenie daným žiadostiam prisúdili ostatní členovia komisie.

Na spoločnom zasadnutí komisie potom členovia odbornej komisie v rámci záverečného pridelovania bodového ohodnotenia prediskutujú každú predloženú žiadosť. Po pridelení bodového hodnotenia odborná komisia určí po vzájomnej diskusii odporúčanú sumu podpory pre žiadosť, ktoré získali viac ako 50 % z maximálneho možného počtu bodov. Pri návrhu výšky finančných prostriedkov komisia prihliada na výsledky bodového hodnotenia žiadosti a tiež na to, aby bol projekt vecne, časovo i z hľadiska hospodárnosti a efektívnosti realizovateľný.

Porovnanie

Ak porovnáme systém hodnotenia žiadostí v rámci viacerých inštitúcií, nájdeme spoločné, ale aj rozdielne znaky. Ministerstvo kultúry SR v dotačnom systéme vymenovalo členov odborných komisií na základe

vpred stanovených kritérií na viacročné obdobie. Stanovené boli aj kritériá hodnotenia jednotlivých žiadostí a projektov.

Na rozdiel od Fondu na podporu boli v prípade dotačného systému ministerstva kultúry hodnotitelia zverejnení na webovom sídle ministerstva už pred zasadáním komisií, vďaka čomu vedeli o zložení jednotlivých komisií aj jednotliví hodnotitelia, aj verejnosť/žiadatelia.

Podstatným rozdielom medzi hodnotením žiadostí na Ministerstve kultúry SR, vo Fonde na podporu kultúry a v dotačnej komisii pre národnostné menšiny Úradu vlády SR je to, že v rámci hodnotenia žiadostí členovia hodnotiacej komisie Ministerstva kultúry SR a FPU poznali, resp. mali možnosť identifikovať žiadateľov. Hodnotiaca komisia Úradu vlády SR, naopak, posudzovala žiadosti bez identifikácie žiadateľa. Rozdiel spočíva aj v tom, že žiadosti v prvej fáze hodnotenia posudzuje dvojica hodnotiteľov, z ktorých aspoň jeden zastupuje danú národnostnú menšinu.

Fakulta architektúry STU v Bratislave Vás pozýva na prednášku architektky Niny Bartošovej

OD FEI-GLERA

29. marec, 2017 (streda) o 16.00 h.
Fakulta architektúry STU v Bratislave
Námestie slobody 19, miestnosť č. 117

PO
KARFI-
KA

Prierez priemyselnou architektúrou Bratislavy od konca 19. storočia do 1. polovice 20. storočia

STU FA

u. fond na podporu umenia

Podujatie s finančnou podporou z verejných zdrojov Fondu na podporu umenia

Hlavný partner projektu
u. fond na podporu umenia

ABXV KULTÚRNY CENTRUM Kultúrne zariadenie KK

JS KOŠICKÝ SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

Košický samosprávny kraj

Košický samosprávny kraj

Krajská súťaž sólistov tanečníkov v ľudovom tanci Košického samosprávneho kraja

ŠAFFOVA OSTROHA 2017

26. marec 2017 (nedeľa)
13.00 hod.
Kultúrny dom Bidovce

Vstup voľný

Podujatie z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia

www.kraj.sk

Pri aktuálnom status quo Fondu na podporu umenia je dôležité upozorniť, že žiadatelia majú právo vstupovať do výberu členov odborných komisií FPU zaslaním nominácií s potrebnými dokladmi na základe výziev, ktoré fond zverejňuje. Z nominácií, ktoré spĺňajú vecné i formálne kritériá, potom rada fondu vyberie časť členov komisií, druhá časť sa vyberá žrebovaním.

Nestrannosť vs. „neznámosť“

Pred hodnotením žiadostí sa nominovaní členovia odborných komisií vyjadrujú písomne, či sú, alebo nie sú v konflikte záujmov, pretože ich morálnou, ale aj právnou povinnosťou je konať nestranne a neuprednostniť súkromný záujem pred verejným. Nestrannosť sa však nemôže zamerať s „neznámosťou“. Ak má hodnotiteľ rozhodovať so znalosťou veci, okrem odborného vzdelania to predpokladá aj potrebné skúsenosti a zázemie v praxi. To znamená, že sú to ľudia, ktorí sa v danej sfére istým

spôsobom pohybujú, poznajú obdobné projekty z praxe.

Nedá sa vylúčiť, že hodnotitelia niektorých zo žiadateľov poznajú, a bola by to aj absurdná požiadavka. Práve preto, že okrem potrebného vzdelania majú aj istú prax, pracovali alebo pracujú v podobnej sfére, a teda nehodnotia žiadosti len „od zeleného stola“, nie je úplne možné, ale zároveň sa ani nevyžaduje, aby nikoho zo žiadateľov nepoznali. Preto je nevhodné zamieňať si pojmy nestrannosť a „neznámosť“ členov komisií.

Pohľad členky odbornej komisie

V roku 2016 som pracovala v komisii posudzujúcej projekty krajských a celoštátnych postupových súťaží záujmovej umeleckej činnosti, ktorých vyhlasovateľom a odborným garantom je Národné osvetové centrum. Tento podprogram má v porovnaní s inými programami dotačnej schémy Fondu na podporu umenia svoje špecifiká vyplývajúce zo zákona č. 189/2015 Z. z. z 1. júla 2015

o kultúrno-osvetovej činnosti. Ten okrem iného stanovuje, že kultúrno-osvetové zariadenie s ohľadom na rozsah svojho územného pôsobenia zabezpečuje postupové súťaže a prehliadky, uskutočňuje vzdelávacie, prezentačné a súťažné podujatia v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti. Keďže podprogram podporuje realizáciu postupových súťaží, význam jednotlivých projektov sa neposudzuje nanovo.

Do istej miery chýba aj konkurencia, pretože žiadatelia podávajú projekty, ktorých realizácia im vyplýva zo spomínaného zákona. Napríklad málokedy sa stane, i keď teoreticky to možné je, že viaceré zariadenia by podali projekt na uskutočnenie tej istej krajskej postupovej súťaže. Kým v iných podprogramoch a programoch FPÚ projekty musia „súťažiť“, aby získali podporu, tu je určitá miera garancie podpory, pokiaľ projekt, samozrejme, spĺňa požadované kritériá.

Možno práve aj vďaka tejto záruke mali niektoré projekty týkajúce sa postupových súťaží ešte v rámci

dotačného systému Ministerstva kultúry SR často menšiu výpovednú hodnotu, uspokojujúc sa s citovaním propozícií alebo dotačnej výzvy.

Napriek spomínanej menšej potrebe rivality je dôležité vyzdvihnúť, že k súťaživosti projektov či žiadostí i tak prirodzene dochádza. Jednotliví uchádzači o podporu z uvedeného podprogramu sa snažia okrem stabilných a takpovediac povinných programových súčastí postupových preliadok a súťaží plánovať aj inovatívne vzdelávacie programy, ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť podujatí.

Navyše v porovnaní s inými podprogramami sa tieto projekty z hľadiska „projektového manažmentu“ málokedy dajú ľahko plánovať a predvídať – odhadnúť počet účastníkov a divákov je v ich prípade komplikované. V zásade síce možno hovoriť o silnejšom alebo slabšom zastúpení toho-ktorého žánru v danom regióne alebo kraji, ale aj toto zastúpenie podlieha spoločenskému a historickému vývoju, čo znamená, že sa môže meniť a aj sa mení.

Osobitné postavenie týchto typov projektov vnímajú aj samotní žiadatelia, prevažne regionálne alebo krajské osvetové a kultúrne zariadenia. V komunikácii so zástupcami Fondu na podporu umenia hľadajú cesty, ako naďalej podporovať túto dôležitú oblasť kultúrno-osvetovej činnosti, ale zároveň si nezáväzovať ruky merateľnými ukazovateľmi jednotlivých súťaží, ktoré sú nie vždy ľahko predvídateľné a napriek dlhoročným skúsenostiam organizátorov sa často podobajú „Sibylinmu vešteniu“.

Ďalšou oblasťou, kde sa žiadatelia a fond ešte len snažia nájsť vhodné riešenie, sú prípady, keď dané osvetové či kultúrne zariadenie uskutočňuje viacero postupových súťaží. Jednou z ciest by mohli byť „projektové balíky“. V rámci nich by sa za vopred určených podmienok dala predisponovať určitá suma z jednej súťaže, ktorá bola napokon v realite menej finančne náročná, do druhej, ktorej finančná náročnosť sa zvýšila napríklad vzhľadom na nečakaný nárast počtu záujemcov.

Porovnanie

Do roku 2015 zabezpečovalo Ministerstvo kultúry SR systematickú finančnú podporu jednotlivých súťaží/prehliadok prostredníctvom dotačného systému v rámci samostatného programu Nehmotné kultúrne dedičstvo a kultúrno-osvetová činnosť takto:

- v rokoch 2006 – 2011: podpora prostredníctvom grantového systému Ministerstva kultúry SR bez osobitného vyčlenenia problematiky v rámci samostatného podprogramu, projekty boli zaradené do podprogramu 8.1 Tradičná kultúra a amatérska umelecká tvorba;
- v rokoch 2012 – 2015: podpora prostredníctvom dotačného systému Ministerstva kultúry SR s vytvoreným osobitným podprogramom pre krajské a celoštátne postupové súťaže a prehliadky ZUČ 7.5 Postupové krajské a celoštátne súťaže a prehliadky záujmovej umeleckej činnosti.

Podrobnejšie sa budem venovať situácii v rokoch 2013 – 2016:

Dotačný systém Ministerstva kultúry SR, podprogram č. 7.5

2013

98 projektov, z toho
6 projektov neschválených,
2 žiadosti stiahnuté,
1 žiadosť vyradená z dôvodu neúplnosti
Požadovaná dotácia: 395 854 eur
Schválená dotácia: 247 050 eur

2014

110 projektov, z toho
1 žiadosť neschválená,
2 žiadosti stiahnuté,
1 žiadosť po termíne
Požadovaná dotácia: 480 256 eur
Schválená dotácia: 326 100 eur

2015

112 projektov, z toho
3 žiadosti neschválené
Požadovaná dotácia: 502 580 eur
Schválená dotácia: 361 700 eur

Dotačný systém Fondu na podporu umenia

2016

105 projektov, z toho
6 projektov neschválených
Požadovaná dotácia: 475 902 eur
Schválená dotácia: 400 000 eur

Nižšie stupne

Dlhoročným problémom systému postupových súťaží je financovanie regionálnych, prípadne ešte nižších kôl. Tie tvoria základňu, podhubie celého systému postupových súťaží, v rámci ktorého sa prezentuje, metodicky usmerňuje a odbornou vzdeláva nespočetné množstvo jednotlivcov i kolektívov záujmovej umeleckej činnosti.

V ostatných rokoch, okrem iného aj vinou nedostatku financií, nebolo možné podporovať nižšie stupne z dotačného či predtým grantového systému Ministerstva kultúry SR a nie je to možné ani z dotačného systému Fondu na podporu umenia.

Regionálne a nižšie stupne súťaží by aj naďalej mali byť financované z rozpočtov vyšších územných celkov, ktoré však často nemajú finančné možnosti na ich podporu, a tak sa systém postupových súťaží ocitá v akomsi bludnom kruhu, kde nie je finančná garancia na realizáciu základných kôl týchto súťaží.

Nedostatky žiadostí

Problémom žiadostí na získanie finančnej podpory na realizáciu postupových súťaží a prehliadok ostávajú limity určené pre oprávnenosť požadovaných nákladov na stravovanie vo výške 10 percent. Uvedené percentuálne určenie je nepostačujúce na pokrytie stravovania pre účastníkov viacdňových postupových súťaží a prehliadok. Limit však nie je rozhodnutím Fondu na podporu umenia alebo predtým Ministerstva kultúry SR, ale vychádza z iných záväzných právnych noriem a predpisov. Riešenie tejto situácie je preto komplikovanejšie.

V podprograme určenom na podporu celoštátnych a krajských postupových súťaží a prehliadok vyhlásovaných Národným osvetovým centrom sa objavilo niekoľko žiadostí, ktoré nemohli byť vzhľadom na nastavené pravidlá podporené. Dôvodom nebolo, že by boli málo kvalitné, ale svojím zameraním nespádali do uvedeného podprogramu. Boli to napríklad

U. fond na podporu umenia

Celkový rozpočet

2015	240 500 eur
2016	15 000 000 eur
2017	15 000 000 eur

V roku 2016 posudzovalo viac ako 130 hodnotiteľov vyše 5 000 žiadostí v rámci všetkých 12 výziev, podporených bolo 2911 v celkovej výške 14 342 410.

rôzne súťaže moderného tanca, súťaže moderátorov alebo súťaže spojené s podporou rozličných oblastí kresťanských a národných tradícií, ktoré však nie sú postupové a nespĺňajú ďalšie uvedené kritériá podprogramu.

Obdobne sa v danom podprograme objavili aj žiadosti spojené s realizáciou súťažných podujatí národnostných menšín, ktoré však majú svoje programy v rámci dotačnej schémy Úradu vlády SR a rovnako nespĺňajú kritériá zadané v rámci podprogramov FPU.

Najmä v prvom roku sa objavili tiež žiadosti, ktoré nespĺňali požiadavku minimálnej požadovanej sumy. Takto nemohli byť podporené napríklad projekty niektorých krajských súťaží Šaffovej ostrohy, AMFO a i.

V príspevku som načrtla len zopár konkrétnych skúseností z práce členky odbornej komisie FPU. Príspevok nemá ambíciu postihnúť všetky aspekty tejto práce ani analyzovať všetky plusy a mínusy podpory projektov postupových súťaží z dotačnej schémy FPU. Určite výrazne pozitívnym krokom zo strany FPU je snaha komunikovať so žiadateľmi nielen v procese prípravy žiadostí, ale aj po realizácii projektov, ako sa to udialo napríklad na celoštátnej porade metodikov krajských a regionálnych kultúrnych a osvetových zariadení.

Audiovizuálny fond

Prvou verejnoprávnu inštitúciou na podporu a rozvoj kultúry, ktorej vznik iniciovalo Ministerstvo kultúry SR, je Audiovizuálny fond. Po takmer dvadsiatich rokoch od zániku štátneho monopolu v oblasti filmu nadobudol 1. januára 2009 účinnosť zákon č. 516/2008 Z. z. o Audiovizuálnom fonde v znení neskorších predpisov, čím sa výrazne rozšírili možnosti aj zdroje podpory.

Audiovizuálny fond poskytuje dotácie, štipendia a pôžičky.

Vďaka fondu z roka na rok stúpa počet nakrútených filmov. Po vzniku samostatného Slovenska sa pre kiná vyprodukovali ročne len dva dlhometrážne filmy. Rovnaká situácia bola ešte aj v roku 2001. Posledných päť rokov sa na Slovensku vyrobí vyše dvadsať dlhometrážnych filmov pre kiná. Oživenie filmovej tvorby na Slovensku sa prejavilo aj na udeľovaní národnej filmovej ceny Slnko v sieti, ktorú Slovenská filmová a televízia akadémia udeľovala spočiatku len každé dva roky, šiesty a siedmy ročník sa však už konali dva roky po sebe – v rokoch 2016 a 2017.

Audiovizuálny fond podporuje:

- vývoj, tvorbu a produkciu slovenských audiovizuálnych diel vrátane európskych koprodukcii,
- distribúciu, propagáciu a marketingovú podporu audiovizuálnych diel,
- prezentáciu slovenskej kinematografie v zahraničí,
- digitalizáciu kín a technologický rozvoj v audiovizii,
- filmové festivaly a prehliadky,
- výskum a vydávanie odbornej literatúry,
- vzdelávanie, workshopy a tréningy pre profesionálov v audiovizii.

Celková suma predbežne určená na podporu audiovizuálnej kultúry v roku 2017 je 7 000 000 eur.

Gemerskí osvetári získali viac ako 31 000 eur

Regionálne osvetové strediská a kultúrne centrá, ktoré pôsobia v oblastiach, kde sú medzi obyvateľstvom početnejšie zastúpení aj príslušníci národnostných menšín, sú pravidelnými žiadateľmi o podporu svojich projektov z podprogramu Úradu vlády SR Kultúra národnostných menšín. O tom, akú podporu získali a aké sú ich skúsenosti, vypovedá nasledujúca anketa.

	Využila vaša organizácia niekedy v minulosti podporu z podprogramu Úradu vlády SR Kultúra národnostných menšín? Kolkokrát ste podali projekt a kolkokrát získali podporu – v akej výške a na aký konkrétny projekt?	Ak máte skúsenosť s dotáciami z podprogramu Kultúra národnostných menšín a zároveň ste žiadali aj o dotácie z Fondu na podporu umenia, vedeli by ste porovnať svoje skúsenosti?
Novohradské osvetové stredisko v Lučenci	Projekt sme podali raz v podprograme 1.3 Podpora kultúrnych aktivít a umeleckej tvorby, bol podporený vo výške 3 000 eur. Zámerom projektu Ruky železa, srdce ohňa bolo pripomenúť remeselnú zručnosť Rómov prostredníctvom troch tradičných materiálov (železo, hlina a prútie) a prezentovať tri druhy rómskeho remesla, predstaviť ich ako vynikajúcich kováčov, tehliarov – výrobcov nepálených tehál, ľudovo váľkov, a brezových metiel. Súčasťou projektu bol aj blok Od kolísky po hrob, ktorý približoval tradičné obyčaje Rómov v jednotlivých obdobiach života na príklade Rómov v konkrétnej dedine Novohradu – Hradišti.	Úrad vlády má oproti FPU komplikovanejšie formuláre aj samotnú žiadosť a vyúčtovanie.
Regionálne osvetové stredisko v Komárne	Projekt sme prvýkrát podali v roku 2016, na podujatie Znie pieseň nad Dunajom sme získali podporu vo výške 500 eur.	Máme dobré skúsenosti aj s podprogramom Kultúra národnostných menšín Úradu vlády SR, aj s podporou z Fondu na podporu umenia.
Podtatranské osvetové stredisko v Poprade	Projekty podávame od roku 2011. Vtedy sme na tvorivé dielne Rómska paleta získali 950 eur. V roku 2012 sme s projektom Festival rómskej kultúry neuspeli, v roku 2015 sme dostali podporu na dve podujatia – 2 500 eur na Rómsku tradičnú kultúru na Pieninách a 500 eur na Spájame sa tancom.	V oboch prípadoch je zbytočná byrokracia. Ak sme príspevková organizácia VÚC, logicky z toho vyplývajú určité nemeniteľné fakty: platný štatutár, stanovky, zriaďovateľský orgán atď. Rovnako všetky info sa dajú zistiť pomocou IČO, DIČ organizácií. Samozrejme, ak si žiada podporu fyzická osoba, živnostník, občianske združenie, je to iné, ale v prípade takých inštitúcií, ako sme my, ide o zbytočné papierovanie.
Krajské osvetové stredisko v Nitre	Projekty do grantového programu Úradu vlády SR už pravidelne predkladá aj Krajské osvetové stredisko v Nitre. V roku 2015 získalo dokopy 5 400 eur na tieto projekty: Znie pieseň z Podzoboria – Felcsendül a dal Zoboralján (7. ročník prehliadky hudobného folklóru) – 700 eur, Otvorme srdcia – Tárjuk ki szívünket (8. ročník prehliadky speváckych zborov) – 700 eur, Tancuj, tancuj – Perdülj, fordulj (4. ročník prehliadky detských folklórnych skupín a sólistov) – 500 eur, Vianoce na Podzoborí – Karácsony Zoboralján (6. ročník prehliadky vianočných zvykov a obyčajov) – 500 eur, Parta moja, parta – Pártám, pártám, búra hajló pártá (príprava a vydanie knihy mapujúcej svadobný ľudový odev obcí pod Zoborom) – 3 000 eur.	Krajské osvetové stredisko v Nitre nemá záujem o zverejnenie odpovedí v časopise Národná osveta.

	Využila vaša organizácia niekedy v minulosti podporu z podprogramu Úradu vlády SR Kultúra národnostných menšín? Kolkokrát ste podali projekt a kolkokrát získali podporu – v akej výške a na aký konkrétny projekt?	Ak máte skúsenosť s dotáciami z podprogramu Kultúra národnostných menšín a zároveň ste žiadali aj o dotácie z Fondu na podporu umenia, vedeli by ste porovnať svoje skúsenosti?
Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi	Na úrad vlády sme predložili dva projekty. Prvý projekt Za židovskou kultúrou na Slovensku nebol v roku 2015 podporený, ale i tak sa nám ho podarilo zrealizovať z vlastných zdrojov. Druhý projekt Mosty získal v roku 2016 z podprogramu Rómska národnostná menšina podporu 2000 eur. V rámci neho sme pripravili tvorivé dielne ľudového tanca, spevu, tradičných rómskych remesiel a tradičnej kuchyne. Rómske deti a rómska ľudová hudba potom vystúpili na našom festivale Hornonitrianske folklórne slávnosti 2016.	Veľký rozdiel medzi nimi nevidíme, akurát v štádiu podávania projektov Úrad vlády SR vyžaduje viac potvrdení nielen od nás, ale aj od nášho zriaďovateľa. Rozdiel je aj v úspešnosti našich žiadostí – kým vo Fonde na podporu umenia je takmer 100 %, cez úrad vlády je to ťažšie. Ale to môže súvisieť s množstvom prostriedkov, ktorými disponujú.
Žitnoostrovské osvetové stredisko, Dunajská Streda	Pôsobíme v oblasti, kde je vysoké zastúpenie občanov inej národnosti ako slovenskej. V podstate všetky podujatia, ktoré organizujeme, sú adresované menšinám, hlavne maďarskej, ale i rómskej. Asi 80 % podujatí robíme dvojjazyčne – slovom i písmom. Vydávame zborníky, občasníky v slovenskom i maďarskom jazyku. Žiaľ, hoci sme každoročne podávali 3-4 žiadosti o podporu vydávania zborníkov, občasníka Osvetár – Népművelő a na vydanie knižky poézie v maďarskom jazyku, neuspeli sme. Predkladali sme aj projekty zamerané na rozvoj rómskej kultúry, predovšetkým na festival pri príležitosti Medzinárodného dňa Rómov (v tom roku sa bude konať už dvanásť ročník). Do roku 2015 sme naň získavali podporu od 700 do 1 000 eur, ale minulý rok (2016) sme nedostali nič. Festival sme s vypätím síl napokon urobili, pretože sme presvedčení, že prerušiť kontinuitu podujatia, ktoré motivuje učiteľov, deti aj rodičov, je v našej pozícii v tomto regióne určitý druh sebadeštrukcie.	Naše skúsenosti s podporou projektov z úradu vlády v takom regióne, ako je Žitný ostrov, som už opísala. Oveľa lepšie skúsenosti však nemáme ani s Fondom na podporu umenia. Administratíva narástla geometrickým radom, niektoré doklady a doplnky sú až absurdné. Požiadavka uviesť v januári na centy presnú sumu za dopravu – autobusy pre kolektívny zborov z celého kraja, keď ešte netušíme kto a koľkí sa prihlásia... to nepotrebuje komentár. Žiaľ, osvetu pôsobiace vo verejnej službe, nemajú vo Fonde veľkú istotu podpory, ak nejde o postupové súťaže vyhlasované NOC, inak je to na dobrej vôli komisie. A tak sme napríklad ani na 20-ročný kvalitný projekt medzinárodného významu dvakrát po sebe nedostali ani halier. Ide o Žitnoostrovské pastelky, ktorých vernisáž dosiaľ navštevovali ľudia nielen z okolitých štátov, ale aj zo Srbska, Nemecka, Ruska, Bieloruska, a dokonca prišli aj z Hongkongu. A to sme žiadali len o podporu na vydanie katalógu. Žiaľ, aj odsúhlasené peniaze prichádzajú neskoro – po podujatí.
Regionálne osvetové stredisko, Nové Zámky	Osvetové stredisko v Nových Zámkoch žiada o podporu z podprogramu Kultúra národnostných menšín pravidelne od roku 2011, keď predložilo tri projekty, podporu získal jeden – Letný tábor divadelných hier a tradičnej ľudovej kultúry, určený pre maďarskú národnostnú menšinu. Oproti požadovaným 6 129 eurám bola výška poskytnutej dotácie 1 500 eur, ktorá však napokon nebola použitá pre jej neskoré poskytnutie. Niekoľko rokov po sebe bol podporený projekt Rómske farbičky – v roku 2012 sumou 2 000 eur, v roku 2014 to bolo 1 700 eur a v roku 2016 opäť 2 000 eur.	Z Fondu na podporu umenia sme zatiaľ žiadali dotácie prevažne na postupové súťaže.

	Využila vaša organizácia niekedy v minulosti podporu z podprogramu Úradu vlády SR Kultúra národnostných menšín? Kolkokrát ste podali projekt a kolkokrát získali podporu – v akej výške a na aký konkrétny projekt?	Ak máte skúsenosť s dotáciami z podprogramu Kultúra národnostných menšín a zároveň ste žiadali aj o dotácie z Fondu na podporu umenia, vedeli by ste porovnať svoje skúsenosti?
Kultúrne centrum Medzibodrožia a Použia, Kráľovský Chlmec	Od roku 2011 do roku 2016 získalo kultúrne centrum z programu Úradu vlády SR Kultúra národnostných menšín 28 000 eur. Pravidelne sú podporené podujatia Polatorická jar – Latorca Menti tavasz, Hudobné dni Použia – Ung-vidéki Zenei Napok, Svetlo – pohyb – priestor – Fény – mozdulat – tér. Trikrát bolo podporené podujatie Kniha – kľúč k detskému srdiečku, dvakrát Tokajský festival, raz Svätomartinský festival a výstavy Dobové mince a zbrane kurucov a Zachráňme pred zabudnutím.	Kedže finančnú dotáciu z Fondu na podporu umenia sme zatiaľ nežiadali, nemôžeme porovnať spôsoby podávania žiadostí a pridelenia dotácií s podprogramom úradu vlády.
Gemerské osvetové stredisko v Rožňave	Úspešnosť našich projektov podaných v rámci podprogramu Úradu vlády SR bola okolo 98 %. Od roku 2009 do roku 2016 sme získali dokopy 31 831,60 eura. Začínali sme projektom Čierne časy. Pravidelne sú podporené podujatia Folklórna abeceda, Interaktívne vzdelávacie programy TLK v remeselníckej dielni, Osud dvoch národov. V minulosti sme získali aj podporu pre Medzinárodný týždeň ľudských práv, Spoločne za integráciu a Medzinárodný týždeň ľudských práv rodovej rovnosti. Vlni sme získali podporu pre štyri projekty: Folklórna abeceda, Interaktívne vzdelávacie programy TLK v remeselníckej dielni, Výskum textilného dedičstva na Gemeri a Digitalizácia gemerských a rómskych čardášov.	
Oravské kultúrne stredisko, Dolný Kubín	V uplynulom roku sme po prvýkrát využili možnosť a žiadať o grant z podprogramu Úradu vlády SR Kultúra národnostných menšín. Projekt Inšpirovaní domovom bol podporený sumou 3 000 eur (žiadali sme 11 000). Išlo o týždňové tvorivé stretnutie – plenér pre výtvarníkov a fotografov a sériu následných putovních výstav z vytvorených artefaktov.	Vzhľadom na to, že zatiaľ sme predložili jediný projekt, nie je skúseností veľa, vo všeobecnosti sú štandardné a podobné ako pri iných grantových systémoch. Podávanie grantov však komplikuje skutočnosť, že v grantovom systéme Úradu vlády SR je žiadateľom náš zriaďovateľ Žilinský samosprávny kraj a až následne kultúrna organizácia s právnou subjektivitou. Proces komplikuje uzatváranie dvoch zmlúv. Prípravu, realizáciu a vyúčtovanie projektov z FPU môžeme po začiatkových ťažkostiach, ktoré určite súviseli aj s etablovaním tohto grantového systému a nastavením grantovej pomoci, hodnotiť kladne. ■

FOTO: Pixabay.com

METODICKÉ LISTY

Bez cvičenia niet tancovania

.....
TEXT: MÁRIA ZAGATOVÁ, PEDAGOGIČKA TANCA

Literatúry a metodiky tanečno-hudobnej a pohybovej výchovy pre prácu s deťmi nie je na Slovensku veľa. Vedúcim súborov nefolklorých tancov sú určené tieto metodické listy zamerané na začiatok práce s detským kolektívom. Okrem správneho cvičenia pritom treba v deťoch od prvých lekcí rozvíjať aj zmysel pre vnútorné cítenie toku hudby, zmysel pre tempo, dynamiku a formu.

Pri práci s deťmi treba vždy začať uvedomelým napínaním a uvoľňovaním svalov.

Ideálne je venovať sa nielen tanečným nácvikom (tréningom), ale aj samostatnej pohybovej príprave. Tá by mala trvať minimálne 45 minút:

Úvodná časť (5 minút): pohybový (tanečný) pozdrav, rušná časť – pripraví, rozohreje a prekrví svaly, uvoľní nervové napätie, navodí radostnú atmosféru.

Prípravná časť (25 minút): všestranná pohybová príprava. Ma jasný cieľ: precvičiť všetky oblasti tela, zvyšovať rozsah pohybu, najmä cvičením v polohách.

Rytmicko-hudobná časť (10 minút): precvičíme prvky, ktoré sme nacvičovali v polohách ľah vzadu, vpredu, vo voľnom cvičení v priestore a občas dáme priestor aj pohybovej improvizácii žiakov. V tejto časti budeme precvičovať zmeny tempa, rytmus (rytmické diktáty) – dupy, potlesky, pohyby paží a pod.), dynamiku pohybu a formu.

Záverečná časť (5 minút): upokojenie organizmu, vydýchanie a celkové psychologické preladenie na hlavnú časť tréningu, teda nácvik krokov, figúr, väzieb jednotlivých figúr a pod.

Základné polohy

Stoj spojný: základné správne držanie tela (od pása vytiahnuté), panva mierne podsunutá, brušné svaly stiahnuté, päty a špičky sú rovnobežné (paralelné), váha spočíva na oboch chodidlách s miernym prenesením na priehlavky, od začiatku nácviku kontrolovať trup, aby sa neprehýbal v bedrovej časti.

Stoj spätný: platia všetky zásady ako pri stoji spojnóm, iba špičky nôh sú od seba vzdialené a zvierajú navzájom 90-stupňový uhol.

Stoj rozkročný: chodidlá sú od seba vzdialené primerane podľa dĺžky dolnej končatiny, špičky vytočené od tela, ťažisko je v strede rozkročenia, váha tela je rovnomerne rozložená na oboch nohách.

Podrep spojný: nohy spolu, chodidlá rovnobežne, kolená mierne pokrčené. Stoj na celých chodidlách. Váha tela je uprostred trupu, kolmo k zemi. Nepredkláňať sa.

Drep spojný: päty, špičky, kolená držíme spolu, kolená sú skrčené tak, že stojíme na špičkách a krčením kolien znižujeme ťažisko. Trup je vytiahnutý, s kolenami zvierá

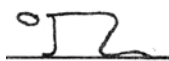

takmer 90-stupňový uhol. Správne urobený drep pociťujú deti ako sed na päty v drepe. Častou chybou je, že deti pri znižovaní ťažiska nevytiahnu trup, ale predklonia ho až takmer ku kolenám. Takýto drep síce precvičuje kolenné kĺby, ale neprecvičuje efektívne priehlavky, panvové svaly ani svaly chrbta.

Kľak: kolená, lýtka, päty spolu, priehlavky prepínáme a tlačíme na zem, trup je vytiahnutý, ruky voľne pozdĺž tela, panva mierne podsadená (neprehýbať sa v bedrách).

Vzpor kľačmo: kľak na kolenách, ruky opreté o podložku (zem) tak, aby bol trup s podložkou rovnobežný, nohy (stehná) kolmo k zemi, hlava v predĺžení trupu (neprelamovať vzad).

Sed rovný: sedacie svaly pritisnuté k podložke, trup vytiahnutý kolmo k zemi, chrbát rovný, hlava v predĺžení osi trupu, hrudná kosť zdvihnutá. Pozor na krížovú kosť, ktorú musíme tlačiť dopredu, čím dosiahneme správne vytiahnutie trupu. Nezakláňame sa. Ruky sú voľne spustené vedľa tela alebo sú skrčené a položené na temeno hlavy.

Sed roznožmo: taký istý princíp ako v sede rovnom, kolená sú mierne vytočené (smerujú nahor k stropu), priehlavky prepnuté a vytočené smerom od tela. Pri cvičeniach v sede roznožmo treba dbať, aby deti vedome držali nohy vo východiskovej polohe a nevtlačali kolená a chodidlá smerom k telu.

Sed skrčmo: zo sedu roznožmo skrčíme nohy v kolenách a pritiahneme ich čo najbližšie k telu. Kolená nedvíhame, ale usilujeme sa sedieť tak, aby boli čo najbližšie k zemi. Hrudná kosť vzosne zdvihnutá, ramená ťaháme mierne dozadu a dolu. Tento sed je veľmi vhodný na prípravné cvičenia, lebo chrbtica ostáva rovná a nemôže sa prehýbať v bedrovej časti. Panva je fixovaná. Táto poloha je vhodná aj preto, že mierne naťahuje a tým aj uvoľňuje bedrové kĺby.

Ľah vzadu: ľah na chrbte – hlava je od cvičiteľa ďalej ako nohy, teda vzadu. Dôležité je, aby celá chrbtica bola pritisnutá k podložke, najmä v bedrovej časti (krížová kosť). Pri správne zacvičenom ľahu vzadu nesmie trup vytvárať tunel, ale musí celou plochou ležať na podložke.

Ľah vpredu: ľah na bruchu – hlava je bližšie k cvičiteľovi, teda vpredu. Telo spočíva celou plochou na podložke. Cvičenia v tejto polohe sa používajú najmä na posilnenie svalov chrbta a medzilopatkových svalov.

I. lekcia

Skôr než začneme cvičenie, vysvetlíme deťom, že všetky cvičenia v polohách budú precvičovať vždy najskôr veľmi pomaly, aby si uvedomili správne zásady tohto cviku, a len potom v rýchlejšom tempe.

V úvode každej lekcii sa treba venovať rozohriatiu organizmu. Lekciu začíname cvičením v ľahu vzadu a zachováme sled od hlavy k nohám. V neskorších cvičeniach už túto postupnosť nemusíme striktné dodržiavať. Cvičíme na 4/4 takt, tempo pomalé.

Ľah vzadu:

1. uvoľnene ležíme na dva takty, na ďalšie dva takty si postupne uvedomíme a napneme svaly nôh, trupu, horných a dolných končatín a hlavy. Pozor, pri napätí deti dvíhajú hrud' a vytvárajú „tunel“;
2. skontrolujeme a pripomenieme stiahnutie ramien dolu, rozloženie lopatiek doširoka, predĺženie šije tak, aby brada s krkom zvierala 90-stupňový uhol. Bedrá (krížovú kosť) treba tlačiť na podložku, nohy napnúť a mierne vytočiť. Tentoraz cvičíme napätie na 4 doby, uvoľnenie na 4 doby, teda na 1 takt;

3. v tej istej polohe odvíjame len hlavu od zeme, deti sa pozrú na vedúceho a pomaly ju položia späť, opakujeme 8x;

4. v tej istej polohe pridáme aj zdvihnutie ramien (asi 45°) a opäť položíme ramená i hlavu na zem, opakujeme 8x;

5. na záver tohto cvičenia postupne odvíjame hlavu, ramená, vyťahujeme trup až do rovného sedu, hlava má ťah hore, ramená ťaháme dolu, sedacie svaly sú stiahnuté. Tým istým spôsobom si líhame naspäť na podložku, najskôr sa pritlačí krížová kosť, potom chrbát, ramená a posledná hlava. Odvíjame a privíjame trup postupne tak, aby si deti uvedomili stavce chrbtice, a preto cvičíme opäť v pomalom tempe

na dva 2/4 takty vzpriamene do sedu, na dva 2/4 takty vzpriamene do sedu, na dva 2/4 takty ľah vzadu;

6. v tejto polohe si ešte uvedomíme hrudnú kosť. Na jeden takt zdvihneme hrudník tak, že vedome tisneme krížovú kosť k zemi, hlavu postavíme na temene, ramená sťahujeme v protismere (dolu), šija a hrudník sa nedotýkajú zeme. Potom pozvoľna na jeden takt návrat do východiskovej polohy. Opakujeme 4x.

Sed skrčmo:

1. ruky voľne položené na kolenách, hlava – ťah temenom hore (ale neprepínať krk). Predkláňame hlavu tak, aby sme cítili zadné svaly hlavy – 1 takt, návrat do východiskovej polohy – 1 takt. Ak sa predklon hlavy nerobí správne, pod krkom vzniknú dve brady;
2. v tej istej polohe robíme ťahom záklon hlavy, naťahujeme predné svaly krku, nesmieme spustiť hlavu tak, aby sa vytvoril tzv. silný krk.

Na posilnenie a predĺženie svalov šije používame aj iné nízke polohy ako kľak, sed rovný aj skrčmo, vzpor kľačmo a pod. Takisto používame úklony, pretláčanie hlavy a krúženie hlavou.

Stoj spätný:

- upažíme a precvičujeme pohyblivosť ramenného kĺbu tak, že pripažením vedieme ruky až do skríženia pred telom a potom pridáme čelný kruh smerom zvnútra, teda upažením vzpažiť – čelný kruh koniec opäť v upažení – 8x, vždy na jeden 4/4 takt.

Stoj rozkročný:

1. cvičíme striedavo bočné kruhy. Začínáme doprava 4x, doľava 4x;
2. v tej istej polohe a ten istý cvik striedame po jednom takte tak, že cvičíme a opisujeme pažami osmičku;
3. na spetrenie ten istý cvik – ale s miernym pohupom (hmitom) v kolenách (pozor, aby sa deti neprehýbali v krížoch a nepovoľovali brušné svaly).

Sed skrížmo (turecký): 1. paže ohneme v lakťoch tak, že prsty sa dotýkajú ramien. Lakte tisneme k telu. Krúžime v ramennom kĺbe – striedavo oboma smermi. Usmerníme dych: pri pohybe ramien hore vdýchame, pri pohybe ramien dole vydýchame. Pri precvičovaní ramenného kĺbu treba dbať na vzpriamené držanie tela;

2. upažíme a pretáčame napnuté paže striedavo dlaňami hore a dolu. Paže pretahujeme čo najviac do šírky, intenzívne cítime svaly nadlaktia a protismer. Od pásu trup vyťahujeme, ale ramená i lopatky ťaháme dolu a do šírky.

Stoj spojný: striedavo zatvárame ruky v päst' a roztvárame do pomalého predpažovania, upažovania a zapažovania;

Stoj rozkročný:

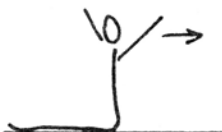
1. vzpažíme a chytíme si ruky tak, že vytočíme dlane hore. Cvičíme vytiahnutý úklon vľavo a vpravo (bez hmitov);
2. v tej istej polohe pridáme hlbší úklon tak, že jedna paža sa sunie až k lýtku, druhá vzpaží a vyťahuje bočné svaly. Celé telo má snahu vyťahovať sa do výšky a diaľky, nepovolíme sa v páse a nestláčame trup, ale ostávame v čelnej rovine. Je to cvičenie na predĺženie svalstva a posilňovanie svalov trupu a pružnosti (ohybnosti) chrbtice.

Stoj rozkročný: predklon, ruky sa dotýkajú prstami zeme. Striedavo šviháme pažami vľavo a vpravo a sledujeme pohyb paží hlavou.

Sed rovný: 1. vzpažiť zvnútra, hmit vzad vo vzpažení (musíte pocítiť predĺženie prsných svalových úponov a napätie v medzilopatkovej časti),

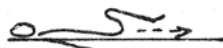
upažením do zapaženia. Pri cviku dôsledne dbať, aby trup s nohami zvieral pravý uhol, hrudná kosť bola vynesená nahor, lopatky rozložené doširoka a ramená aby mali ťah dolu;

2. obidve paže striedavo upažujeme v jednom smere a pripájame pohľad hlavy. Tieto cvičenia posilňujú svalstvo chrbta a pretahujú prsné svalstvo.

Ľah vzadu:

1. skrčiť prednožmo ťahom (pomaly na dva 4/4 takty) a pomaly bezprostredne nad zemou nohy vystierať (dva 4/4 takty);
2. ten istý cvik spestríme – pridáme vystretie nôh tak, aby zvierali 90-stupňový uhol so zemou, opäť ich skrčíme a len potom pomaly vystierame.

Sed rovný: rukami sa ľahko oprieme o zem, prsty smerujú dopredu, dolné končatiny zdvihne asi do výšky 45 stupňov a pomaly krúžime celými nohami smerom von a po malom odpočinku zasa dovnútra.

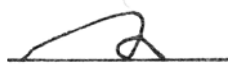

Kľak: voľne vzpažiť a presadnúť si bezprostredne vedľa tela na zem raz vpravo a raz vľavo. Tieto cvičenia posilňujú brušné svalstvo (šikmé svaly brucha).

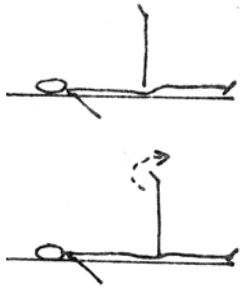
Sed rovný:

1. nohy skrčiť pod seba a schúliť sa do kľbka (hríbika), predklon trupu a hlavy a chytíme si nohy. Postupne so zaguľateným chrbtom sa prevažujeme do ľahu a späť do sedu (hojdač koník);
2. nohy vystrieť a pomaly naťahovať trup ku kolenám, bradu ťahať až za kolená, cvičiť 4x;
3. uvoľňovací cvik: hodiny. Silne stiahnuť sedacie svaly, nohy mierne zdvihnúť nad zem a pomocou rúk sa odrážať od zeme a roztočiť hodiny, kolotoč a podobne. Tieto cvičenia vyťahujú bedrové svaly.

Ľah vzadu: 1. striedavo krčíme ľavú a pravú nohu tak, že ju posunieme cez lýtko až ku kolenu a potom vystierame do unoženia, vystretú vraciame do východiskovej polohy;

- ten istý cvik, ale návrat končatiny sa robí opäť cez skrčenú nohu, ktorá sa zosunie po lýtku až do úplného vystretia;
- v ľahu striedavo prednožujeme pravú a ľavú nohu, nezdvíhame sedacie svaly, kolená obidvoch nôh dôrazne vystierame;
- pomaly ťaháme jednu nohu do prednoženia, vytočíme smerom von od seba chodidlo, vrátíme naspäť a nohu pomaly priťahujeme k zemi. Nohy striedame, cvičíme pomaly a dbáme na to, aby sme nedvíhali krížovú kosť a koleno nohy, ktorá necvičí. Tieto cvičenia zvyšujú pohyblivosť bedrového kĺbu.

Rytmicko-hudobná časť

Tempo – chôdza po okruhu na noty (celé 4 doby), polové (2 doby), štvrtové (1 doba).

- Kombinácia: 2 kroky na celú notu, 4 kroky na polové noty, 16 krokov na štvrtové noty.
- Kombinácia: celú prvú kombináciu skrátit o polovicu (ako keď sa krátia zlomky), teda 1 krok na celú notu, 2 kroky na polové noty, 8 krokov na štvrtové noty.

Týmito kombináciami zároveň pestujeme cit pre párne a nepárne taktky, ako i pre malé melodické motívy. Do tejto časti možno ďalej zaradiť skoky v stoji spojmo, rozkročmo (únožmo aj prednožmo). Kombinujeme kroky a skoky v stoji spojmo.

Záver: ľahneme si uvoľnene na zem, hlboko vydychujeme, ľahneme si na brucho a jednu nohu čo najviac pritiahneme k brade, tzv. tigria poloha – keď sa tep utíši, skončíme cvičenie.

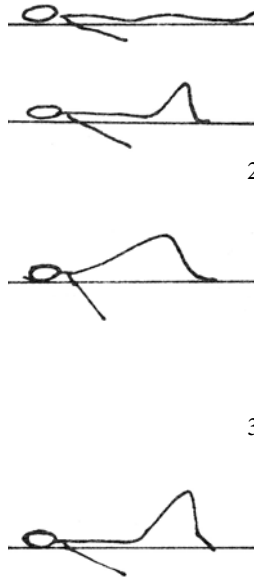
II. lekcia

Na úvod zaradíme postupne behy s perovaním priehlavkov, s prednožovaním, zanožovaním, vysokým dvíhaním kolien, koničkový beh a pod. Pri behoch dbáme na to, aby deti pekne niesli telo, ľahučko našlapovali cez pološpičky. Beh striedame s chôdzou, ktorú opäť striedame, a to napr. 8 taktov nášlapy prirodzené cez pätu, 8 krokov na vysokých špičkách, 8 krokov na vonkajších hranách chodidiel a 8 krokov v podrepe. V neskorších lekciách pridáme aj prácu paží.

Prípravná časť: Zopakujeme cvičenie z predchádzajúcej lekcie v ľahu vzadu, vpredu, v sede skrčnom skrížnom, v sede rovnom a v stoji a pridáme ďalšie cvičenia v polohách; tak si začneme budovať technické cvičenie,

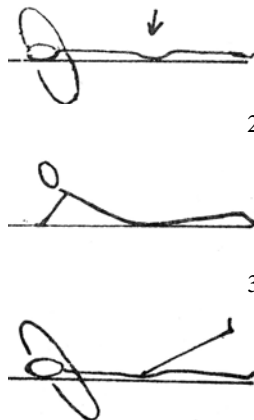
ktoré môžeme v rôznych obmenách používať stále. Cvičíme na 4/4 takt.

Lah vzadu:

- uvedomenie si správne položených častí tela, striedavo podsadzujeme panvu bez zdvihnutia krížovej kosti. Cvičíme dvojakým spôsobom:
 - s napnutými dolnými končatinami 4x,
 - s pokrčenými kolenami, chodidlá sa opierajú o zem, tiež 4x;
- kolená skrčíme a chodidlami sa pevne oprieme o zem, podsadzujeme panvu tak, že dvíhame aj krížovú kosť a trup vytvára šikmú rovinu, pozor, častá chyba je, že deti okrem krížovej kosti vytlačajú aj hrudník (rebrá);
- v ľahu vzadu krčíme kolená a priťahujeme dolné končatiny celou plochou chodidla k telu, zdvihneme pätu tak, že iba palec sa opiera o podložku a priehlavky sú maximálne prepnuté. Týmito cvičeniami spevňujeme panvové svaly a svaly dolných končatín.

Lah vpredu:

- ruky v lakťoch ohneme a položíme na zem, čelo voľne položíme na chrbát dlaní a opäť precvičujeme sťahnutie sedacieho svalstva a uvoľnenie;
- vzopierame trup tak, že lakte postupne vystierame, po dosiahnutí krajnej polohy pomaly lakte krčíme a vraciame do východiskovej polohy;
- dvíhame pravú nohu asi do výšky 44 stupňov pričom prísne dbáme, aby sa nedvíhal aj bedrový kĺb, cvičíme 8x a potom vystriedame a cvičíme 8x ľavou nohou;
- vytočíme špičky čo najviac od seba a celým chodidlom pravej nohy sa „splháme“ od členku cez lýtko až ku kolenu ľavej nohy (pravé koleno sa krčí), dbáme, aby bedrá a brušné svaly boli pritlačené na podložku a aby deti nevysadzovali sedacie svalstvo. Cvik je veľmi náročný a vyžaduje časté opakovanie. Cvičíme 4x, potom nohy vystriedame. Napokon môžeme pridať krčenie obidvoch kolien naraz

a „šplhanie“ po myslenej osi tak, že sa pätami dotýkame a vytvoríme žabiaka. Ruky môžeme vystriedať a naznačovať plávanie. Tieto cviky uvoľňujú a spevňujú bedrový kĺb a zväčšujú rozsah pohybu a vytočenosť.

Eah na pravom boku:

1. telo vystrieme, stiahneme sedacie svaly a svaly chrbta, pravú ruku vystrieme v predĺžení osi hlavy, ľavou sa vzoprieme pred telom tak, že prsty vytočíme k trupu;
2. ľavú nohu pomaly krčíme v kolene a špičku priťahujeme až do podkolennej jamky pravej nohy, potom pomaly ťahom vystierame. Pomaly opäť krčíme a vraciame do podkolennej jamky a potom do východiskovej polohy. Svaly chrbta a sedacie svaly pevne sťahujeme, aby sme neprepadávali na chrbát;
3. po zvládnutí opakujeme cvik aj na ľavom boku a cvičíme pravou dolnou končatinou;
4. v ľahu na boku pridáme ďalší cvik, a to vyťahovanie jednej končatiny až do 90 stupňov, pričom dbáme, aby koleno vyťahovanej končatiny bolo vytočené smerom k stropu;
5. po zvládnutí cvik opakujeme aj druhou končatinou. Cvičíme 7x a namiesto ôsmeho razu sa cez chrbát prevalíme na druhý bok a začíname cvik ešte raz.

Sed skrčmo skrížmo:

1. paže položíme na temeno hlavy, ramená široko rozložené, hrudná kosť a hlava vytiahnutá, krížová kosť vytiahnutá. Na dva 4/4 takty zaokrúhlujeme chrbát a predkláňame sa, až sa dotkneme čelom zeme a pomaly sa zasa vystierame. Cvik opakujeme 8x;
2. ten istý cvik, ale bez zaokrúhlenia chrbta. Predkláňame sa len toľko, aby chrbát ostal rovný. Hlava je v predĺžení osi chrbta, neláme sa ani vzad, ani vpred.

Sed rovný:

1. vytiahneme sa v bedrovej časti, kolená tlačíme na zem a striedavo prepínáme a flexujeme priehlavky. Dbáme na to, aby flex bol výsledkom pretiahnutia lýtkového svalu, a nie zahnutých palcov. Ak chodidlá správne flexujeme, tak sa nám päty miene nadvihnú od zeme;
2. v sede rovnom sa predkláňame ťahaním trupu a hlavy čo najďalej tak, aby brada siahala až nad kolená, rukami si objímame päty nôh a ešte telo dotiahneme k nohám. Cvičíme na dva 4/4 takty dolu a na dva 4/4 takty vzpriamenie (oddych). Cvik opakujeme 4x. Týmito cvičeniami podporujeme pružnosť priehlavkov a podkolených šliach.

Kľak znožný:

1. ruky dáme na temeno hlavy, panvu podsadíme, sedacie svaly stiahneme – výdrž v tejto polohe striedame s uvoľnením tak, že tri doby svaly stiahneme a len na jednu dobu „pružinku“ uvoľníme;

2. v kľaku zakláňame celé telo asi do 20-30 stupňov, a keď už deti neudržia zklon, sadneme si na päty. Vzpriam do kľaku. Cvičenie opakujeme 8x, pričom paže môžu byť na temene hlavy alebo voľne spustené.

Stoj roznožný:

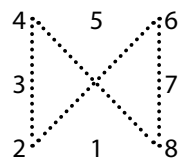
1. trup vtiahneme v predklone tak, aby sme mali rovný chrbát (stolček) – jeden 4/4 takt, potom voľne spustíme paže k zemi – jeden 4/4 takt, svalovou silou si uvedomíme ich prácu, telo postupne pomaly vztyčujeme na dva 4/4 takty;
2. v stoji roznožnom sa opäť vyťahujeme a striedavo ťaháme pravú ruku k ľavej nohe a naopak. Pri tomto cviku dbáme na to, aby sme ruku kládli čo najďalej od stojnej končatiny v hlbokom predklone. Cvičíme ťahom, nie švihom;
3. v stoji roznožnom vzpažíme a striedavo vyťahujeme pravú a ľavú hornú končatinu z ramenného kĺbu;
4. v stoji roznožnom vzpažíme a otáčame trupom vpravo (ťahom) a vľavo (ťahom). Pociťujeme napínanie medzilopatkových svalov a svalov ramenného kĺbu. Týmito cvičeniami dosahujeme uvoľnenie a pružnosť aj podkolených a podpazušných šliach.

Rytmicko-hudobná časť

Zopakujeme si chôdzu s obmenami tempa, ktoré zvolíme najskôr pomalé, a kroky budeme robiť vždy na dve doby (polová nota). Vysvetlíme deťom rozdelenie priestoru v cvičebnej miestnosti, ktoré sa bežne používa v scénickom tanci a v iných tanečných žánroch okrem spoločenských tancov.

Na osvojenie si a utvrdenie priestorového rozdelenia podľa bodov sa chytíme za ruky a kráčame po kruhu. Určíme jedno dieťa, ktoré povedie kruh vždy krížom cez miestnosť tak, že určíme spojenie bodov, napr. 8-7 2-6. Po niekoľkonásobnom opakovaní deti zistia, že v priestore kreslia ležatú osmičku.

Pri kresbe osmičky postupujeme tak, že dieťa, ktoré osmičku robí správne, vždy odíde dozadu ako posledné a osmičku vedie ďalšie dieťa. Výmeny robíme dovtedy, kým sa všetky deti nevystriedajú. Ak je detí veľa, môžeme vytvoriť dva protiúďce zástupy. Pri nácviku priestorovej kresby striedame chôdzu, beh.

Na záver cvičenia sa zahráme na bubeníkov: na danú hudbu budeme vytlieskať v 4/4 takte:

1. dobu, na pokyn vedúceho zmena a len
2. dobu, na ďalší pokyn zmena a len
3. dobu a napokon len
4. dobu.

Aby sme si overili, či deti rozloženie dôb v 4/4 takte chápu, zvolíme si 4-slabičné slovo, napr. MAR-GA-RE-TA, a rozdelíme deti na 4 skupiny tak, že určíme poradie, ktorá skupina bude vytlieskať 1., ktorá 2., 3. a 4. dobu. Kontrola bude zvuková. Každá skupina bude volať aj svoju slabiku. Toto cvičenie je veľmi účinné a učí deti rozpoznávať 4/4 takt. Po zvládnutí sluchom a potleskami prejdeme na overenie v chôdzi. Utvoríme veľký kruh, sústredíme sa a na veľmi pomalé tempo, držiac sa za ruky, kráčame na 1. dobu (2., 3. a 4. dobu) 4 kroky do stredu kruhu a 4 kroky von z kruhu. Môžeme opakovať i viackrát, podľa toho, ako deti zvládli úlohu.

Ak deti ovládajú nástup na 1. dobu, zmeníme povel a prikážeme vykročiť na 2. dobu (3. a 4. dobu) a budeme kráčať 3 kroky vpred a 3 kroky vzad. Prvá doba v takte je vlastne štvrtová pomlčka. Na záver rytmicko-hudobnej časti spojíme tieto dve cvičenia a zviažeme do jedného celku:

4 kroky dopredu do kruhu	- 1. 2. 3. 4. doba	nepárny takt
4 kroky dozadu von z kruhu	- 1. 2. 3. 4. doba	párny takt
4 kroky dopredu do kruhu	- 1. 2. 3. 4. doba	nepárny takt
4 kroky dozadu von z kruhu	- 1. 2. 3. 4. doba	párny takt
Pomlčka	- 1. doba	
3 kroky dopredu do kruhu	2. 3. 4. doba	nepárny takt
Pomlčka	- 1. doba	
3 kroky dozadu von z kruhu	2. 3. 4. doba	párny takt
Pomlčka	- 1. doba	
3 kroky dopredu do kruhu	2. 3. 4. doba	nepárny takt
Pomlčka	- 1. doba	
3 kroky dozadu von z kruhu	2. 3. 4. doba	párny takt

Aby cvičenie nebolo fádne, môžeme pri opakovaní zmeniť smer pohybu a pohybovať sa po kruhu doprava a späť alebo doľava a späť.

Záver cvičenia: ľah vzadu (na chrbte), uvoľnenie svalstva, dýchacie cvičenie (hlboký nádych nosom, výdych ústami), psychické preladenie na hlavnú časť lekcie, resp. nácviku figur, väzieb či krokov toho-ktorého tanca.

III. lekcia

Rozcvičku začneme veľmi presnou chôdzou po kruhu, paže mierne upažené, nášlapy cez špičku (lakte smerujú hore – paže sú nesené), trup sa mierne nakláňa do stredu myslenej osi kruhu. Po 16 taktach zmeníme dostredivým spôsobom smer pohybu a pokračujeme v opačnom smere tanca. Paže sa citlivo prikláňajú a dopĺňujú pohyb tela. Po ďalších 16 taktach opäť zmeníme smer pohybu, ale tentoraz odstredivým spôsobom (deti sa budú otáčať pri zmene pohybu smerom von z kruhu – od stredu). Pri zmene smeru robia deti malý krúžok alebo slzičku okolo svojej osi a tak menia smer. To isté robíme v miernom behu so zachovaním nakláňania trupu a prenášania váhy tela.

Aby deti neboli príliš zadýchané, opäť pokračujeme

chôdzou, tentoraz na polové noty, tzv. kroky voľné. Na záver rozohriatia bežíme, ale v miernom vyperovanom behu, pričom dodržiavame zásady správneho perovania (uvoľnená noha sa vždy musí napnúť v priehlavku, špička smeruje k zemi – odvíjame a privíjame chodidlá mätko). Pri tomto behu (perovaní) musia deti dodržať zásady správneho držania tela: trup od pása vyťahnutý, hlava vzpriamená (tým odľahčujeme trup a nezaťažujeme nohy).

Rozohriatie: chôdza striedaná s behom sa používa v rozličných tempách a rytmických obmenách.

Prípravná časť

Sed skrčmo skržený: 1. ruky voľne položené na kolenách, trup vzpriamený, brušné svaly stiahnuté, ramená stiahnuté dolu a doširoka, šija vyťahnutá. Cvičíme v 4/4 takte.

Pomaly zakláňame hlavu, 2x v záklone vyperujeme (hlava nesmie v záklone spadnúť na chrbát, ale šiju musíme stále vťahovať a krk nesmie byť zdurený. Pri vyperovaní šije zároveň zdvihnúť hrudnú kosť;

2. podobne precvičujeme aj predklon hlavy. Hlavu predkláňame tak, aby bol medzi bradou a hrudníkom priestor ako pre malý valec (pozor na „zlomenie“ krku, aby sa nevytvorili dve brady).

2x v predklone vyperujeme tak, aby sme cítili krčné stave. Pomaly vzpriamime;

3. podobne precvičujeme i krúženie hlavou;

4. v tejto polohe ešte precvičíme vlnu hrudníkom na štyri 3/4 taktly – vlna vpred. Vlnu hrudníkom začíname vytlačením hrudnej kosti a dokončíme pohybom hlavy až do hlbokého predklonu. Pri vlne hrudníkom vzad zatláčame dozadu krížovú kosť, potom ramenné svaly a nakoniec hlavu. Paže sprevádzajú pohyb tak, že pri vnesení hrudníka dole a vpred sa vytočia a nadenú laktom hore, pri vlne hrudníkom vzad sa paže uvoľnia a lakte sa natočia smerom dolu;

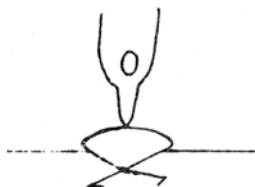
5. vlna hrudníkom vpred a vzad,

6. vlna hrudníkom vpred a vzad,

7. vlna hrudníkom vpred a vzad,

8. vlna hrudníkom vpred a vzad,

ale paže sú vo vzpažení. V ramenách a lopatkách je ťah v protismere (dolu). Pohyb doznieva v pažiach, ktoré sú v predĺžení osi trupu. Pri vynesení hrudníka hore a vpred sú paže v lakťoch mierne vytočené von, pocit svalového napätia je najmä v nadlaktí. Pri vlne vzad sa lakte natáčajú mierne vpred.

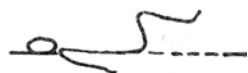
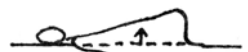
Kľak prednožmo:

1. vzpažíme pravou rukou, kľáčime na pravom kolene. Rovný predklon k prednoženej nohe a 3x vyperovať, pomaly vzpriamiť trup. Zopakujeme aj v kľaku na ľavej nohe a vzpažení ľavou rukou;
2. to isté v kľaku únožmo. Pozor, nohu treba správne vytočiť, dbať aj na správne držanie ramien a lopatiek;
3. to isté v kľaku zánožnom.

Ľah vzadu:

1. skrčíme nohy, chodidlá oprieme o zem, paže mierne od tela dľaňami opreté o zem. Cvičíme v 4/4 takte. Tlakom na brušnú stenu pomaly dvíhame panvu. Pomaly dvíhame pravú (alebo ľavú) nohu do prednoženia tak, aby bola v predĺžení osi trupu. Dávame pozor, aby panva pri prednožení neklesla, upozorníme na silné zovretie brušných a sedacích svalov. Potom napnutú nohu pomaly oprieme skrčenú o zem a pomaly, začínajúc krčnými stavcami, privíjame chrbticu na podložku. Cvičenie opakujeme 6-8x, nohy striedame v pokrčení;
2. v ľahu vzadu zdvihne nohy, skrčíme ich v kolenách, pritom sedacie svaly nedvíhame, ale naopak, vedome tlačíme na zem. Striedavo sa vytáčame pokrčenými kolenami raz doprava, potom doľava (až po zem) a dbáme, aby sa lopatky a ramená pokiaľ možno vôbec nezdvihli zo zeme, hlavu vytáčame v protismere (kolená vpravo, hlava vľavo).

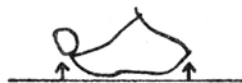

Ľah vpredu:

1. skrčíme zánožmo, rukami

uchopíme členky. Cvičíme na 3/4 takt alebo na trioly, tempo pomalé. Nadvíhame hrudník a nohy, v tejto polohe 3x mierne zaperujeme a pomaly postupne uvoľňujeme trup a vraciame do východiskovej polohy. Tento cvik nadväzuje na vytiahnutie trupu z minulých lekcií, ale je intenzívnejší. Hlavné úsilie nie je v bedrovej časti, ale vo vedomom vytiahnutí hrudných svalov a napätí chrbtového svalstva. Zároveň vyťahujeme svaly nôh, najmä stehenné svaly;

2. ten istý cvik, ale namiesto zaperovania prenášame váhu tela raz dopredu, raz dozadu, až sa rozkolíšeme v kolíske.

Stoj spojný: Ako protiváhu cvičenia na zemi zaradíme uvoľnenie – cvičenie v stoji. Cvičíme na 4/4 takt – tempo rýchle. Začíname z hlbokého predklonu. Švihom

s vyperovaním v kolenách (hmitom) predpažíme, zapažíme, opäť predpažíme a urobíme 1 krok vpred. Prinožíme do staja spojného, paže vedieme z predpaženia cez zapaženie, švihom urobíme bočný oblúk so záklonom hrudníka až do hlbokého predklonu (východiskové postavenie) cez hmit v kolenách až do vystretia kolien a začíname znovu. Celý cvik zacvičíme na dva 4/4 takty, opakujeme

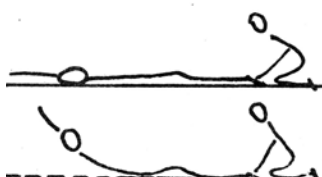
8x.

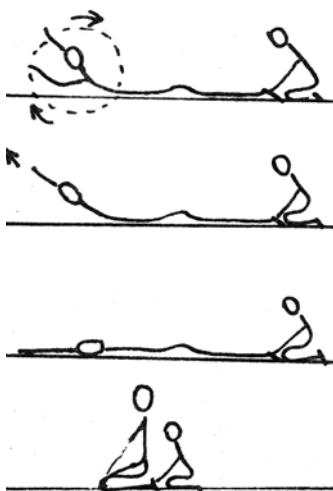
Pri švihovom kruhu pažami urobíme z hrudnej časti chrbtice malý impulz (impulz je podnetne pôsobiaci pohyb, ktorý vychádza z popudu hrudníka i z iných častí tela).

V tejto lekcií pridáme cvičenie vo dvojiciach. Budeme cvičiť tak, že jeden z dvojice bude opora a druhý bude aktívne cvičiaci, potom sa deti vymenia.

Ľah vpredu – vzpažiť:

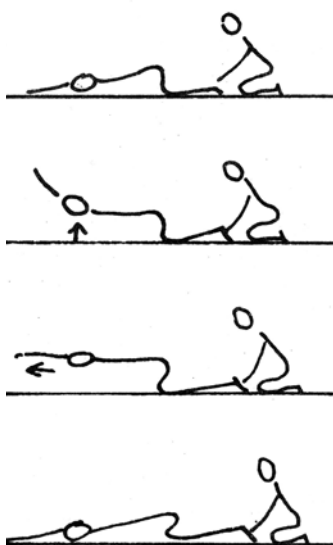
1. druhý tanečník si kľakne za ležiaceho a pridrží mu členky, resp. priehlavky, aby sa nedvíhali od zeme. Tempo pomalé, 4/4 takt. Ležiaci tanečník napätím v chrbtovom svalstve dvíha hornú časť trupu od pása

hore s rukami stále nad hlavou, pridá krúženie trupom doprava, do zálklonu, doľava a dopredu a až potom sa pomaly položí na zem. Zopakujeme ešte raz, potom sa deti vymenia. Toto cvičenie už vyžaduje isté ovládanie svalstva, ktoré by malo byť výsledkom cvičenia pohybovej prípravy. Pri tomto cviku dbáme najmä na to, aby sa hlava udržala stále medzi pažami, ktoré sprevádzajú pohyb trupu, ale aby sa pritom nedvíhali ramená a nenapínali šijové svaly;

2. druhé cvičenie vo dvojiciach bude v sede na päťach, ruky opreté pred telom o zem. Druhý tanečník drží kľačacieho pevne za členky a tlačí k zemi. Cvičíme na pomalé tempo v 4/4 alebo aj 3/4 takte.

Kľačiaci sunie ruky po zemi a ňahuje sa dopredu tak, že hrudník je čo najbližšie k zemi, trup aj s pažami a hlavou nadvíhne do vodorovnej polohy. V tejto polohe povytiahneme celý trup čo najďalej dopredu. Svaly trupu, najmä chrbtové svalstvo je v napätí. Dbáme na správne držanie ramien a hlavy. Potom mierne povolíme svaly a paže pomaly položíme na zem. Záverom cviku bude stiahnutie trupu späť do východiskovej polohy – sedu na päťach.

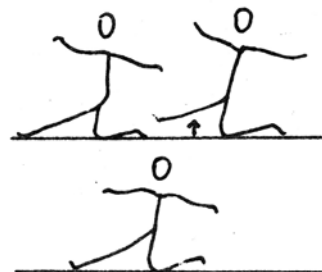
Po týchto cvičeniach opäť zaradíme uvoľňovacie švihy.

Stoj spojný: hlboký predklon, zapažiť. Tempo rýchle, 4/4 takt švih pažami do predpaženia, zaperovať (hmit) v kolenách, švih do zapaženia s vyperovaním (hmitom)

v kolenách, švih do vzpaženia a napriamania trupu, na záver uvoľniť trup (ako keď praskne gumka) do predklonu a pažami švihneme do zapaženia. Hlava v predklone visí uvoľnene dolu. Cvičíme niekoľkokrát bez prerušenia.

Kľak prednožno:

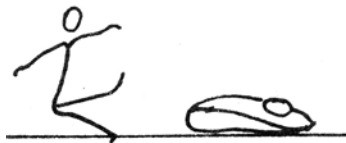

1. prednožená noha sa musí dotýkať zeme vonkajšou hranou chodidla. Bedrový kĺb vytočený, koleno a priehlavok tiež. Trup od pása hore vytiahnutý, paže voľne upažené. Cvičíme na 2/4 a 4/4 takt, tempo mierne rýchle. Prednoženú nohu ňahom nadvíhnuť od zeme, potom pomaly a citlivo položiť späť na zem, nepovoliť trup, nevysúvať panvu, noha nesmie padnúť vlastnou váhou na zem. Niekoľkokrát sústredene opakujeme, potom vymeníme kľak na druhé koleno;
2. obmena tohto cviku je dvíhanie nohy v kľaku únožnom a v kľaku zánožnom. Pri tomto cvičení musíme spevniť svalstvo celého trupu, ktorý sa nesmie ani predkláňať, ani zakláňať, nepomáhať si rukami. Noha v prednožení, unožení i zanožení musí byť v bedrovom kĺbe a kolene vytočená, priehlavok prepnutý. Je to účinný cvik najmä na posilnenie brušných svalov.

Sed roznožný: upažíme a cvičíme na 3/4 takt – pomaly.

Urobíme trupom hlboký predklon, aby sme si mohli rukami chytiť členky, z toho prejdeme kolískou do ľahu (kolená a lakte skrčíme, ale členky si stále držíme), v ľahu na chrbte vystierame nohy a preťahujeme ich za hlavu do zanoženia.

Švihom sa prevalíme dopredu až do hlbokého predklonu. Niekoľkokrát opakujeme, ruky nesmú pustiť členky.

Sed na päťach: ruky za hlavu, 3/4 takt, tempo voľné,

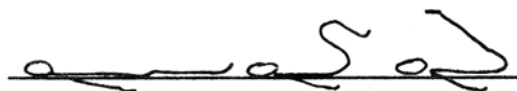
panvu ľahko nadvihne a vysunieme doprava, usilujeme

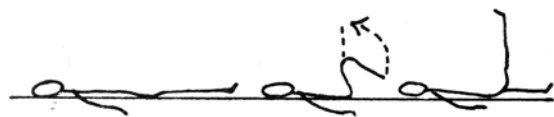
sa miernym oblúčikom krúžiť tak, aby sme sa neprehli v krížoch, po celom oblúku si sadneme opäť na päty. Niekoľkokrát opakujeme a dávame pozor, aby deti pri cvičení neuvoľnili brušné svaly.

prednožmo a bez pomoci rúk vyťahujeme trup za hlavu, pričom nohy pomaly vystierame, ďalej bez pomoci rúk prejdeme

- do stoji na lopatkách (sviečka), napnuté nohy roznožíme. (Dbáme na to, aby deti mali brušné a sedacie svaly stiahnuté, inak budú prepadávať dolu.) Opäť napnuté nohy v stoji na lopatkách spojíme a s mierne pokrčenými kolenami ich bezprostredne nad zemou vystierame, nohy stále napnuté;
2. ruky mierne od tela, dľaňami na podložke, pravú nohu skrčíme prednožmo, ťahom ju vystierame (čo najviac, až do 90 stupňov), oblúkom ju položíme až do unoženia

a ťahom po zemi sa vrátíme do prinoženia. Cvičenie opakujeme aj ľavou nohou a napokon aj obidvoma nohami. Pri tomto cvičení musíme dbať na to, aby krížová

kosť bola stále zatlačená k zemi, aby sa panva nedvihala a kolená i priehlavky boli dôsledne prepnuté;

3. obmenou tohto cvičenia je stoj na lopatkách s pomocou rúk (podopretie chrbta) a veľké roznoženie striedavo pravou a ľavou nohou dozadu. Na záver nohy spojíme v stoji na lopatkách a povolením brušných svalov a kolien spustíme trup a nohy na podložku.

Kľak roznožný:

špičky nôh ďalej od seba ako kolená.

Pomaly znižujeme

panvu bezprostredne nad zem, pričom celý trup ostáva stále rovný (neprehýbame sa v krížoch ani sa nezakláňame). Paže

ostávajú voľne pozdĺž tela pripažené. Pozor, neprepínať krčné svaly. Skôr než sa dotkneme zeme, začneme pomaly dvíhať panvu do vzpriameného kľaku

roznožného.

Uvoľňovacie cvičenie: v stoji spojnom upažíme a šviháme zo zanoženia pravou nohou do prednoženia (2x) a urobíme krok vpred, aby sme mohli vystriedať švihovú

nohu.

Opakujeme niekoľkokrát v postupe vpred.

Rytmicko-hudobná príprava

Rytmicko-hudobná príprava bude spočívať v utvrdzovaní a rozpoznávaní nepárnych a párnych taktov v hudobnej skladbe, a to taktu 4/4 a 2/4, ako aj 3/4. Na nepárne takty sa musí pohyb začínať, na párne takty končiť. Preto si zvolíme jednoduché prvky ako chôdza a beh, prísunný a premenný krok.

Takty nepárne: postup po kruhu vpred.

Takty párne: postup po kruhu naďalej, ale otočení chrbtom do smeru pohybu. Alebo: všetky deti sa postaví čelom do bodu „1“ a na takt nepárny pôjdu 4 kroky vpred, na takt párny 4 kroky doprava, na nepárny takt 4 kroky vpred a na párny takt sa 4 krokmi doľava vrátia na svoje pôvodné miesto. Cvičenie môžeme obmeniť tak, že sa postaví naproti sebe dvojice a dievčatá začínajú tancovať na

nepárny takt ľavou nohou vzad a ďalej tancujú (kráčajú, behajú atď.) zrkadlovo proti chlapcom.

Takty nepárne: napríklad 4 prísunné (cvalové) kroky vpred, na párný takt 4x cvalový krok bočne chrbtom do stredu kruhu, na nepárny takt 4 cvalové kroky vzad v tom istom smere pohybu a na párný takt 4 cvalové kroky čelom do stredu kruhu (ak začneme pravou nohou, ak začneme ľavou nohou, bočné kroky vzad a posledné 4 cvalové kroky čelom k stene, čiže chrbtom do stredu kruhu); 2. obmenou tohto cvičenia bude opäť skrátenie o polovicu. Keď cvalové kroky skrátime na dva, deti bez zvláštnej námahy spontánne začnú tancovať obraty premenným (polkovým) krokom.

Na spestrenie pohybovej prípravy a jej rytmicko-hudobnej časti si zvolíme pohyb po diagonále vo dvojiciach. Na každý nepárny takt nastúpi na diagonálu ďalšia dvojica.

Cvičenia na diagonále:

Podobných rytmicko-hudobných cvičení si môže

8 behových krokov	
4 potlesky na mieste	
alebo: 2 kroky	
4 kroky behové	
alebo: 3 kroky vpred / drep	

vedúci vytvoriť veľké množstvo podľa toho, akú má k dispozícii hudbu.

Záver cvičenia bude, tak ako zvyčajne, patriť upokojeniu a psychickému preladeniu na hlavnú časť hodiny – nácvik figúr, krokov a tancov.

IV. lekcia

Rozohriatie svalov a organizmu robíme zopakovaním učiva z rytmicko-hudobnej časti predchádzajúcej lekcii, a to utvrdzovaním 4/4 a 2/4 taktu – 4 cvalové kroky vpred, 2 bočne, 2 vzad a 2 bočne.

Ďalšou časťou budú kombinácie chôdze a pohybu paží alebo kombinácie behu a poskoku, napríklad 4 behové kroky po kruhu, 2 poskoky a podobne. V prípravnej časti sa potom zameriame na poskoky, výskoky a skoky.

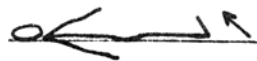
Prípravná časť: na rozcvičenie celého tela si zvolíme v každej polohe jeden cvik z minulých lekcii. Navyše pridáme:

Ľah vzadu:

1. striedavo (najprv veľmi

pomaly) preťahujeme lýtkový sval a Achillovu šľachu (flex) a prepíname priehlavok, po správnom zvládnutí (nesmieme dosahovať flexovanie len palcami) zrýchlime cvičenie o polovicu;

2. obmena – chodidlá nekrčíme paralelne, ale striedavo: raz pravú, raz ľavú a potom súčasne v protismere;
3. chodidlá striedavo vystierame a krútime v členkoch (možno cvičiť aj s nohami vystretými kolmo k stropu, t. z. v 90-stupňovom uhle od zeme.

Stoj spojný:

1. vysoký výpon na všetkých 5 prstov a pomaly znižovanie na celé chodidlá;
2. obmena – váhu tela máme na jednej nohe, druhá je voľne pritiahnutá bezprostredne nad zemou a výpon robíme len na jednej nohe. Po štyroch výponoch nohy vystriedame.

Stoj spojný pri opore:

1. dvoma rukami sa jemne chytíme opory (žrd, ribstoly, operadlá stoličiek) a postupne vedome a veľmi pomaly odvíjame obidve chodidlá až na vysoké špičky (na všetkých päť prstov, nielen na palec). Z tejto polohy postupne privijame chodidlo na zem. Opakujeme pomaly 8x, potom ten istý cvik, ale len jednou nohou, odvíjame chodidlo, druhá noha stojí celou plochou na zemi. Pri návrate, privíjajú chodidla na zem, sa začne odvíjať druhé chodidlo tak, aby sa chodidlá „stretli“ vo výpone, a nie na zemi. Pozor na kolená, tie sa pretláčajú čo najviac vpred, sú paralelné, nie vytočené;
2. pri opore si vyskúšame aj výskok na obidvoch nohách, aj na jednej nohe. Jemne sa pridržíme opory, mierny podrep (pružné kolená), odrazíme sa do výšky, kolená prepne do výskoku a vzoprieme sa trochu na rukách, aby sme si uvedomili oddialenie nôh od zeme. Telo je vystreté, neláme sa v páse;

úsťame aj odraz a výskok na jednej

nohe. Neopakujeme veľakrát, ale dbáme, aby odraz bol pružný a dopad naspäť mäkký cez prsty, brušká chodidla až na celé chodidlo do skrčených kolien;

4. pri opore si vyťaháme aj chrbát. Všetky cvičenia cvičíme v 4/4 takte v mierne rýchľom tempe. Čelom k opore, chytíme sa obidvoma rukami v predklone opory tak, aby trup zvieral so zemou 90-stupňový uhol. Cvičíme 4 hmity – (hlava je v predĺžení osi trupu) v predklone, 4 hmity v hlbokom predklone (ruky sa dotýkajú zeme dľaňami), na 4 doby si chytíme rukami členky a silne priťahujeme trup k zemi, na 4 doby sa pomaly vzpriamime a cvičenie opakujeme ešte 7x;

5. pri opore si vytaneme nohy tak, že sa k nej postavíme čelom, jednu nohu zdvihne na oporu vytočene a celým trupom sa predkláňame k nohe. Podobne môžeme vyťahovať nohy aj tak, že sa postavíme bokom k opore a striedavo trup ukláňame k nohe na opore a predkláňame k stojnej nohe. Vyťahovanie zakončíme tak, že jednu nohu vyložíme na oporu a usilujeme sa pomaly kĺzať do rázštetu (šnůry) tak, že trup je rovný, chrbtové svaly spevnené a ruky „rúčkujú“ po žrdi v smere nohy. Rovnomerne precvičíme aj druhú nohu;
6. záverom cvičenia pri opore si nohy uvoľníme a vyšviháme členkom k opore – švihy nôh vzad 8x, bokom vpravo k opore – 8x, bokom vľavo 8x a chrbtom k opore – švihy vpred tiež 8x.

V tejto lekci sa zameriame na poskoky. V poskokoch a neskôr aj v skokoch sa budeme usilovať vypracovať si a získať pružný odraz, ľahký, zvládnutý let a mäkký doskok. V poskokoch je hlavným znakom oddialenie nôh od zeme tak, že odrazová a dopadová noha je tá istá.

Poskoky:

1. začneme vyperovanie chodidiel. Všetky deti sa môžu držať v kruhu za ruky. Cvičíme v 2/4 takte. Na 1. dobu výpon na vysoké špičky, na 2. dobu mätko spať do východiskovej polohy;
2. obmena – vo výpone 2x mätko zaperujeme;
3. v stoji výkročnom (váha na obidvoch chodidlách rovnako) mätko 4x vyperujeme a potom poskokom nohy vymeníme (váha

tela je stále uprostred);
4. stoj spojný –
2x vyperovať špičky v stoji spojnóm,
2x v stoji rozkročnom (prechodom do druhej polohy cez poskok);
perovaním môžeme

postupovať aj po kruhu. Všetky deti vykročia v uvedenom smere, 2x vyperujú špičky v stoji rozkročnom a s prísunom nohy opäť vyperujú špičky na mieste. Postupujeme stále jedným smerom, potom môžeme smer zmeniť.

Keď deti zvládli perovanie v priehlavkoch a členkoch, pridáme sám poskok. Vo voľnom kruhu budeme precvičovať poskoky so skrčovaním prednožmo a voľným kmitom rúk (paží).

Poskoky:

1. nacvičujeme vždy v kombinácii s jedným krokom, aby sme získali správny odraz nohy. Čím lepšie sa nám podarí odraziť, tým vyššie sa „odlepí“ noha od zeme. Paže idú striedavo oproti skrčenému kolenu. (Ak vyjde do kroku pravá noha, odrazí sa a vyskočí, zdvihne sa ľavé koleno skrčmo hore a oproti ľavému kolenu švihne do predpaženia pravá ruka.)

Poskok najmä s mladšími deťmi môžeme nacvičovať ako dup-hop, dup-hop, pričom dup je krok a hop poskok na jednej nohe.

2. keď deti rytmicky zvládli poskok, zvyšujeme silu odrazu a poskakujeme na mieste ako loptičky.

Poskoky môžeme nacvičovať a striedať takto:

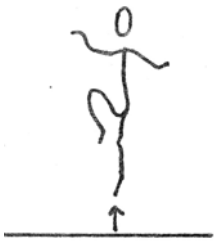

1. poskoky na mieste so skrčovaním únožmo,
 2. poskoky na mieste so skrčovaním zánožmo,
 3. poskok s prednožením a vytočením nohy von.
- Poskoky sprevádzame mäkkými pohybmi paží, pri nácviku dbáme, aby bola odrazová noha vo výskoku (v lete) napnutá.

Cvičenie na diagonále: zaraďujeme po hromadnom precvičení preto, aby sme sa mohli na každé dieťa pozrieť

a opraviť jeho prípadné chyby v držaní tela, v odraze či dopade. Na diagonále každé dieťa predvedie

- a) staccatový poskok vpred s vysokým skrčovaním prednožmo, paže sú vo voľnom upažení;

- b) poskok s miernym predklonom, paže švihnú do mäkkého zaokrúhleného predpaženia;

- c) poskok so skrčením zánožmo, malý hrudný záklon, švihom paže až do upaženia povýš;
d) kombináciu poskoku so skrčením únožmo s mäkkým

upažením paží, bočným prísunným krokom (paže švihom skrížia dolu v predpažení) a na opačnú stranu to isté (poskok so skrčovaním únožmo, prísunný krok);

- e) kombináciu poskoku so zanožením, dvoma behovými krôčikmi a opäť poskok so zanožením, nohy striedame, paže nesieme mätko v upažení, trup a hrudnú kosť vynášame (hrdo) hore.

Cvičenie vo viazanom (uzavretom) kruhu. S deťmi vytvoríme dva kruhy. Menšie pôjdu do vnútorného, väčšie do vonkajšieho kruhu. Vnútorný kruh sa chytí za ruky a bude robiť poskoky s dôrazom na dlhý odrazový krok.

Týmito cvičeniami poskoku na 2/4 takt sme v podstate urobili aj rytmicko-hudobnú prípravu, a tak na záver lekcie môžeme zaradiť cvičenia obratnosti, a to:

1. drep – kľak – drep – vztyk;
2. zo stoja prekrížením jednej nohy pred druhú sed do sedu skrčmo skríženého a opäť návrat do postoja;
3. z ľahu vzadu skrčmo (druhá časť kotúľa vpred) švihom až do stoja a výskoku;
4. z ľahu vpred švihom jednej končatiny do vysokého zanoženia a prekríženia nad chrbtom – pretočenie trupu a cez stoj roznožný vytlačenie panvy – vztyk;
5. z ľahu vpred – stiahnutie sedacích svalov, ako aj svalov (stehenných) pretočenie do sedu spojného a naopak zo sedu spojného do ľahu vpred (na bruchu).

Môžeme zaradiť aj kotúle vpred, zbalené, bez opory rúk, so vztykom na jednej nohe a pod., ale pri každom vykonaní budeme žiadať pevný odraz z chodidiel s vyperovaním kolien.

Pri kotúľoch vzadu zase využijeme vedomosti z cvičení v polohe ľah vzadu skrčmo a kotúľ budeme robiť dynamicky tak, aby sme pri dotyku nôh za hlavou mali nohy vystreté a len potom ich opreli o zem a prevalili kotúľ.

Rytmicko-hudobná časť

Už sme taktovali 2/4 takt, v tejto lekci si zatakujeme 3/4 takt. Deti sa voľne postaví do šachovnice tvárou k bodu „1“ a taktujú z predpaženia skrčmo.

1. doba – ruky vystrieť do zaokrúhleného predpaženia (akcent dolu);
2. doba – osmičkou v zápästí ruky vedieme do predpaženia zvnútra;
3. doba – opäť osmičkou v zápästí dvíhame ruky do pôvodného východiskového postavenia – predpaženia skrčmo (trup je vytiahnutý, stoj spojný).

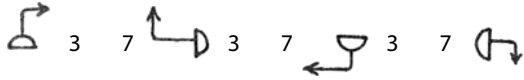
Cvičenia na diagonále: valčíkový krok s pohybom paží

1. doba – krok pravou nohou vpred, pravá ruka sa dvíha do zaokrúhleného predpaženia;
2. – 3. doba – kroky ľavou a pravou nohou vo výpone, pravá ruka prechádza (pohyb vedie lakeť) do zaokrúhleného upaženia; – podobne precvičujeme aj krok ľavou nohou a dvíhame do predpaženia ľavú ruku.

Zároveň dbáme, aby na diagonálu nastupovali deti vždy po dvoch taktov, teda aby vždy každý vychádzal rovnakou nohou a dvíhal (nosil) rovnakú pažu.

V rytmicko-hudobnej časti môžeme deti pripraviť aj na valčíkový krok hravým a deťom primeraným spôsobom. V prípade 7- – 10-ročných detí je osvedčený nasledujúci nácvik otáčok vpravo (ale i vľavo): zopakujeme rozdelenie priestoru podľa bodov a zdôrazníme nepárne steny a párne rohy 1-3-5-7, 2-4-6-8. Všetky deti si zopakujú 3/4 takt tým, že budú vyšliapávať 1 dlhší krok vpred do bodu č. 1 a dva prešľapy na vysokých špičkách na mieste, keď to rytmicky a pohybovo zvládnú, začneme s miernymi „zatóčkami“. Po kroku vpred zatočíme „zatóčku“ doprava a natočíme sa tvárou až do bodu č. 3. Pri kroku vzad vykročíme do bodu č. 7 chrbtom a zatočíme zatóčku doľava, čím sa dostaneme tvárou do bodu č. 5. Opäť vykročíme vpred a zatočíme „zatóčku“ doprava tvárou do bodu č. 7 a dokončíme otáčanie vykročením do bodu č. 3 chrbtom a zatočíme „zatóčku“ doľava tak, že sa vrátíme tvárou do východiskového postavenia – bodu 1.

Týmto cvičením v 3/4 takte deti zvládnú otáčanie o 90 stupňov a postupne zväčšovaním rozsahu „zatóčky“ hravo až o 180 stupňov – ale to už nacvičujeme do kruhu.

8 1 2 8 1 2 8 1 2 8 1 2
 7
 6 5 4 6 5 4 6 5 4 6 5 4

Po zvládnutí „zatačok“ si samostatne overíme ešte raz, či deti dokonale pochopili veľkosti otáčania o 1/4 kruhu a postavíme ich naproti sebe – bez držania – ale každý jeden, teda dievčatá aj chlapci sa budú samostatne otáčať s tým, že dievčatá začínajú „zatačku“ dozadu chrbtom do bodu 1, pokračujú tvárou do bodu 7, chrbtom k bodu 3, tvárou do bodu 1, chrbtom do bodu 5, tvárou do bodu 3 a skončia chrbtom do bodu 1.

Pri nácviku otáčania doprava deti voľne upažia a mierne sa nakláňajú k vnútornej osi točenia.

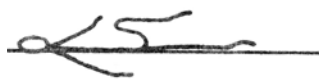
Záver lekcie bude patriť upokojeniu. Lahneme si na chrbát a v ľahu vzadu skrčmo si zabicyklujeme, v ľahu vpredu (na brucho) vytvárame „panáka“. Vydýchame sa a pripravíme na nácvik hlavnej časti – nácvik krokov, figúr a väzieb jednotlivých tancov.

V. lekcia

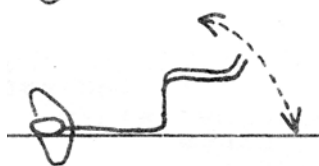
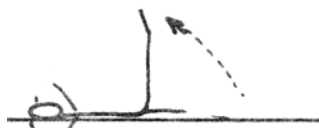
Na úvod sa zahrejeme striedavo behom, cvalom a poskokmi, ktoré sme zdokonalili na predchádzajúcej lekcii. Striedame s chôdzou, ktorú obmieňame tiež – raz s nášlapom na päty, druhý raz na špičky, s prednožovaním skrčmo, s prednožovaním s vystretou nohou, so zanožovaním skrčmo, zanožovaním s vystretou nohou.

Prípravná časť

Ľah vzadu:

1. cvičíme na 4/4 takt, tempo mierne rýchle. Priťahujeme jedno koleno čo najbližšie k plecu, sedacie svaly sú stiahnuté a nedvíhajú sa zo zeme. Cvičíme 8x pravou a 8x ľavou nohou, potom cvik zrýchlime. Deťom tento cvik pripomína pumpovanie;
2. ten istý cvik, ale s vystretou končatinou. Najprv pomaly ťahom, potom raz tak rýchlo (švihom);
3. ruky si dáme za hlavu, skrčíme nohy prednožmo tak, aby zvierali pravý uhol a bezprostredne nad zemou vystierame nohy, opakujeme 8x;

4. obidve nohy napneme a striedavo prepíname prsty a lýtkové svaly a pätu (flexujeme), najskôr na zemi, potom nízko nad zemou.

Ľah vpredu:

1. ruky dľaňami na zemi, hlava položená na ne. Postupne dvíhame trup a usilujeme sa pozrieť doprava, položíme trup na zem (relatívny oddych) a potom cvik zopakujeme ešte raz s otočením doľava, opakujeme na obidve strany 4x;
2. pokojne ležíme na zemi, hlava na rukách a striedavo dvíhame jednu končatinu. Dbáme, aby noha bola vyťahovaná z bedrového kĺbu a aby sme nedvíhali brucho. Cvičíme 8x pravou, 8x ľavou nohou.

Ľah vzadu skrčmo:

skrčíme kolená a postupne odvíjame križovú kosť, pás, chrbtové svaly, až sa zaguľatíme ako „ježko“, keď zbiera jabĺčka, a chytíme si rukami členky. Späť odvíjame chrbát naopak: ramená – chrbát – križová kosť.

Stoj rozkročný:

1. hlboký predklon, 4/4 takt, tempo rýchle, striedavo šviháme raz jednu, raz druhú ruku do upaženia. Cítíme prepínanie prsných svalov. Hlava sa obzerá za pohybom paže;
2. vystrieme sa, dáme si ruky za hlavu a vyťahujeme pravú stranu trupu od chodidiel po prsty. Cvičíme na dva 4/4 takty, potom úklon vystriedame.

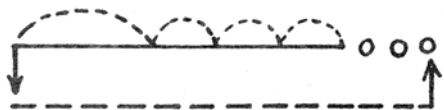
Stoj spojný:

1. zo stoja rozkročného zoskočíme do stoja spojného a naopak. Perujeme v priehlavkoch, dbáme na to, aby sa kolená pri vyperovaní vystierali, pri dopade pružili;
2. podobne skáčeme aj do stoja rozkročného prednožmo, 4/4 takt, tempo rýchle. Paže sú pri obidvoch cvičeniach voľne upažené.

Skoky: na úvod si precvičíme priehlavky pri opore, odvíjaním a mäkkým perovaním ako v predchádzajúcej lekcii. Potom vyskúšame odvíjanie aj v chôdzi voľne po kruhu a až potom pristúpime k nácviku diaľkového skoku.

Cvičenie na diagonále: 1. uprostred cvičnej plochy nakreslíme (alebo dáme dve švihadlá) dve vodorovné

čiaru vo vzdialenosti asi 1 meter od seba. Jednotliví cvičenci sa rozbehnú a pred čiarou sa jednou nohou odrazia čo najvyššie a prekročia čiaru s prednou nohou vysoko prednoženou a zadnou napnutou v zanožení.

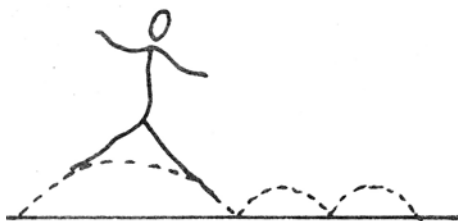
Váha tela je nad prednou nohou, hrudná kosť sa dvíha a vedie pohyb trupu;

2. po zvládnutí odrazu a skoku cez označený priestor švihadlá odložíme, čiaru zotrieme a skáčeme

s rozbehom troch krokov a štvrtý je dialkový skok. Ten skácame vždy tou nohou, ktorou sa začíname rozbiehať, a preto musíme odrazové nohy striedať;

3. skrátime rozbeh na dva kroky a tretí bude dialkový skok – teraz sa budú nohy pravidelne striedať. Spôčiatku necháme ruky voľne v pripažení. Využívame

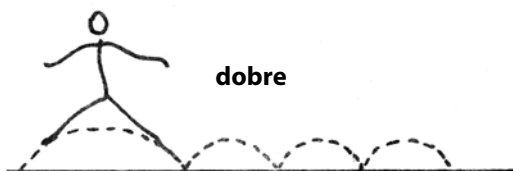

prirodzený kyvadlový pohyb paží. Neskôr nesieme paže v mäkkom upažení. Nezabúdame na hrudník, ktorý musí byť nesený dopredu a hore;

4. keď deti skoky zvládnu na 4/4 takt na diagonále, môžeme pristúpiť ku skokom po kruhu, pričom môžeme použiť tri odrazové kroky a dialkový (stále jednou nohou) a potom vystriedame odrazovú nohu alebo použijeme len dva odrazové kroky a dialkový, pričom sa nohy pravidelne v dialkovom skoku striedajú. Pri nácviku s rozbehom dvoch krokov

zle

dobre

používame aj 3/4 takt. Pri nácviku po kruhu sa paže mierne prikláňajú do stredu kruhu.

Rytmicko-hudobná časť

Budeme mať za úlohu opakovať a utvrdiť rytmus polových, štvrtových a osminových dób.

Deti vytvoria kruh, chytia sa za ruky a kráčajú po kruhu v rytme polových nô, teda kroky voľné. Takt 4/4, jeden krok na dve noty (doby). To už deti iste hravo zvládnu, a preto vytvoríme dva kruhy – vonkajší kruh sa bude pohybovať v pôvodnom smere, vnútorný zmení smer pohybu tak, že deti budú pravými ramenami do stredu kruhu. Vnútorný kruh bude kráčať na doby polové, vonkajší kruh na doby štvrtové. Ak túto úlohu deti zvládnu, zmeníme rytmus krokov. Vnútorný kruh bude kráčať na doby štvrtové a vonkajší kruh bude bežať na doby osminové. Po zvládnutí a správnom rytmickom vykonaní (držanie trupu, mäkké nášlapy a prerovanie, vznosné nosenie hrudnej kosti) si kruhy vymenia aj smer pohybu, aj rytmické hodnoty svojich krokov.

V ďalšom rytmickom cvičení rozdelíme deti na 3 kruhy:

1. kruh bude kráčať v rytme polových dób dovtedy, kým bude hudobný sprievod v tomto rytme;
2. kruh sa začne pohybovať až vtedy, keď začuje rytmus štvrtových dób;
3. kruh opäť sa začne pohybovať až vtedy, keď sa ozve rytmus osminových nô.

Cvičíme dovtedy, kým si všetky tri kruhy nevystriedajú rytmus polových, štvrtových a osminových dób.

S týmto rytmickým cvičením sa môžeme pohrať a obmieňať ho podľa fantázie. Napríklad 3 kruhy sa samostatne pohybujú, ale každý kruh si z hranej skladby preberie len svoj zadaný rytmus a vyjadruje ho krokmi a neskôr aj s pridaním pohybov paží.

Improvizácia: necháme deti voľne improvizovať rytmické hodnoty prebraných dób tak, aby vytvorili istú náladu (polové – smutnú, štvrtové – veselú, optimistickú, osminové – radostnú, šantivú) a využili na to aj pohyby a prácu paží.

VI. lekcia

Úvodná časť na rozohriatie organizmu využije behy: chôdzu, poskoky a cval, ďalej kroky premenné a prísunné. Oproti začínajúcim lekciam, keď sme len kráčali, pridávame v úvodnej časti všetky druhy chôdze tak, aby sa rozcvičili priehlavky, kolená a bedrové kĺby. Podobne tak v chôdzi, ako aj v behoch prednožujeme, zanožujeme, vysoko dvíhame kolená (prednožovanie skrčmo), poskoky – precvičujeme malé a ich rozsah stále zväčšujeme, aby sme dosiahli silný a pružný odraz.

Prípravná časť: ľah vzadu, vpredu, na boku, cvičíme v 4/4takte;

Lah vzadu: z predchádzajúcich cvičení si vyberieme tie, ktoré deti najradšej cvičili.

Lah vpredu: plávame prsia, robíme žabiakov, panákov a pod., dbáme na to, aby deti vytáčali dolné končatiny a aby sa uvoľňoval bedrový kĺb.

Lah na boku: 1. pomalé krčenie a vystieranie dolnej končatiny, oproti predchádzajúcim spôsobom pridáme vždy vo vystretej polohe ohýbanie priehlavkov (flexovanie) alebo rotovanie.

2. zopakujeme ten istý cvik, ale so švihom končatiny.

Sed rovný: 1. vyťahovanie trupu nad dolné končatiny, zatlačanie kolien na zem. Cvičenie už nerobíme hmitom, ale ťahom – na tri 4/4 takty trup vyťahujeme, na jeden 4/4 uvoľníme a cvik opakujeme 4x;

2. vyťahovanie trupu, ale chodidlo robí „fajku“ (flexuje);

3. nohy skrčíme k sebe, obopneme rukami členky (z vonkajšej strany) a tak kolenná prepíname až po dotyk na zemi.

Sed roznožný: podobne ako v sede rovnom sa striedavo vyťahujeme nad jednu končatinu. Cvičime na 4/4 takt. Vyťahovanie nad končatinou striedame s vyťahovaním trupu od pásu smerom nahor.

Sed skrčmo skrížený: 1. vyťahovanie a uvoľňovanie všetkých stavcov na chrbtici pomalým zaokrúhľovaním trupu a vystieraním;

2. cvičenie obratnosti. Zo sedu vstať a opäť si sadnúť. Musí na to stačiť jeden 4/4 takt.

Kľak spojny: úklony, predklony, zákľony (držať sedacie svaly stiahnuté, chrbát spevnený).

Kľak prednožmo, únožmo, zánožmo: hmity a úklony, vystriedať na oboch kolenách.

Cvičenie v priestore:

Zopakovať pohyb po ležatej osmičke, vysvetliť pohyb po vlasničkách (vodorovne aj zvisle) a po vlnovke. Najprv precvičujeme v chôdzi, neskôr v behu, poskokoch a prípadne i cvalovými a premennými krokmi.

Rotácie: 1. pre najmladšie deti v školskom veku sú ešte neprimerane ťažké, preto s nimi treba začať veľmi jednoduchými krokmi. Vysvetlíme deťom, že na diagonále, ktorá spája body 4-8 alebo 2-6 zvolíme bod vo výške očí alebo vyššie. Nesmieme sa pozeráť dolu a „hľadať hríby“, ale stále sa musíme pozeráť do rohu, na náš bod. Na diagonále prejdeme 4 kroky a 4 krokmi sa na mieste otočíme tak, že hlavu „zabúdame“ otáčať, a keď sa „spamätáme“, tak ju rýchlo otočíme. To znamená, že hlava sa točí neskôr ako trup, ale zato rýchlejšie;

2. obmena – to isté cvičenie, ale štyrmi malými behovými krôčikmi;

3. keď deti chápu pohyb práce hlavy, môžeme kroky skrátiť na dva a dvoma sa otočiť a napokon na jeden a jedným krokom sa otočiť. ■

VÝBER Z PUBLIKÁCIE RYTMICKO-POHYBOVÁ PRÍPRAVA PRE DETSKÉ TANEČNÉ KOLEKTÍVY, OSVETOVÝ ÚSTAV, BRATISLAVA, 1987

LITERATÚRA:

Jarmila Jeřábková: Taneční příprava. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979.

Elena Molnárová: Pohybová výchova v krúžkoch spoločenského tanca. Bratislava: Osvetový ústav, 1974.

Josefa Šimsová: Lekce pohybové a taneční výchovy v tanečních kroužcích. Praha: Středočeské krajské kulturní středisko, 1977.

Elena Žitňanová: Metodické příručky LŠU pre 1., 2. a 3. ročník. Bratislava: SPN, 1983, 1984, 1985.

O autorke

Mária Zagatová

Tanečná pedagogička, členka Siene slávy slovenského tanečného športu. Rodáčka z Uhrovca je jednou z prvých slovenských učiteľov tanca. Mária Zagatová (80) je iniciátorkou tanečnej metodiky pre deti, ktorá sa dodnes využíva na Slovensku aj v Česku. Medzi svoje najväčšie úspechy radí vybudovanie tanečnej školy v žilinskom Dome odborov. Od roku 2010 vedie seniorský tanečný súbor Žilinské babenky. Ako 75-ročná účinkovala v medzinárodnej autorskej inscenácii Edge (premiéra 2012, Nová scéna Národného divadla, Praha). Predstavenie bolo sondou do života ľudí starších ako 60 rokov, ktorí pôsobili/pôsobia v divadelnom a tanečnom prostredí, a symbolizuje obdobie prechodu medzi aktívnym životom a zdanlivo pasívnou starobou. Inscenácia otvárala okruh tabuizovaných tém spojených so starnutím, premenou sexuality a vnímania vlastného tela či samoty. Mladý tím tvorcov pod vedením režisérky Petry Tejnorovej oslovil tanečníkov, hercov a divadelníkov nad 60 rokov z piatich krajín. Zo Slovenska to bola práve Mária Zagatová a tiež významný pedagóg a bábkar Martin Bálik.

Je to len zábava

Vývoj, stav a smerovanie amatérskej filmovej tvorby

TEXT: doc. MgA. MARCELA PLÍTKOVÁ, ArtD., SCENÁRISTKA, REŽISÉRKA KRÁTKOMETRÁŽNEJ TVORBY

Filmoví amatéri sprevádzajú kinematografiu od jej vzniku. Sú to talentovaní ľudia, ktorí nepretržite riešia, ako prekabátiť rôzne technické prekážky, optické a chemické zákony, aby mohli vytvoriť vlastné dielo a predviesť ho svojej rodine, priateľom, kolegom, prípadne súťažnej porote. Na filmovaní je tvorivé všetko: obsluha filmovej kamery, vymyslenie príbehu a získanie hercov, obsah každého záberu, svietenie, nakrúcanie zvuku, poskladanie záverečného tvaru, hudba, písanie titulkov a aj samotné premietanie. Tvorivá je organizácia práce aj vymýšľanie spôsobov, ako získať financie. Filmový amatér to musí všetko zvládnuť sám. Vo filme má každý nejakú profesiu, zaradenie: režisér, kameraman, osvetľovač... Filmový amatér je „univerzál“ – musí vedieť všetko. Je to proste – filmár.

Námet na film, ktorý sa nikdy nenakrútil

„Boli to také primitívne začiatky. Dvaja, traja ľudia mali kameru, filmový materiál bol vzácný,“ hovorí Maximilián Nitra v rozhovore s Milanom Stanom, o generáciu mladším úspešným amatérom. „Dal som sa dokopy s MUDr. Novákom, ktorý mal kameru a aj filmový materiál. Ja som mal chuť robiť filmy.“

Stano: „Ste zručný mechanik. Prerobili ste Admiru z formátu Normal-8 na Super-8.“ Nitra: „Prerobil som aspoň tri kamery na formát Super-8: Admiru, Pailardku i Eumig. Bolo treba upraviť a prispôsobiť dráhu drapáka, prítlačnú kladku a podávacie ozubené koliesko, ktoré som musel zmenšiť, vyrobiť v rukách s presnými zúbkami. Hrali tam úlohu desiatinky milimetra...“

(Predvedieme príslušné kamery, ukážeme aj strihací pultík...)

Komentár: Takýto rozhovor mohol byť len medzi filmovými amatérmi.

Profesionáli asi vôbec nevedeli, že takýto problém existuje.

Nitra: „Vývolávacie tanky neboli, nuž sme si ich vyrobili z hrebeňov. Aj hodinu sme museli do nášho vynálezu vkladať filmový pás a potom vyskočil – a znovu! Prstami prepierať, sušiť, strihať a lepiť – bola to otrocká práca!“ Vojtek: „Filmovalo sa na šestnástku, tá sa po exponovaní jednej strany otočila a nakrúcalo sa na druhú stranu. Film som si sám vyvolal a rozrezal na dve ‚osmičky‘. Sám som si na to zhotovil rezačku. Výsledok nebol bohviečo, ale mal som z tej práce veľkú radosť.“ Nitra: „Naozaj nebolo jednoduché takú ‚šestnástku‘ vyvolať doma a potom ten pás rozrezať. Vymýšľali sme všelijaké podomácky zhotovené pomôcky zo žiletkami...“

Komentár: Film si amatéri bežne vyvolávali doma. Bola to dôležitá fáza výroby filmu. Pokúsime sa ukázať pracovný postup a predstavíme vám filmový pás široký 16 mm a 8 mm. Dokáže to dnes niekto predviesť? Brat hudobného skladateľa Eugena Suchoňa mal zariadené také malé laboratórium na vyvolávanie filmov a väčšina amatérov využívala jeho služby. Vynašiel rôzne chemické prípravky a vedel vyvolávať filmy tak, že jeho modrý tón závideli aj profesionálne laboratóriá.

Kvašňák: „Nevyhovovalo nám dlhé čakanie, a tak sme si filmy vyvolávali sami. Vývojka, osvit – bielenie, ustalošač. Z plexiskla sme si dali zhotoviť taký kotúč!“

Stano: „V čom bolo kúzlo klasického filmu?“ Kuska: „Tie tri týždne vzrušeného očakávania na vyvolaný film! Čo bolo horšie? Nepohotovosť, nepraktickosť a celkový nedostatok potrebnej techniky.“ Nitra: „V tom je to! Otrocká práca na kolene a schopnosť pomôcť si v každej situácii. Film sme prežívali od domáceho vyvolávania, strihu, lepenia, ozvučovania až po konečnú projekciu. To môže pochopiť len ten, kto tým prešiel. Dnes taká videokamera ide úplne potichu... nie ako volakedy, keď len samotný zvuk kamery alebo premietačky nás vzrušoval! A potom, keď sa s amatérskym filmom stal zázrak a zrazu bol zvukový a krásne prekreslený na plátne – zo dňa na deň sa stala strašná vec: prestal existovať!“

Ako sme začínali

Nielen film, ale aj samotné filmovanie fascinovalo zvedavcov a výmyselníkov, ktorí to chceli vyskúšať na vlastnej koži. Venovali nemalé finančné prostriedky, čas a energiu, aby sa popri svojom zamestnaní mohli aktívne zúčastniť na odhaľovaní tajomstva spojenia neživých prístrojov s tvorivosťou a fantáziou.

Keď vznikol Osvetový ústav (1953) ako centrálny orgán, ktorý usmerňoval záujmovú umeleckú činnosť, do centrálného systému riadenia sa zaradil aj amatérsky film.

Systém mal aj svoje výhody. Každý podnik, ktorý mal určité množstvo zamestnancov, musel povinne venovať určité percento financií do tzv. fondu na kultúru. Vznikali domy kultúry, kluby ROH, divadelné súbory, fotografické a výtvarné krúžky a niekde, kde na to boli podmienky, aj filmové kluby. Podnik (cez ROH) pridelil klubovňu, kúpil premietačku, kameru, filmový materiál. Funkčný filmový klub však vznikol len tam, kde existoval niekto, kto bol ochotný a schopný organizovať skupinu ľudí, ktorí prepadli filmu a filmovaniu. Niektoré kluby neprekročili očakávania vedenia podniku a zaoberali sa filmovaním prvomájových manifestácií, vzorných pracovníkov a pionierskych táborov, iné zanikali pri prvých problémoch so strihaním a dokončovaním

filmu. Niektoré filmové kluby sa rozrástli do úctyhodných rozmerov, ale neprekonali zmenu režimu a ekonomického zázemia a postupne sa rozpadávali, až zanikli. Niektoré kluby našli spôsob, ako prežiť, a pôsobia aj v súčasnosti.

Pocitový film

Amatérsky film nemohol konkurovať profesionálom a ani sa o to nepokúšal. Vyhľadával svoje témy, snažil sa dosiahnuť vlastné ciele a hodnoty. Vyvinuli sa hodnotiace kritériá a vyvinul vlastné formáty.

Filmy boli krátke, niektoré trvali len niekoľko minút. Rozvíjala sa schopnosť rozprávať príbeh stručne a predovšetkým obrazom. Amatéri sa dlho vyhýbali dialógom, výrazným ruchom, používali hudbu, niekedy komentár alebo titulky. Dôvod bol prostý: technické problémy pri ozvučovaní. Mohlo sa stať, že v obraze niečo vybuchlo a zvuk sa ozval o niekoľko sekúnd neskoršie. Alebo naopak. Zvuk bol asi posledný technický problém, ktorý amatéri riešili v súvislosti s klasickým „celuloidovým“ filmom.

„Amatérsky film v Bratislave robili lekári, právnici... A my, takí študentíci, sme sa vybrali na trhovisko nakrúcať, ako predávajú mrkvu,“ spomína filmár Gejza Kendy. „Keď nám ukázali film *Osud v rukách*, strpli sme od úžasu. Nakrútili ho Maxo Nitra a MUDr. Pavol Novák. Bol to skutočný príbeh bezrukého človeka, ktorý sa dokázal sám nielen obriaďiť, najesť, ale naučil sa aj písať na stroji, takže obstál v zamestnaní. Vďaka filmu hlavného hrdinu pozvali do USA, kde verejne demonštroval svoje schopnosti,“ spomína Kendy. „V atmosfére päťdesiatych rokov to bola skutočná ‚diera do sveta‘ a jeho ohlas bol mimoriadny. Získal aj cenu na svetovom festivale amatérskych filmov UNICA. Bol to prvý slovenský film s medzinárodným úspechom.“

Začiatkom šesťdesiatych rokov sa mladým filmovým amatérom čiastočne darilo prekonávať dogmatizmus a tzv. socialistický realizmus. Prostredníctvom

poetických obrazov, metafor, symbolov, impresionistických nálad sa pokúšali vyjadriť svoje pocity a vzťahy.

Bol to taký silný a inšpiratívny prúd, že na súťažných prehliadkach si vynútil aj zvláštnu kategóriu: pocitový film.

„Zdá sa, že ani dobré myšlienky nedokážu naši amatéri preniesť do jasnej filmovej reči. Zámer zostáva, žiaľ, celkom nejasný,“ dočítame sa v Rudom práve o experimentálnom filme *Plynová lampa* (autori Gejza Kendy a František Jurišič).

„Je to báseň,“ písal Ján Kučera, profesor FAMU, v rozsiahlej analýze, z ktorej vyberáme: „Vo filme sa kríži

.....

„Človek niekedy má možnosť a šťastie s vážnym zámerom vytvoriť niečo vážne o vážnej tematike pre vážnych a vážnych ľudí...“

Jaroslav Ondo, filmový amatér

.....

niekoľko myšlienok a motívov, ktoré sa nedajú racionálne vysvetľovať. Autorom sa podarilo vymodelovať niekoľko rýdzo znejúcich slôh.“ Pozoruhodná je protichodnosť hodnotení filmu, ktorý má 67 záberov a trvá štyri minúty a štyri sekundy.

Film *Keď biele kone* uvidíme (autori Ladislav Adamík a Miroslav Ruttkey) zaujal docenta Kučera natoľko, že jeho autorovi navrhol, aby zanechal štúdium architektúry a prestúpil na FAMU. Tak sa aj stalo. Adamík sa v Prahe zoznámil s poľskou študentkou Agnieszkou Hollandovou. (Pre slovenského diváka môže byť zaujímavé, že jej dcéra Kaisa Adamik režírovala film *Pravdivá správa o Jánošíkovi*.)

„Všetci sme chceli doštudovať a potom sa venovať filmovaniu,“ spomína Kendy.

Pocitový film – pôsobivý obraz, väčšinou bez dialógov, s priliehavou hudbou, prípadne so sugestívnymi štylizovanými ruchmi, často na rozhraní hraného a dokumentárneho filmu – sa vyvinul

ako špecifický formát pre amatérsky film. V súčasnosti ustúpil, ale v programoch prehliadok sa kde-tu objaví aj v súčasnosti. Je to ako poézia – vždy niekto potrebuje uvoľniť prúd básnických obrazov a metafor.

Zmena

Slovenský film sa vyvíjal a dospieval v období tvrdej ideologickej a ekonomickej diktatúry. Od roku 1945 až do roku 1990 platil zákonom stanovený štátny monopol filmu. Len štát mohol vlastníť ateliéry, kamery, nahrávacie štúdiá, výrobné prostriedky, laboratória. Štát rozhodoval o tom, čo sa bude nakrúcať, čo pôjde do kín, čo sa predá do cudziny, pošle na festival a aké filmy sa dovezu z zahraničia. Štátny monopol bol taký dôsledný, že aj televízia, hoci tiež bola štátna, sa obmedzila na 16 mm film a vybrané významné filmové opusy si objednávala v štátnom filme.

Monopol však neplatil na tzv. úzky film, ktorý bol vyhradený pre filmových amatérov. Konfliktná situácia vznikla s nástupom videa. Kvalitné videokamery boli drahé a súkromníci si ich nemohli dovoliť. Niektoré podniky, inštitúcie, družstvá sa to snažili využiť a zariaďovali filmové kluby, vybavovali ich technikou a tak vytvárali akési poloprofesionálne pracoviská, ktoré dosť ovplyvňovali obsah, kvalitu a úroveň amatérskych filmov a dráždili byrokratov. Na sklonku osemdesiatych rokov sa z iniciatívy štátneho filmu skúmalo, či monopol platí aj na video. Či si podniky môžu zriadiť vlastné filmové štúdiá, kto môže vyrábať školské a inštruktážne filmy a komu bude patriť vznikajúci a rozširujúci sa videofilm.

Na zmenu spoločenských a ekonomických podmienok boli filmoví amatéri dobre pripravení. Prístup k technike, skúsenosti s jej používaním, celkové ovládanie „filmárčiny“ vytvorilo náskok, ktorí niektorí amatéri využili a rozhodli sa podnikáť. Nešlo len o filmovanie svadiieb a stužkových, propagačných filmov pre podniky, ale aj o vznikajúce miestne televízie.

Amatéri a profesionáli

Vzdelávanie a školenie, ktoré organizovali metodici Osvetového ústavu, presahovalo potreby amatérskeho filmu a kultivovalo aj prostredie profesionálneho filmu. Okrem praktických otázok sa učebné texty venovali aj filmovému vzdelávaniu. Neboli to len výpisy a skrátené texty múdrych kníh, ale často originálne práce, ktoré predbiehali knižné vydania, ako napríklad základy hudobnej dramaturgie od Juraja Lexmanna alebo filmová teória od Petra Miháliky. Filmový historik a kritik Pavol Branko napísal pre amatérov skvelý text, ktorý sa zachoval, aj keď „zhora“ prišiel príkaz ho zošrotovať, lebo to vraj nebol „správny“ autor. Knižne vyšiel až v deväťdesiatych rokoch (Mikrodramaturgia dokumentarizmu), ale amatéri aj študenti ho celý čas mali k dispozícii.

Medzi amatérmi a profesionálmi boli osobnosti, ktoré zanechali nezmazateľnú stopu. Pripomenieme to preto, lebo každá takáto spomienka sa zmaže, keď odídu poslední pamätníci.

Kameraman Ján Blanár s filmovaním začínal ako amatér. Najprv nastúpil do Spravodajského filmu a potom do vznikajúcej Slovenskej televízie. Svedkovia spomínajú, že keď bolo treba, dokázal vyvolať film doma v kúpeľni na tzv. hrebeňoskope. (Televízia pre

spravodajstvo nakrúcala na 16 mm film, inverziu.) Blanár zostrojil aj prvý vyvolávací automat. Dlhý bol uložený v podzemí Starej tržnice v Bratislave, kde v tom čase sídlila Slovenská televízia.

Blanár vymyslel a vyrobil aj funkčnú zvukovú dvoj pásovú filmovú kameru, ktorou aj nakrúcal. Jeho kamera, za ktorú vraj dostal 10 000 Kčs, čo bolo asi 5 mesačných plátov, je vystavená v Národnom technickom múzeu v Prahe. Veľa energie, šikovnosti a dôvtipu museli vynaložiť naši výmyselníci, aby dokázali prekonať izolovanosť od západného trhu a nedostatok devízových prostriedkov.

Keď v šesťdesiatych rokoch Slovenská televízia obsadzovala viaceré pozície pre tvorbu programu, o tieto posty sa uchádzali viacerí filmoví amatéri. Pripomína to časy, keď kedysi dávno profesionálne divadlo posilňovali herci z ochotníckeho prostredia. Amatéri sa medzi profesionálmi dobre uplatnili, paradoxne, nie ako technici, lebo profesionálna technika je úplne iná, ale ako autori, ktorí ovládali problematiku filmu a filmový jazyk. Ten je pre všetkých rovnaký, nemení sa tak rýchlo, ako prichádzajú na trh nové vynálezy a zlepšenia..

Všetko je inak

Chvíľu existoval klasický film vedľa elektroniky, ale prišiel čas,

Kto je kto a čo je čo

URTICA FILM

Amatérsky filmový klub v Žihľave (časť obce Pôtor v okrese Veľký Krtíš) založil Ivan Vredík a pred štyridsiatimi rokmi nakrútil prvý hraný film *Kaňon samé zlato*. Odvtedy vzniklo okolo stovky hraných filmov, v ktorých účinkovalo skoro 350 hercov, čo je úctyhodné množstvo, keď si predstavíme, že samotná obec má asi 230 obyvateľov.

Názvy filmov naznačujú ich obsah: *Lupiči západu* (1976), *Dobrodružstvo na Sierra Madre* (1979), *Western Werbung* (1992), *Mäsetčuses* (1996), *Píseň apačů* (2003), *Bony a Klaid po Žihlavsky* (2007), atď. Nakrútili aj asi 50 dokumentárnych filmov a reportáží. Filmografia nie je uzavretá, činnosť klubu pokračuje a nakrúcanie filmu v Žihľave bolo a stále je veľkou udalosťou. Urtica a konkrétne Ing. Vredík každý rok poteší divákov a slovenských amatérov na celoštátnej prehliadke CINEAMA novými filmami.

O svojej činnosti vydali už dve publikácie (autor Mgr. art. Ivan Vredík mladší), kde nájdeme históriu, zoznamy filmov, portréty a fotografie, ako aj charakteristiky všetkých hercov.

Filmoví amatéri v Žihľave vlastne nadväzujú na činnosť divadelných ochotníkov, ktorých viedol a režiroval Koloman Vredík, miestny učiteľ a starý otec dnešného „náčelníka Indiánov“ Ing. Ivana Vredíka. Rodina Vredíkovcov starostlivo chráni plagát prvého divadelného predstavenia z roku 1920. Kultúrna aktivita pokračuje cez tri generácie. (Synovia už sú profesionálne vyškolení filmári.)

keď úzky celuloidový pás skončil. Presadila sa elektronika a s ňou videofilm. Kamery a premietačky už nikto nepotreboval a nové zariadenie nemal kto kúpiť.

Slavomír Chmela spomína, že počas svojej filmárskej kariéry musel najmenej päťkrát vymeniť celé svoje vybavenie: „Nové kamery, premietačky, strihové zariadenia... Vždy všetko znova. Na kinofilm som, bohužiaľ, robil málo. Začínali sme na 16 mm film. Tá ‚Akačka‘ bola vynikajúca, mala 12 V baterku, bola taká ťažká, že nebolo treba statív, lebo tou váhou držala obraz. Potom sme prešli na Admiru, tá bola zase o inom. Potom sme nakrúcali ‚osmičky‘ a ‚superosmičky‘. V jaskyniach som používal ‚Krasnogorsk‘. Sám som si urobil kľučku a ťažkoval ho rukou. Hodilo sa to aj v horách. Na ‚superosmičku‘ som, myslím, nakrútil najviac filmov. No a potom sme sa učili pracovať s videom, a teraz sme prešli na tie digitálne potvory.“

Zmenilo sa aj spoločenské a ekonomické prostredie. Po privatizácii stratili filmové kluby ekonomické zázemie, klubovňu aj minulosť, lebo svoje staré filmy nemali na čom premieňať.

Zmenili sa aj spoločenské a ekonomické podmienky. Monopol filmu padol a otvoril sa priestor na podnikanie. Pre filmárov to bola príležitosť získať finančné prostriedky, alebo dokonca sa filmovaním živiť. Nakrúcanie svadiieb a stužkových už nebola zábava a priateľská služba, ale obchod v podmienkach tvrdej konkurencie. Kvalitné videokamery boli drahé a investícia sa vyplatila, keď sa ich majitelia správali ekonomicky. Vznikali regionálne televízne štúdiá. Videokazety sa mohli kopírovať, požičiavať, predávať.

Filmári sa rozbehli do sveta biznisu. Tajomstvo filmu a filmovania však lákalo ďalších... Rady amatérov sa dopĺňali.

Video prinášalo dovtedy najpresnejší obraz reality, lebo zachytávalo aj reálny zvuk. Na obrazovke sa objavilo niečo, čomu sa predtým amatér vyhýbal – hovoriaci

človek. Menil sa dokumentárny aj hraný film. Emocionálne, precízne komponované a nasvietené zábery nahradil moderátor. Už sa neukazovalo, ale rozprávalo. Film sa prakticky nestrihal, lebo pri každom prestrihovaní sa musel kopírovať a tým obraz strácal na kvalite. V dlhých záberoch sa rozvíjali dialógy, často na hranici zrozumiteľnosti, a záhlavé neprehľadné príbehy. Záberové nakrúcanie (nový termín) bolo nemoderné a komplikovalo realizáciu filmu.

V analýzach filmov, hodnoteniach, diskusiách sa hovorilo o nude. Filmy boli dlhšie a na to neboli filmoví amatéri pripravení. Expozícia, príbeh, konflikt, postava, dialóg – problematika dramaturgie ovládla tradičnú diskusiu o filmoch. Tí netrpezlivejší hovorili a písali o nude. Snímacia technika sa blížila technike profesionálov, ale hotové filmy sa od nich vzdávali.

Presadil sa aj nový názov videofilm alebo videoprogram. Vznikli nové formáty: videoklip, videopesnička, videoučebnica, videoalbum, videoreklama.

Novej terminológii a celkovému ovzdušiu sa prispôboval aj názov vrcholného stretnutia filmových amatérov:

- Celoslovenská tvorivá súťaž **amatérskych filmov** (1983),
- Celoslovenská súťaž **amatérskych filmov a videozáznamov** (1986),
- Celoslovenská tvorivá súťaž **amatérskych filmov a videoprogramov** (1991),
- ... celoštátna tvorivá súťaž a prehliadka **amatérskej filmovej tvorby a videotvorby**.

V propozíciách ani v súťažných kategóriách sa však videotvorba nešpecifikovala a charakter prehliadky sa nemenil. Stačilo potom vynechať ‚video‘ a všetko bolo zase v poriadku. To sa stalo, keď vládu nad filmom prebral digitál a amatéri majú k dispozícii rovnaké nástroje ako profesionáli. Videodobrodružstvo sa skončilo a aj tí najtvrdohlavejší pochopili, že sa menia nástroje, ale nemení sa filmová reč. Film ovládli počítače a otvoril sa ďalší priestor pre tvorbu.

Amatér a profesionál

Prvých filmových amatérov definovala technika. Nebolo dôležité, kde boli zamestnaní, lebo napríklad medzi pozíciou dramaturga v Slovenskej filmovej tvorbe a amatérskou kamerou nebolo nič, čo by vyvolávalo pochybnosti.

Filmoví amatéri boli vážení ľudia, lekári, inžinieri, učitelia, patril medzi nich aj evanjelický kňaz Juraj Török, ktorý používal pseudonym Katkin, odvodený od mena svojej manželky, alebo Ing. Stojan, riaditeľ Oravskej Tesly v Nižnej – tí nemali záujem prestúpiť k profesionálom.

Mladí ľudia, ktorí strávili študentské roky rozvíjaním svojho koníčka, veľmi radi využili príležitosť a našli uplatnenie v televízii. Stačilo sa pozrieť do občianskeho preukazu a bolo jasné, kto je profesionál a kto amatér a kto je v slobodnom povolání.

Ale potom nastal chaos. Štátny film sa rozpadol, vznikli filmové štúdiá, televízne stanice, objavili sa podnikatelia... a amatéri sa premiešali s profesionálmi.

V minulosti bola jedna filmová škola, do cudziny sa nemeslo – ale teraz? Ktorá škola vychováva amatérov a ktorá profesionálov?

Je amatér režisér, ktorý realizuje scenár, čo napísal profesionál? (V ochotníckom divadle nemusia byť autori textov amatéri a aj pri realizácii kontakt s profesionálmi kultivuje úroveň súborov a dvíha kvalitu predstavení. Filmová amatérska tvorba tradične vyžaduje originálne autorské dielo, toleruje sa maximálne profesionálna hudba.)

Alebo naopak: autorka napísala scenár, organizovala nakrúcanie, prispela aj finančne, ale realizáciu zverila miestnemu filmárovi, ktorý mal živnosť a nakrúcal svadby, stužkové, príspevky do miestnej televízie.

Možno obsadiť profesionálneho herca? Aj keď je to bratranec a zahrá to za fľašu koňaku? Bežne sa toleruje čítanie komentára profesionálom. (To je dedičstvo z čias, keď sa zvuk nepovažoval za rovnocennú súčasť amatérskeho filmu.)

Stratí amatérsky kameraman svoj štatút, keď si ho najmú profesionáli?

Môže amatér predať nakrútený materiál? Napríklad horolezec, potápač?

Alebo naopak: do svojho filmu vloží ukradnuté prekopírované zábery z iných filmov.

Otázky vyplývajú z praxe a na všetky sme už hľadali odpovede. Stáva sa, že niekto z divákov spochybňuje amatérsky štatút niektorého autora alebo niektorého filmu, a vtedy vznikne neriešiteľný problém, lebo porota nie je zložená z detektívov a ani nemáme systém, ako amatérov kontrolovať. Dalo by sa to riešiť čestným vyhlásením pri prihláške do súťaže, ale otázka je, či by to všetkých uspokojilo.

To všetko charakterizuje prostredie filmových amatérov. Filmovanie žije a zaberá čoraz väčší priestor v našom živote. Prehliadky, súťaže zachytávajú len jednu vrstvu amatérskej filmovej tvorby.

Pre praktické potreby celoštátnych amatérske súťaží amatérskej filmovej tvorby, riadených Národným osvetovým centrom, za filmového amatéra považujeme tvorca, ktorý nemá špeciálne filmové vzdelanie, tvorí vo svojom voľnom čase a film nie je jediným spôsobom jeho obživy. Pri tvorbe filmového diela používa vlastnú techniku a investuje vlastné finančné prostriedky. Amatér tvorí z vlastného záujmu a pre vlastné potešenie, nie pre zisk z tvorby, netvorí na komerčné účely a pre distribúciu.

Hra so slovami sa dotkla aj samotného termínu amatér, lebo sa mnohým zdalo, že sa používa v pejoratívnom význame. Preto sa namiesto pomenovania amatér (odvodené od milovať, mať rád) presadil termín neprofesionál. Tomuto pojmu sa dá rozumieť aj bez výkladu a aj vystihuje realitu: napríklad profesionál by nikdy nenahrával zvuk mikrofónom na kamere. Ale to je len jeden detail, mnoho neprofesionality sa objavuje aj u profesionálov, aj tam, kde by sa jej amatér nikdy nedopustil.

Dobrý film a zlý film

V múdrych knihách sa dočítame, že existujú len dva druhy filmov:

dobrý a zlý. Je to pravda, ale kto a kedy rozhodne, ktorý film je dobrý a ktorý nie je dobrý. Film nemôžeme ani odmerať, ani odvážiť – porota nie je súbor meracích prístrojov, nestriehne, kde sa aké pravidlo porušilo alebo využilo... „Keď porotcu téma nezaujme alebo mu nič nehovorí, tak podľa neho film nie je dobrý,“ sťažuje sa autor a má pravdu. Ako posudzovať film, ktorý nezaujme?

„Hodnotenie musí vychádzať zo samotného diela,“ vysvetľoval nám profesor na seminári. „Je to odpoveď na tri otázky:

1. Čo chcel autor povedať? Autorský zámer hľadáme v samotnom diele.
2. Ako, akými prostriedkami to chcel povedať? Analyzujeme cestu, ktorou autor prešiel, aké použil výrazové prostriedky.
3. Podarilo sa? To už je hodnotenie, ktoré má subjektívne prvky, ale vychádza z analýzy samotného diela.“

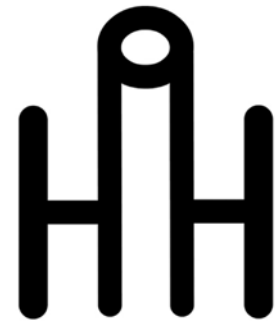
Argumenty, ktoré vychádzajú z vonkajšieho sveta, čo ako zaujímavé a atraktívne alebo odstrašujúce, môžu poučiť, ale v skutočnosti na konkrétnu tvorbu použiteľné nie sú. Autor vždy začína od nuly alebo vždy rieši svoj konkrétny, osobný príbeh... keby to nebola pravda, tak by sa dalo všetko naučiť, nikto by nerobil chyby, každý film by bol lepší a lepší. Našťastie, ani porotcovia sa vždy nedohodnú, čo je dobré a kde sa stala chyba.

Neexistuje prototyp, akési dokonalé dielo, ku ktorému by sa jednotlivé filmy približovali, až by s ním splynuli a to by potom bola prvá cena, alebo by porota vyhlásila, že sa k ideálu nikto nepriblížil, tak prvú cenu neudelí. Alebo neudelí druhú cenu a udelí dve tretie. To je nezmysel. Každá súťaž má víťaza, lebo potom to nie je súťaž. „Aká liga, taký majster,“ hovorieval náš profesor na FAMU, častý člen rôznych porôt.

Na zloženie poroty sú rôzne názory. Niekde pozývajú významné osobnosti, ktoré majú prirodzenú autoritu, niekde profesionálnych filmárov a pedagógov alebo skúsených filmových amatérov, od ktorých sa očakáva, že dokážu zohľadniť špecifikum amatérskej tvorby. Alebo, ako napríklad na prehliadke HAH,

HAH – hraný amatérsky humor

Festival, ktorý každé leto organizuje URTICA FILM a regionálne stredisko vo Veľkom Krtíši. Je to premietanie pod holým nebom na kúpalisku v Strehovej a ceny udeľujú diváci hlasovaním. Víkendové stretnutie uprostred leta so spoločným nakrúcaním filmov má skalných návštevníkov, ktorí si prispôbia program dovolenky, financie a niekedy prizvú aj rodinných príslušníkov.

Hraný Amatérsky Humor
Letný filmový festival
Dolná Strehová

TATRANSKÝ KAMZÍK

V roku 1973 skupina nadšencov založila tematickú súťaž dokumentárnych filmov. Prvý ročník sa konal v Liptovskom Hrádku, v inšpirujúcom prírodnom prostredí Liptova. Je to najstaršia tematická súťaž s bohatým autorským zázemím. Počas svojej existencie prekonala niekoľko krízových období, keď sa hľadalo jej organizačné začlenenie a predovšetkým financie. Prekážky sa však darí prekonávať práve preto, že stále trvá nadšenie, ktoré bolo pri jej zrode, aj keď sa pri organizovaní súťaže už vystriedalo niekoľko osvetových pracovníkov. Je výborné, že sa ju podarilo udržať. Dnes je Tatranský kamzík medzinárodná prehliadka pod patronátom UNICA.

Súťaž má tri kategórie: I. Kultúra a pamiatky, II. Tvorba a ochrana životného prostredia, III. Súčasný spôsob života ľudí.

Filmy hodnotí porota, ktorá navrhuje udelenie cien a analyzuje každý premietnutý film na verejnom seminári.

ktorú organizuje Urtica film na kúpalsku v Strehovej, o cene hlasujú diváci.

A aké ocenenia si cenia neprofesionálni filmári?

Ing. Ján Kuska: „Veľmi rád mám ceny divákov a pocit, že sa to niekomu páčilo. Vážim si ceny zo zahraničia, ale nerobí sa to kvôli tým cenám.“

MUDr. Jozef Jakuš: „Predseda poroty pri hodnotení povedal, že som použil pieseň, ktorou som gýčovo pokazil pointu filmu. Pre mňa však bolo ocenením, keď som videl, ako si po premietaní ženy utierali slzy dojatia.“

Slavomír Chmela: „Najväčší úspech bol, keď mi Francúzi ako jednu z hlavných cien poslali financie. Nebolo to bežné. Ale existuje aj iné ocenenie. Napríklad dali sme film do mestského archívu a hneď nám odtiaľ telefonovali: To ste nám ho nevedeli dať skôr?“

Miro Remo: „Výstrižok z novin: Film zapôsobil netajenou spontánnosťou a skvelou obrazotvornosťou...“

Jaroslav Ondo: „Keď sa na berlínskom festivale Okno na východ v sále po premietaní postavilo 200 ľudí a začalo tleskať. Nič a nikto vám nedokáže viac zaplatiť a poďakovať za hodiny pobehovania s kamerou a pokusy sprostredkovať slová vašich hrdinov vnímavým ľuďom.“

Čo porota nevidí

Prehliadky a súťaže patria k amatérskeму filmu a autori priznávajú, že sú pre nich veľmi dôležité. Sú to pevné dátumy, ktoré členia jednotlivé ročníky a nútia filmárov, aby pripravili súťažné filmy.

Termín regionálnej súťaže je termínom premiéry. Od tej chvíle bude film žiť svoj vlastný život a autor už nebude doň zasahovať. (Iba ak by išlo o propagáciu a distribúciu.)

Kamera a filmovanie je len jedna časť tvorby filmu. Niekedy realizácia filmu spotrebuje celú energiu a na ďalšie spracovanie už nezostáva ani chuť, ani čas, ani peniaze. Vytvoriť film z nakrútených záberov si žiada vedomosti, skúsenosti a silnú vôľu. Vtedy pomáha pevný

termín aj formát, ktorý prehliadka vyžaduje. Ako študenti pred skúškou: motivácia, vypätie zvyšujú výkonnosť... Príbeh bude existovať, keď ho dorozprávame. Herec vytvorí postavu, keď zostriháme film.

Nech akýkoľvek zážitok sprevádza nakrúcanie, „kamerovanie“, nedostane sa do filmu mechanicky. Film nie je záznam, film je... Čo je to vlastne film?

Slavomír Chmela: „Do jaskýň ma pozvali kamaráti, keď videli, že už mám rozbité nohy. Keď nemôžeš na hory, môžeš sa aspoň po bruchu plaziť! Priviedli ma do takej, kde bola plazivka asi 120 metrov, pamätám si, že sme tam urobili asi 9-minútový film.“

MUDr. Jozef Jakuš: „Ako lekár som bol pri nakrúcaní bojových scén. Využil som možnosť a postavil som sa vedľa kameramana, keď tank prechádzal cez horiacu stodolu. Kameraman mal nakrútiť začiatok a potom kameru stopol, ale ja som filmoval ďalej a horiaca stodola spadla. S horiacimi troskami sa tank hrmol na nás, všetci zutekali, ja som len uhol a kamera bežala...“

Jaroslav Ondo: „Na požiadanie personálu sa náš film premietal na benefičnom koncerte, kde sa vyzbieralo dosť peňazí na zakúpenie potrebných prístrojov.“

Budúcnosť je už dnes

Zaujímavý je nástup mládeže. Už to nie je náhoda. Prehliadka CINEAMA je otvorená aj deťom. Každý rok do sveta dospelých vstupujú noví mladí autori, mnohí ešte školáci, ktorí sa buď osamele, alebo v skupinách venujú filmovaniu. Centrálne voľného času, základné alebo ľudové školy umenia objavujú kúzelný svet filmu a sústredia sa na výtvarné prejavy detí a drobné animované etudy. Určite v budúcnosti bude treba túto aktivitu podporiť samostatnou prehliadkou.

Výchova v oblasti filmu audiovizuálneho umenia nie je len námetom na diskusiu, ale je aktuálnou témou. Je to dlhodobá „medzera“ vo výchove, ktorú sa dnes snažia zaplniť vzácní jednotlivci. Dnes je kamera v každej rodine a nie je dôvod,

aby sa nedostala do rúk školákom. S počítačom si rozumejú lepšie ako ich rodičia.

So študentmi sme oslovovali mladých ľudí, ktorí sa považovali za filmových amatérov. Náhodne vybrané názory k ničomu nezaväzujú, ale trochu informujú.

– Amatérskeму filmu som sa začal venovať v prvom ročníku gymnázia. Spolu s kamarátmi sme založili skupinu Lucas & Marcus arts.

– Mal som asi 15, keď naši kúpili digitálnu kameru, a s kamarátmi sme si uvedomili, že sa dajú nakrúcať aj lepšie veci ako rodinné oslavy. Boli sme pobláznení do Hviezdnych vojen a zistili sme, že podobné „efekty“ sa dajú celkom jednoducho urobiť na počítači. Malo to úspech, väčší, ako sme očakávali, čo nás motivovalo nakrúcať ďalšie filmy.

– Celé to vzniklo len ako recesia: zo žartu nakrútiť videjko, potom ďalšie a ďalšie... Vždy som obdivoval techniku, obzvlášť zachytávanie zvuku a obrazu a lákalo ma vyskúšať si, či niečo také zvládnem.

– Samozrejme, počítač bol základom tvorby. Už od prvého filmu sme pridávali do videí rôzne efekty a počítač využívali, „čo to dalo“. Postupne sme sa zdokonaľovali v tvorbe efektov, strihaní, zvuku a vlastne vo všetkom, čo zlepšovalo aj naše filmy. Teda ani nie zlepšovalo, ale robilo ich zábavnejšími, akčnejšími...

– Dostal som kameru a s partiou sme chceli urobiť nejaké to adrenalinové video.

– Najprv som skúšal nakrúcať pár záberov cez fotoaparát, ale tá kvalita nestála za nič, tak keď sa kúpila rodinná kamera, začal som skúšať niečo väčšie.

– Som zameraný na nakrúcanie bicyklov, priebehu súťaží a rôznych trikov. Som čistý samouk, mám približne 60-70 filmov a všimol som si záberovú skladbu, prostredie, efekty, kompozície atď.

– Začínali sme s jednou kamerou, bez statívu a akýchkoľvek vedomostí o nakrúcaní filmu...

– Nemal som žiadne znalosti o nakrúcaní filmov a bolo pre mňa výborné dozvedieť sa, že objekt má byť v tretine obrazovky, nie v strede,

a také to základné veci, o ktorých som vtedy nemal poňatia.

– Pri každom filmovaní počujem nejaké poučenie a snažím sa zobrať si to k srdcu, lebo vždy je čo zlepšovať. Najviac mi pomohol americký magazín... v ktorom, nie sú len samé reklamy a bulvár. Spolupracujú s ním špičkoví kameramani, tak je to naozaj najvyššia ??? vysoká kvalita. Ponúkajú riešenia akýchkoľvek situácií, napríklad ako nasvietiť auto idúce v noci po ulici tak, aby bolo dobre vidieť šoféra i spolujazdcov na zadnom sedadle...

– Veľmi kvalitné informácie ponúka aj internet. Poradil by som mladým, ale aj starším filmárom stránku kameramana, ktorý odpovedá na otázky týkajúce sa svietenia, nakrúcania...

Mohlo by sa zdať, že toto je celkom zbytočná kapitola, lebo stačí sa pohrať s internetom a otvorí sa bohatý svet milovníkov filmu. My sme ich oslovili, aby sme sa dostali do osobného kontaktu. Hľadali sme odpoveď na otázku, čo môže dať mladým ľuďom organizácia a oficiálna súťaž.

Film je veľká zábava!

– Najlepší priestor je pre mňa celý internet. Nevidím to negatívne, že sme zaplavení amatérmi. Lebo kto nechce, tak nech to skúsi a nechá tak. A kto chce, tak cez internet sa môže aj prezentovať. Posúvať sa ďalej. Zakladať si nejakú komunitu alebo fórum.

– Amatérsky film má svoje výhody a hodnoty, ktoré profesionálny svet neponúka. Občas sa tam zatrblicie niečo, čo sa v profesionálnych filmoch nedá vidieť. Z nedokonalosti a nepresnosti môže vzniknúť nejaká úprimnosť, ktorú si autor ani nemusel uvedomiť.

– Nechce sa mi pozeráť také videá, ktoré sa krvopotne snažia napodobniť tie veľké vzory (akčný film, bojový, ...). Ale skôr také, ktoré rozoberajú niečo iné. Kde majú pocit, že len oni by to mohli rozobrať.

Čo môžeme ponúknuť filmovým amatérom? Predovšetkým stabilný systém súťaží CINEAMA. Je potrebný práve preto, že okolo nás je množstvo

filmárov, neformálnych skupín, súťaží. Pre filmových amatérov je to príležitosť, kde môžu predviesť svoju tvorbu, sledovať reakcie divákov a vypočuť si hodnotenia na seminári. Je to miesto, kde sa konfrontujú názory a sleduje filmový vývoj. Je dôležité, že je to oficiálna akcia, na ktorú chodí aj zahraničná reprezentácia. Často je dôležitý už samotný termín, ktorý núti autorov film zostrihať a dokončiť. Každý, kto má skúsenosti s tvorbou, vie, že je rozdiel medzi „nafilmovaným materiálom“ a hotovým filmom.

V budúcnosti by slovenský priestor mohlo zaplniť viac súťaží a práve preto je dôležité, aby sa CINEAMA udržala v takom systéme, ako je teraz, to znamená regionálne prehliadky a celoštátna súťaž, lebo je spojená s tradíciou a jej formát je schopný pružne reagovať na aktuálne potreby. Možno v budúcnosti budú rady amatérov dopĺňať „dospelejší“ debutanti. Práve filmári tretieho veku budú skupina, ktorá pritiahne pozornosť.

Je to len zábava, ktorá o rok, dva prestane ľudí zaujímať, mysleli si vynálezcovia po premietaní prvých pohyblivých obrázkov.

Amatérsky film končí! mysleli si klasici, keď sa lúčili s celuloidovým pásom s okienkami...

Nestalo sa, lebo film nie je len technika a prístroje. Je to predovšetkým jazyk, ktorým sa dá rozprávať... Jednoducho – dnešní filmoví amatéri musia viac rozmýšľať o tvorbe.

Poznámka autorky: Publikované názory niektorých autorov sú vybrané z rôznych oficiálnych aj neoficiálnych prejavov a z publikácií. Niektoré citujem spamäti a, samozrejme, všetky som trochu upravila. Ak som sa niekde pomýlila alebo sa niekoho dotkla, tak sa ospravedlňujem. Mohla som ich uviesť anonymne, ale bola by to veľká škoda, lebo som chcela využiť príležitosť pripomenúť výrazné postavy slovenského amatérskeho filmu.

Amatérsky film v Liptove

Amatérsky film mal v Liptove veľké zázemie. Pôsobili tu veľké filmové kluby, ktoré sa aktívne zapájali do súťaží. KFA pri ZK ROH Tesla vznikol v roku 1970 a do roku 1993 sa v ňom vystriedalo vyše 200 členov a nakrútilo sa asi 600 súťažných filmov.

Jeho tradíciu v Liptovskom Hrádku rozvíjajú významné osobnosti, ako napríklad Ing. Michal Mačička, autor mnohých dokumentárnych filmov, laureát celoštátnych a medzinárodných súťaží.

Pozoruhodné sú filmy Ing. Ľubomíra Patcha, ktorý sa sústreďuje na Liptov a neúnavne hľadá a objavuje jeho pozoruhodnosti, históriu a osobnosti. Na profesionálnej úrovni spracoval bohatý obsah a informácie do prehľadnej stavby, ktorú reprezentuje kultivovaný komentár. Kolekcia filmov (počtom sa už tiež približuje k stovke) je obrazovou kronikou Liptova a patrí nielen súčasným divákovi a amatérskym súťažiam. Bolo by krásne, keby aj iné oblasti na Slovensku mali takýchto filmových kronikárov.

Dôstojným reprezentantom Liptova je Amafilm Nicolaus. Vznikol pri vojenskej vysokej škole, ale neskôr sa osamostatnil. Jadrom klubu je skupina okolo Ing. Jána Kusku, ktorá sa amatérskemu filmovaniu venovala už počas štúdií v Bratislave. O svojej činnosti Nicolaus, presnejšie „kuskovci“ vedú kroniku, ktorá má už niekoľko zväzkov. Ján Kuska známy tvorbou krátkych štylizovaných hraných humoristických skečov je oceňovaný doma i v zahraničí.

V tvorbe mladých filmárov zanechal výraznú stopu absolvent FAMU, televízny režisér Samuel Ivaška. Na workshopoch predváža svoj prístup k realizácii filmu. V čase, keď film obsadzujú dlhé monológy hovoriacich hláv, presadzuje vysoké nároky na obraz, dynamiku, filmové nápady, strih, prístup k zvuku.

Prostredie klubu je priaznivé aj pre dorast. Vychovali niekoľkých študentov, neskôr profesionálov.

Dom, v ktorom sa tancuje

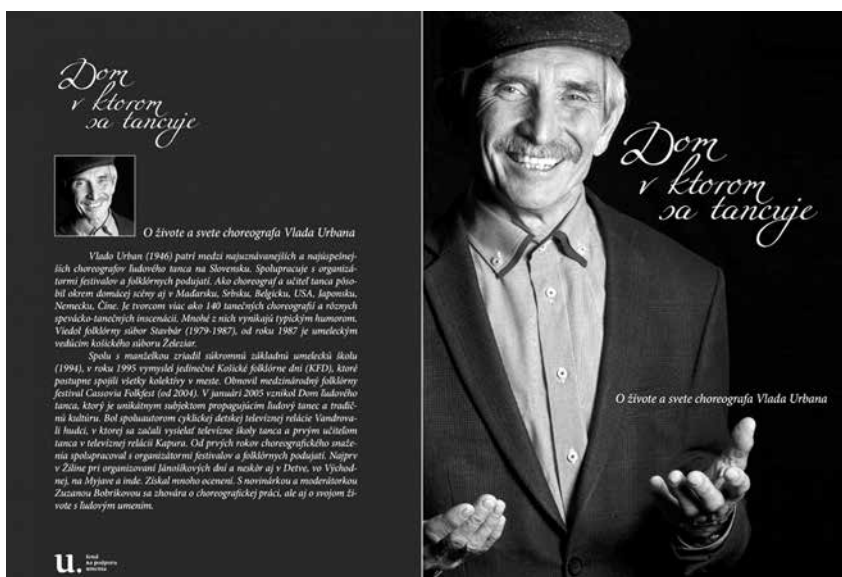
TEXT: STANISLAV DÚŽEK ■ FOTO: JÁN ŠTOVKA

Knižných publikácií venovaných folklorizmu, hlavne jeho najväčšiemu odvetviu – folklórnej záujmovej činnosti, menovite pestrej palete tanečných súborov, je za sedemdesiatročné obdobie ich intenzívnej existencie pramálo a trvalý nedostatok. Ale nedávno, na sklonku roku 2016, vyšla sympatická knižka na vitálnom východe našej krajiny, v Košiciach, ktoré nás takmer každoročne prekvapujú viacerými nápaditými tanečnofolklórnymi aktivitami.

Je dielom dvojice, ktorá si dobre rozumie. Otázky dávala Zuzana Bobriková, kedysi speváčka v súbore Železiar, v súčasnosti osvedčená nestrojená moderátorka kultúrnych, menovite ľudovumeleckých podujatí. Vlado Urban, spiritus movens spomenutého súboru, zasvätené, presvedčivo a zrozumiteľne hovorí o tanečnofolklórnej, pedagogickej a inscenačnej problematike. Jeho výpovede sú o bohatých osobných mnohoročných skúsenostiach, hlavne jeho neobvyčajne úspešnej choreografickej tvorbe, ale i o jeho manažérskej a riadiacej praxi. Nič z toho, čo dosiahol, mu jednoducho zadarmo nespadlo odkiaľsi zhora, je to výsledok dlhodobého cieľavedomého úsilia, ale i závideniahodného talentu.

V osobných biografických pasážach sa dozvieme mnoho z jeho sedemdesiatročnej životnej púte. Z rodičovského roľníckeho a malomestského prostredia východniarskych Veľkých Kapušian odišiel na geologickú odbornú strednú školu do Spišskej Novej Vsi. Po vojenčine sa zamestnal v odbore a založil si rodinu v Žiline. Tu tiež začal tancovať vo folklórnom súbore Stavbár, kde sa počas 20 rokov kryštalizovali jeho tanečné, následne tanečno-pedagogické a choreografické vlohy.

V roku 1987 urobil životné rozhodnutie – prijal ponuku vrátiť sa do rodného kraja a nastúpiť na profesionálnu dráhu vedúceho a choreografa renomovaného košického amatérskeho súboru, ktorý pôsobil pri obrovskom Dome odborov Východoslovenských železiarní s vynikajúcimi podmienkami pre činnosť. V Košiciach bolo vyše tridsať rôznych krúžkov záujmovej

Dom, v ktorom sa tancuje
O živote a svete Vlada Urbana
Zhovárala sa Zuzana Bobriková
Umelecká a reklamná agentúra Kultobin, Košice 2016, 166 s.

umeleckej činnosti, medzi ktorými najvyššiu pozíciu trvalo zaujímal práve súbor Železiar ako reprezentant gigantického podniku. Vlado Urban ani nestačil zrealizovať svoje plánované umelecké a štrukturálne zámery, keď po Nežnej revolúcii v roku 1989 nastali i tu prevratné zmeny.

Dovtedajšia kultúrna a podporná náplň Domu odborov postupne zanikla, a keď mal súbor v nových sťažených podmienkach prežiť, bolo treba prejsť viacročnú neistú aj boľavú cestu, ak chcel uspieť. Urban na to nerád spomína, ale postupne, po komplikovaných peripetiách, vďaka porozumeniu dobrých ľudí a pomoci priateľov a donorov sa to darilo a koniec koncov zdarne.

Súbor Železiar pokračoval

v nových pomeroch krok za krokom, opäť fungoval úspešne a samostatne. V roku 1994 Urbanovci založili v Košiciach Súkromnú základnú umeleckú školu. Manželka Antónia, ktorá už v Žiline trinásť rokov viedla detský folklórny súbor Stavbárik, pokračovala v košickom detskom Železiariku. Bola dvadsať rokov jeho vedúcou a ako opora tanečných snáh svojho manžela učila a pôsobila i v riadiacej funkcii v inovovanej, od roku 2005 Súkromnej ZUŠ Vlada Urbana. Vyvrcholením dovtedajších aktivít Urbanovcov bolo zriadenie na Slovensku jedinečného Domu ľudového tanca v Košiciach, taktiež v roku 2005. Odvtedy v adaptovanej budove bývalej materskej škôlky pôsobí tak ZUŠ-ka, ako aj dva detské, dva

mládežnícke folklórne súbory, seniori, skupiny pestujúce inonárodné tance, dva spevácke zbory, Klub milovníkov autentického folklóru, archív ľudovej kultúry, klub rodičov, Umelecká a reklamná agentúra Kultobin. Priam neuveriteľná koncentrácia tanečných a umeleckých aktivít!

V knihe je najväčší priestor venovaný tanečno-folklórnym, umeleckým, inscenačným a praktickým otázkam súborového života. Možno sa tu hodnoverne, vychádzajúc z osobných skúseností Vlada Urbana, dozvedieť, čo všetko sa skrýva za termínmi choreograf a choreografia, réžia, tanečná pedagogika, ale aj o moderovaní programov, manažovaní, vedení a organizačnej činnosti v súbore. Urban to totiž všetko skúsil

takpovediac na vlastnej koži. Osobitnú pozornosť venuje viacerým choreografiám, ktoré vytvoril v žilinskom Stavbári a košickom Železiari. Na nich odkrýva, aké podnety, prístupy, osobitosti atď. sú v jednotlivých choreografiách, aby tak inšpiroval ďalších adeptov, ako si počínať a napredovať v inscenačnej praxi. Za jednu z najpoučnejších kapitoliiek pre súčasné, značne diferencované folkloristické spoločenstvo súborov možno považovať tú, kde sa hovorí o otázkach folklórnej matérie, jej pôvodnosti, originality a charaktere jej javiskového spracovania a podania.

Kto chce vedieť viac o prostredí a zákutiach súčasného folklorizmu, kto pre rôzne ťažkosti a prekážky stráca chuť alebo nevie, ako ďalej vo

„Nemal som životný program, že by som chcel mať úspech – život bohato naplnený prácou priniesol ten úspech. Poctivá práca a vytrvalosť. Nie preto, aby sme vyhrali, ale aby to malo plnohodnotný úspech.“ Takto zhrnul svoje životné krédo choreograf, pedagóg, vedúci súboru Železiar Vladimír Urban.

Narodil sa 29. 11. 1946 vo Veľkých Kapušanoch. Vyštudoval Vysokú školu dopravnú v Žiline. Absolvoval kurz choreografov KOS v Banskej Bystrici a Osvetového ústavu v Bratislave. Bol tanečníkom, asistentom choreografa, choreografom a umeleckým vedúcim FS Stavbár v Žiline. Od roku 1987 je umeleckým vedúcim a choreografom FS Železiar v Košiciach. Zakladateľ súkromnej ZUŠ Vlada Urbana a Domu ľudového tanca v Košiciach.

Desiatky jeho choreografií ľudových tancov prebrali krajské súbory v Chorvátsku, Srbsku, Maďarsku, USA a v Belgicku.

Od roku 1995 je hlavným organizátorom Košických folklórnych dní. Vladimírovi Urbanovi bol venovaný aj prvý z cyklu programov predstavujúcich najväčšie osobnosti choreografickej tvorby v ľudovom tanci na Folklórnom festivale Východná 2015 s názvom Medzi nebom a zemou.

svojom milovanom žánri – scénikom stvárnovaní nášho ľudového umenia, alebo ten, kto sa obáva podnikat' vážne kroky, aby presadil svoje folklórno-umelecké ambície a niekto aj životné sny – tí všetci sa môžu začítať do riadkov o živote a svete choreografa Vlada Urbana.

Knihu vrele odporúčam všetkým, ktorí majú radi slovenské ľudové tanečné umenie, vedúcim i členom folklórnych kolektívov, tiež menej skúseným, ale aj ostrieľaným kultúrno-osvetovým pracovníkom, študentom i odborníkom z inštitúcií študujúcich životné premeny ľudovej kultúry a umenia. Dozvedia sa veľa a potešia sa, že máme aj takých šikovných, podnikavých a umelecky zdatných ľudí, ako sú aj košickí Urbanovci. ■

Reformácia a osveta sa navzájom podporili

Protest, ktorý sa začal pred 500 rokmi, keď Martin Luther 31. októbra 1517 pribil na bránu zámockého chrámu vo Wittenbergu 95 pripomienok kritizujúcich cirkiev, vyústil nielen do vzniku novej cirkvi a politických zmien. Vedľajším produktom jeho iniciatívy bolo, že reformácia zároveň prispela k šíreniu osvety. Vďaka povoleniu prekladov Biblie do jazykov jednotlivých národov bola podnetom na dovtedy nevídaný rozvoj gramotnosti a vzdelávania.

Luther chcel svojou kritikou predávania odpustkov a ďalších neporiadkov vo vtedajšej cirkvi vyvolať verejnú diskusiu s cieľom, aby sa z cirkevnej praxe odstránilo všetko, čo nebolo v súlade s Písmom svätým – Bibliou. Jeho myšlienky sa zásluhou tlače veľmi rýchlo rozšírili, čo podnietilo na jednej strane rast gramotnosti a na druhej rozsiahlu verejnú diskusiu, ktorá sa stala základom rastúcej opozície proti cirkvi ako jedinej hlásateľke duchovnej pravdy. Niektorí sa

obrátili k novému protestantizmu, iní ku katolicizmu. Prvýkrát v dejinách zohrala svoju úlohu pri ovplyvňovaní verejnej mienky aj tlač. Keďže ľudia mali možnosť študovať Bibliu v jazyku, ktorému rozumeli, mnohí z nich sa naučili čítať, a tak rozumeli aj letákom a plagátom, ktoré po mestách a vidieku rozširovali kolportéri a podomoví obchodníci.

Napriek tomu, že reformácia sa, prirodzene, zamerala prioritne na obnovu kresťanskej cirkvi, Lutherovo učenie zmenilo celý spoločenský

život. Ako píše doc. Miloš Klátik, generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku vo svojom diele Cestou nádeje, „zavedenie materinskej reči pri službách Božích, všeobecné vzdelávanie mládeže aj osveta starších podnietili formovanie novodobých národov“.

Z histórie reformácie

Už pred Lutherom sa o nápravu v cirkvi snažili Peter Vald vo Francúzsku, John Wiclif v Anglicku,

Reformácia po praslici

Historický výskum a publikácia o významných ženách, ktoré stáli po boku mužov pri šírení myšlienok reformácie. Do medzinárodného projektu Reformácia a ženy sa zapojili krajiny niekdajšej dunajskej monarchie, čiže Rakúsko, Maďarsko a Slovensko, tiež Česko a čiastočne aj Poľsko (Sliezske). Týka sa obdobia od začiatku Lutherovej reformácie až po tolerančný patent (1517 – 1781). Cieľom projektu je výskum podielu žien na živote evanjelickej cirkvi v čase reformácie a protireformácie a na záver vydanie albumu evanjelických žien 16. – 18. storočia, významných pre Slovensko. Súčasťou projektu boli tri semináre.

Vydanie pamätných mincí

Pamätná minca je vyrobená zo žltého, ľahko patinovaného kovu s motívom podobizne Martina Luthera na prednej strane a jeho erbom na rubovej strane.

Výber podujatí

Viva la reformation

Tričká s motívom podobizne Martina Luthera.

Odznak 500. rokov reformácie

Drevený odznak, vyrobený kombinovanou technikou vypalovania a rytia.

500 stromov reformácie

V priebehu príprav na 500. výročie reformácie – počas Lutherovej dekády – rastie v meste Wittenbergu v blízkosti zámockého chrámu, na ktorého bránu Martin Luther 31. októbra 1517 pribil 95 výpovedí (téz), Lutherova záhrada. Okolo symbolu Lutherovej ruže, vytvorenej z rozličných druhov kameňa, od roku 2010 do októbra 2017 vysadia 500 stromov rôzneho druhu. Za Evanjelickú cirkev

a. v. na Slovensku zasadil strom s poradovým číslom 150 (gledíciu trojtŕňovú) 21. októbra 2010 generálny biskup Miloš Klátik ako 51. predstaviteľ cirkvi z celého sveta. Nemecký projekt bol inšpiráciou aj pre slovenskú evanjelickú cirkev, ktorá iniciovala akciu 500 stromov reformácie v ECAV na Slovensku.

Vyšívaná história

História ECAV, vyšitá na sérii unikátnych obrazov. Projekt pripravilo Spoločenstvo evanjelických žien a tvorí ho séria 15 vyšívaných obrazov (100 x 120 cm) s výjavmi z dejín evanjelictva na Slovensku. Autorkou projektu je PhDr. Jana Kepplová z Cirkevného zboru ECAV Bratislava-Prievoz, podklady na vyšívané obrazy namaľovala prof. Ing. arch. Janka Krivošová. Pre projekt, pracovne nazvaný Gobelín, bola v každom senioráte vybraná tzv. hlavná seniorálna vyšívačka. Z fondu

Ján Hus v Čechách a Jeroným Savonarola v Taliansku, no Rím ich násilne potlačil. Lutherove výpovede sa však – aj vďaka Gutenbergovu vynálezu kníhtlače – veľmi rýchlo rozšírili nielen po Nemecku, no i po celej Európe, a tak reformačné hnutie už nebolo možné zastaviť.

Reformácia hlásala, že prameňom viery a pravidlom života je slovo Božie obsiahnuté v Písme svätom, ospravedlnenie hriešnika vierou z Božej milosti v Kristovi Ježišovi, prijímanie Večere Pánovej pod obojakým spôsobom a používanie materinskej reči na službách Božích.

Reformácia u nás

Reformačné myšlienky sa na území dnešného Slovenska šírili veľmi rýchlo už v dvadsiatych rokoch 16. storočia. Postupne začali vznikať protestantské zbory a v roku 1610 na pamätnej Žilinskej synode boli položené základy organizačného a vieroučného usporiadania evanjelickej cirkvi na území vtedajšieho Horného Uhorska.

Začiatkom 17. storočia nadobudla reformácia na Slovensku jednoznačnú prevahu. Tento stav sa však radikálne zmenil vplyvom rekatolizácie a protireformácie, keď boli evanjelici prenasledovaní. Odoberali im kostoly, kňazi a učители boli súdení, popravení alebo posielaní na galeje. Čiastočné uvoľnenie nastalo po šopronskom sneme (1681), ktorý evanjelikom povolil pri dodržaní prísne stanovených podmienok stavať si tzv. artikulárne kostoly. Tolerančný patent Jozefa II. (1781) priniesol tolerovanie protestantských cirkví, nie však ich zrovnoprávnenie s rímskokatolíckou cirkvou. V tomto období si evanjelici vybudovali mnoho chrámov (tzv. tolerančné kostoly) a vzniklo veľa cirkevných zborov.

500. výročie

V roku 2007 bola vo Wittenbergu vyhlásená Lutherova dekáda – desaťročie príprav na pamiatku 500. výročia reformácie, do ktorej sa zapojila aj Evanjelická cirkev

augsburského vyznania na Slovensku. Spolu s ďalšími protestantskými cirkvami sa tak zapojila do projektov ako 500 stromov reformácie, Po stopách Martina Luthera, Európske cesty reformácie, 500 dní modlitieb za cirkev, 500 protestantských škôl oslavuje 500 rokov reformácie, Adopcia 500 školákov v Afrike a iné. V rámci projektu Oslobodení Božou milosťou sa konajú stretnutia evanjelikov postupne vo všetkých štrnástich seniorátoch na Slovensku. Slávnosti vyvrcholia 31. októbra 2017 v Bratislave Dňom Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku.

Samozrejme, pamiatka 500. výročia reformácie neznamená len pripomínať si historické udalosti. Reformácia je proces, ktorý sa má v živote človeka, cirkvi aj spoločnosti odohrávať každodenne.

Zdroje:

Doc. PhDr. Samuel Brečka, PhD.: Teória a dejiny masovej komunikácie
Edita Škodová, tajomníčka pre mediálnu komunikáciu, GBÚ ECAV na Slovensku

Hoffnung für Osteuropa bol poskytnutý štartovací kapitál a ďalšia finančná podpora.

Deň Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku

Vyvrcholenie osláv 500. výročia reformácie na Slovensku bude 31. októbra 2017 v Bratislave.

Program ústredných osláv:

- Vernisáž výstavy Vyšívaná história
- Slávnostné služby Božie
- Slávnostný program k 500. výročiu reformácie Sola redemptione Christi
- Premiéra opery Hrad prepevný Operu venovanú Martinovi Lutherovi pripravuje hudobný skladateľ Vítazoslav Kubička. Nová opera vzniká desať rokov od uvedenia duchovnej opery Martin Luther, ktorá mala premiéru 22. mája 2005 vo Veľkom evanjelickom kostole v Bratislave a počas 19 predstavení ju videlo asi 14 00 divákov.

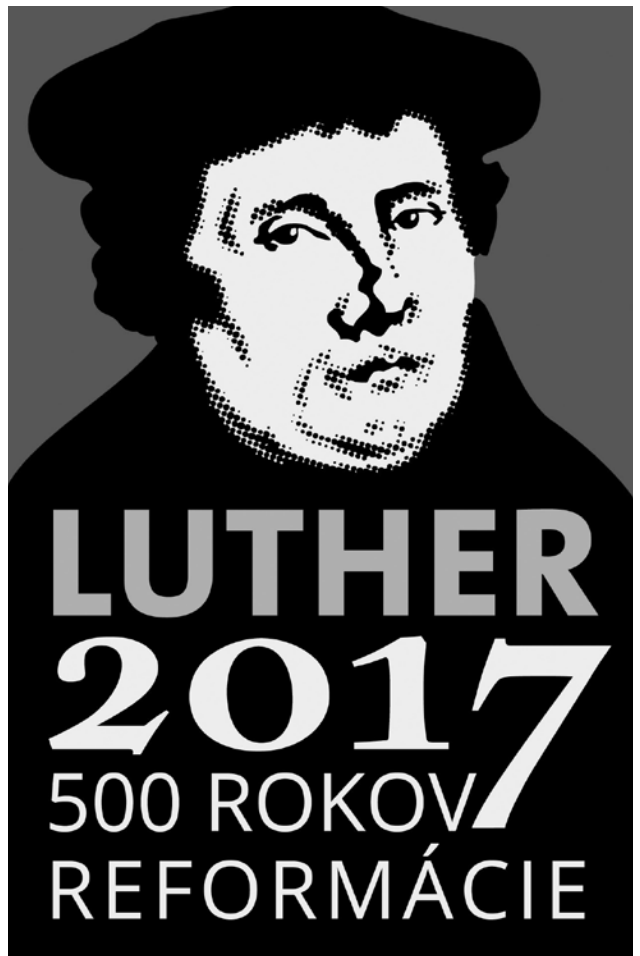
Dôležité dátumy

- **10. november 1483:** v nemeckom Eislebene sa narodil Martin Luther;
- **1513:** začal vo Wittenbergu kazateľskú činnosť;
- **31. október 1517:** na dvere chrámu vo Wittenbergu vyvesil 95 téz;
- **1520:** pápež Lev X. vydal bulu Exsurge Domine, v ktorej hrozil Lutherovi kliatbou;
- **1521:** pápež vydal novú bulu Decet Romanum Pontificem, ktorou nariadil Lutherovu exkomunikáciu, Luther strávil dva roky na hrade Wartburg, kde preložil do nemčiny Bibliu;
- **25. december 1521:** v mestskom chráme vo Wittenbergu bola prvýkrát vysluhovaná Večera Pánova evanjelickým spôsobom;
- **1524:** v juhozápadnom Nemecku vypuklo sedliacke povstanie, ktoré sa rozšírilo takmer do celého Nemecka. Katolícke kniežatá za túto vzburu obviňovali Luthera. Ten sa prvý raz objavil bez mníšskej kutne;
- **1530:** evanjelici na sneme v Augsburgu predložili Augsburgské vyznanie – pokus o priblíženie katolíckej strane a zároveň prvé evanjelické vyznanie novej viery. Katolícke stavy toto dielo odmietli. Evanjelické stavy na svoju obranu založili Šmalkaldský spolok;
- **1546:** zomrel Martin Luther;
- **1546 – 1547:** po porážke v šmalkaldskej vojne nasledovalo prenasledovanie protestantov;
- **1555:** uzatvorenie augsburského náboženského mieru (koho zem, toho viera), ktorého obsahom je zrovnoprávnenie oboch náboženstiev na území Nemecka, čo znamená faktické uznanie rozdelenia cirkvi. Z Nemecka sa reformácia šírila do Poľska, Česka, Uhorska, Švédsko, Dánska a na Island.

95 téz Martina Luthera proti odpustkom

1. Keď náš Pán a Majster hovorí: „Pokánie čiňte“ atď., tak chce, aby celý život Jeho veriacich na zemi bol ustavičným pokáním.
2. A takéto slovo nemožno chápať z hľadiska sviatosti pokánia, to jest ako spoveď a zadostučinenie udeľované kňazským úradom.
3. Nerozumel tým ani vnútorné pokánie; veď vnútorné pokánie nie je nanič, nie je nijakým pokáním, ak nepôsobí navonok všelijaké umŕtvenie tela.
4. Preto Boží trest trvá, kým človek má v nenávisti sám seba, to je pravé vnútorné pokánie, totiž až po prechod z tohto do večného života.
5. Pápež nechce ani nemôže nijaké iné tresty odpustiť než tie, ktoré uložil zo svojej vôle alebo podľa cirkevných ustanovení.
6. Pápež nemôže nijakú vinu za hriech inak odpustiť, len tak, keď vyhlási a potvrdí, že Boh ju odpustil; alebo keď to činí v prípadoch, ktoré si vyhradil pre seba, a v tých, ak nimi človek pohrdne, vina ostáva nezrušená a neodpustená.
7. Boh nikomu neodpúšťa vinu, koho by súčasne celkom nepokoril a nepodriadil kňazovi ako svojmu zástupcovi.
8. Cirkevné ustanovenia, ako sa treba spovedať a kajať, sú uložené iba živým a nič sa podľa nich nesmie ukladať umierajúcim.
9. Je teda dobrodením Ducha Svätého v pápežovi, keď on všade v svojich nariadeniach vyníma prípad smrti a najvyššej biedy.
10. Kňazi konajú nerozumne a zle, keď umierajúcim ľuďom zadržujú cirkevné pokánie až pre očistec, aby až tam učinili zadosť.
11. Táto burina, že cirkevné pokánie alebo zadostučinenie menia na tresty očistca, bola zasiata, zatiaľ čo biskupi spali.
12. Kedysi sa „kanonické tresty“, to jest pokánie a zadostučinenie za spáchané hriechy, ukladali nie po, ale pred rozhrešením, aby sa skúmalo, či je ľútosť opravdivá.
13. Umierajúci už za všetko pykajú svojou smrťou a už odumrelí trestom cirkevných zákonov, a tak právom sú od nich oslobodení.
14. Nedokonalá pobožnosť alebo nedokonalá láska umierajúceho nutne prináša so sebou veľké obavy, áno, o čo je láska menšia, o to je väčší strach.
15. Tento strach a hrôza samy osebe – nehovoriac o iných veciach – stačia na to, aby dali pocítiť biedu a súženie očistca, pretože sa približujú úzkostiam a zúfalstvu.
16. Peklo, očistec a nebo sa asi tak líšia od seba ako úplné zúfalstvo, temer zúfalstvo a istota spasenia.
17. Ako sa zdá, duše v očistci potrebujú, aby sa strach a hrôza umenšili, ale súčasne, aby pri nich rástla a zvelaďovala sa láska.
18. Zdá sa však, že nemožno dokázať ani rozumnými dôvodmi, ani Písmom, že by sa duše v očistci nenachádzali v stave zásluh alebo pribúdania lásky.
19. Zdá sa, že ani to sa nedá dokázať, že by duše v očistci, aj keď nie všetky, si boli isté svojou blaženosťou a bez obáv o ňu, hoci my v tom istotu máme.
20. Preto slovami: „Úplné odpustenie všetkých trestov“ nemyslí pápež, že sa vôbec všetky tresty odpúšťajú, ale len tie, ktoré on sám uložil.
21. Mýlia sa teda všetci tí kazatelia odpustkov, ktorí hovoria, že pápežovým odpustkom je človek zbavený každého trestu a získa spasenie.
22. Áno, pápež dušiam v očistci neodpúšťa ani jeden jediný trest, ktorý by si v tomto živote boli museli podľa cirkevných ustanovení odpykať.
23. Veru, ak je možné niekomu udeliť odpustenie všetkých trestov, tak určite len tým najdokonalejším, to značí len máloktorým.
24. Preto musí byť väčšina ľudí oklamávaná tými najnevýberanejšími a vystatovačnými sľubmi, že sú oslobodení od všetkých trestov.
25. Tú istú moc, ktorú má nad očistcom pápež vo všeobecnosti, má aj každý biskup a duchovný pastier vo svojom biskupstve a vo svojej farnosti osobitne.
26. Pápež veľmi dobre robí aj tým, že udeľuje dušiam odpustenie nie na základe moci kľúčov (ktorú v tomto rozsahu nemá), ale pomocou príhovorných modlitieb.
27. Ludské rečičky kážu tí, čo tvrdia, že len čo groš vhoďený do truhlice zazvoní, duša vyletí z očistca.
28. Isté je to, že len čo groš zazvoní v truhlici, narastá zisk a lakomstvo, avšak pomoc a príhovorná modlitba cirkvi závisí jedine od Božej dobrej vôle.
29. Ktovie, či aj všetky duše v očistci chcú byť vykúpené, ako sa vraví, že sa stalo sv. Severínovi a Paschálovi.
30. Nikto nie si je istý, že je jeho ľútosť úprimná; ešte menej si môže byť istý, že dostal úplné odpustenie hriechov.
31. Ako sú zriedkaví tí, čo majú opravdivú ľútosť, práve tak sú zriedkaví aj tí, čo získajú opravdivé odpustenie, to značí, že sú veľmi zriedkaví.
32. Tí budú aj so svojimi učiteľmi zatratení, čo sa nazdávajú, že pomocou odpustkov majú istotu spásy.
33. Veľmi sa treba varovať tých, čo hovoria, že pápežov odpustok je najvyšším a neoceniteľným darom Božím, ktorým je človek zmierený s Bohom.
34. Lebo odpustková milosť sa vzťahuje len na tresty sviatostného zadostučinenia, ktoré uložili ľudia.
35. Nekresťansky kážu tí, čo si chcú duše z očistca vykúpiť alebo získať spovedné lístky, nepotrebujú ľútosť.

36. Každý kresťan, ktorý pociťuje pravú ľútosť nad svojimi hriechmi, má úplné odpustenie trestu aj viny, ktoré mu patrí aj bez odpustkov.
37. Každý opravdivý kresťan, či živý, alebo mŕtvy, má účasť na všetkých duchovných pokladoch Krista a cirkvi z daru Božieho, aj bez odpustkov.
38. Predsa však pápežovým odpustením a udeľovaním sa nemá pohŕdať, lebo (ako už bolo povedané) jeho odpustenie je vyhlásením Božieho odpustenia.
39. Je nesmierne ťažké aj pre najučenejšieho teológa chváliť pred ľuďmi súčasne márnotherné udeľovanie odpustkov a pravú ľútosť.
40. Opravdivá ľútosť vyhľadáva a miluje trest; plnosť odpustkov však zbavuje trestu a pôsobí, že človek naň zanevrie, aspoň vtedy, keď je na to príležitosť.
41. O pápežových odpustkoch treba opatrne kázať, aby sa prostý človek nesprávne nedomnieval, že majú prednosť pred ostatnými skutkami lásky.
42. Kresťanov treba poučovať, že nie je pápežovou mienkou, aby sa kupovanie odpustkov rovnalo nejakému skutku milosrdenstva.
43. Kresťanov treba poučovať, že ten, kto chudobnému dáva, núdznemu požičiava, lepšie robí, ako keby si kúpil odpustky.
44. Lebo skutkami lásky rastie láska a človek sa stáva lepším. Odpustkami sa však nestáva lepším, ale len zbaveným trestov.
45. Kresťanov treba poučovať, že kto necháva svojho blížneho trpieť biedu a bez ohľadu na to si kúpi odpustok, nezískal pápežovo odpustenie, ale privodí na seba Božiu nemilosť.
46. Treba učiť kresťanov, že keď neoplývajú nadmerným bohatstvom, povinní sú ponechať si to, čo patrí ku každodenným potrebám pre svoj dom, a nie premárniť to za odpustky.
47. Kresťanov treba poučovať, že kupovanie odpustkov je dobrovoľné, a nie nariadené.
48. Kresťanov treba poučovať, že keď pápež udeľuje odpustky, viacej potrebuje nábožnú modlitbu a ju aj väčšmi požaduje než peniaze.
49. Kresťanov treba učiť, že pápežove odpustky sú dobré, kým sa človek na ne nespolieha, naproti tomu nič nie je škodlivejšie, ako keď následkom toho stratí človek bázeň Božiu.
50. Kresťanov treba poučiť, že keby pápež vedel o vydieračstve predavačov odpustkov, mal by radšej chcieť, aby Chrám sv. Petra zhorel na popol, než aby ho stavali z kože, mäsa a kostí jeho ovečiek.
51. Kresťanov treba poučiť, že pápež, ako je povinný, by aj svoje vlastné peniaze rozdelil tým mnohým ľuďom, ktorých niektorí predavači odpustkov pripravili o ich peniaze, aj keby sa na to mal predať Chrám sv. Petra.
52. Získať spasenie odpustkami je márnou nádejou, aj keby odpustkový poverenec, ba sám pápež, vlastnú dušu dal za to do zálohu.

53. Nepriateľmi Kristovými a pápežovými sú tí, čo kvôli kázaniu odpustkov celkom zakazujú v iných kostoloch zvestovať slovo Božie.
54. Krivdí sa slovu Božiemu, keď sa v kázni venuje práve toľko času, ba ešte viacej, vyhlasovaniu odpustkov ako slovu Božiemu.
55. Pápežovou mienkou nemôže byť nič iné, než keď za odpustky, ktoré majú malú hodnotu, jedným zvonom, prostou okázalosťou a slávnosťou hlásajú, aby sa naproti tomu evanjelium ako najcennejšie ctilo a slávil so sto zvonmi, stonásobnou okázalosťou a obradmi.
56. „Poklady“ cirkvi, z ktorých pápež udeľuje odpustky, nikto zboru Kristovmu ani dostatočne neoznačil, ani neoznámil.
57. Že to nie sú časté poklady, možno poznať podľa toho, že mnohí kazatelia tieto poklady tak ľahko nevydávajú, ale skôr sa snažia ich hromadiť.
58. Nie sú to ani zásluhy Kristove a svätých, lebo tie pôsobia stále, aj bez prispenia pápeža, vnútornému človeku milosť, a súčasne zovňajšiemu človeku kríž, smrť a peklo.
59. Sv. Laurentius nazval chudobných v cirkvi pokladmi cirkvi; pritom však použil toto slovo v zmysle svojej doby.

60. My hovoríme z dobrého dôvodu a bez ľahkomyselnosti, že tento poklad je mocou kľúčov cirkvi, ktorá jej bola darovaná zásluhami Kristovými.
61. Je totiž jasné, že na odpustenie trestu a na rozhrešenie v prípadoch pápežovi vyhradených stačí mu jeho moc sama osebe.
62. Opravdivým pokladom cirkvi je však sväté evanjelium o Božej sláve a milosti.
63. Tento poklad je však, prirodzene, vo veľkej nenávisti, lebo pôsobí, že prví budú poslednými.
64. Poklad odpustkov je naproti tomu, prirodzene, najpríjemnejší, lebo z posledných robí prvých.
65. Preto sú poklady evanjelia sieťou, ktorou kedysi lovili bohatých ľudí.
66. Avšak poklady odpustkov sú sieťou, ktorou v dnešnej dobe lovia bohatstvo ľudí.
67. Odpustky, ktoré kazatelia vyhlasujú za najväčšiu milosť, treba naozaj za veľkú milosť pokladať, lebo prinášajú veľký zisk a úžitok.
68. Takéto odpustky sú však skutočne najnepatrnejšou milosťou, keď ich porovnávame s milosťou Božou a blaženosťou kríža.
69. Biskupi a duchovní pastieri sú povinní poverencov apoštolských odpustkov pripustiť so všetkou poctou.
70. Avšak oveľa viac sú povinní očami a ušami pozorovať, aby títo poverenci nekázali svoje vlastné výmysly namiesto pápežovho nariadenia.
71. Kto hovorí proti pravde pápežských odpustkov, nech je prekliaty a zlorečený.
72. Komu však robia starosti svojvoľné a drzé slová kazateľa odpustkov a trápia ho, nech je požehnaný.
73. Ako pápež ľahko postihuje svojou nemilosťou a kliatbou tých, čo sa proti odpustkom dopúšťajú rozličných ľstivých útokov,
74. tak tým viac chce zasiahnuť svojou nemilosťou a kliatbou tých, čo pod zásterkou odpustkov, na úkor svätej lásky a pravdivosti, páchajú ľstivé podvody.
75. Pápežské odpustky pokladať za také účinné, že môžu človeka zbaviť hriechu, aj keby matku Božiu zneuctil – keď už hovoríme o čomsi takom nemožnom – je nezmyslom.
76. Naproti tomu tvrdíme, že pápežské odpustky nemôžu zrušiť ani ten najmenší všedný hriech, keďže sa to týka viny toho hriechu.
77. Hovoriť, že aj keby sv. Peter bol teraz pápežom, nemohol by udeliť väčšiu milosť, je rúhaním sa proti sv. Petrovi a pápežovi.
78. Naproti tomu hovoríme, že aj tento, aj každý iný pápež má oveľa väčšiu milosť, a to evanjelium, duchovnú moc a dar uzdravovať atď., o ktorých je reč v 1K 12.
79. Tvrdiť, že kríž, nádherne ozdobený pápežovým znakom, dokáže toľko ako kríž Kristov, je rúhaním sa Bohu.
80. Biskupi, duchovní pastieri a teológovia, ktorí si dovoľia pred ľuďmi takéto reči hovoriť, musia z toho vydať počet.
81. Takáto drzá a nehanebná kázeň o odpustkoch pôsobí, že aj učeným bude zaťažko ubrániť pápežovu česť a hodnosť voči ohováraniam alebo vôbec proti nepopierateľne ostrovtipným otázkam prostého človeka.
82. Ako napríklad: Prečo nevyslobodí pápež z očistca všetky duše kvôli najsvätejšej láske a pre najvyššiu biedu duší, teda z dôvodu pre neho najľahšieho, keď už nespočetné duše vyslobodzuje kvôli najbiednejšiemu peniazu na stavbu Chrámu sv. Petra, teda z dôvodu naozaj ľahkovážneho?
83. Alebo: Prečo zostávajú v platnosti platené modlitby za zosnulých a výročné spomienky úmrtia, a prečo pápež nevracia alebo nedopraje vziať späť obročia, založené v prospech mŕtvych, keď je predsa nesprávne modliť sa ešte i naďalej za vykúpených?
84. Alebo: Aká je nová zbožnosť Božia a pápežova, že aj bezbožnému a nepriateľovi za peniaze doprajú vykúpiť pobožnú, bohabojnú a Bohom milovanú dušu a nechcú skôr ich vyslobodiť z lásky a zdarma pre veľkú biedu a kvôli bohabojnej a milovanej duši?
85. Alebo: Prečo sa majú ešte staré ustanovenia o pokání, ktoré už dávno fakticky musia platiť za mŕtve a zrušené, lebo sa neužívajú, zaplatiť peniazmi v súvisi s odpustkami, akoby boli ešte živé a účinné?
86. Alebo: Prečo teraz pápež nestavia radšej Chrám sv. Petra za svoje vlastné peniaze než za peniaze chudobných kresťanov, keďže jeho majetok je väčší ako majetky najbohatšieho Crassa?
87. Alebo: Čo odpúšťa pápež alebo čo udeľuje tým, ktorí sú už oprávnení mať účasť na všetkých duchovných pokladoch svojím dokonalým pokáním na úplné odpustenie?
88. Alebo: Čo lepšieho by sa mohlo cirkvi stať, keby pápež to, čo teraz iba raz robí, stokrát denne každému veriacemu daroval toto odpustenie a tento podiel?
89. Ak teda ide pápežovi pri odpustkoch viacej o spásu duší než o peniaze, prečo zrušil predtým povolené listy o odpustkoch, keďže boli práve také účinné?
90. Chcieť tieto ostré a povážlivé námietky laikov iba násilím potlačiť a neutíšiť ich udaním dôvodov značí vydať cirkev a pápeža napospas posmechu nepriateľov a kresťanov robiť nešťastnými.
91. Keby odpustky boli bývali hlásané v duchu pápežovom a podľa jeho mienky, bolo by na tieto námietky ľahko odpovedať, ba vôbec by nikdy neboli vznikli.
92. Nech teda zmiznú všetci tí proroci, ktorí cirkvi Kristovej hovoria: „Pokoje, pokoje“, a pokoja niet.
93. Avšak iba tým prorokom sa musí dobre vodiť, ktorí cirkvi Kristovej vravia: „Križ, križ“, a križa predsa niet.
94. Kresťanov treba napomínať, aby sa usilovali nasledovať svoju hlavu – Krista – aj cez križ, smrť a peklo.
95. A nech sa viacej spoľahnú na to, vchádzať skrze mnohé súženia do kráľovstva nebeského, než na bezstarostný prelud, že je pokoj.

UŽ VYŠLO:

METODICKÉ LISTY

Základné postupy pri nakrúcaní neprofesionálnych filmov

TEXT: MILA TORMA LUDOVÍKOVÁ, ARD

1/2014

METODICKÉ LISTY

My sme mali muzikanti, my budeme pekne hrať!

K niektorým stárkam práce s detičkami a mládežníckymi ľudovými hudbami

TEXT: MILA TORMA LUDOVÍKOVÁ, PAUL TÓTH, MARINA PLATZHOUBA, PAVEL TÓTH, ANTONIUSZKA WITKOVA, ARD

2/2014

METODICKÉ LISTY

Tvorivé písanie

TEXT: PAULINA HANUSKOVICHOVA

3/2014

METODICKÉ LISTY

Výtvarné umenie ako inšpirácia pre tvorbu detí

TEXT: Mgr. KATRIKA PLATZHOUBA, PAUL

4/2014

METODICKÉ LISTY

Vstupujeme do sveta zvuku, otvárame uši, mysle i srdcia

TEXT: TOMAS BINKO, TÓTH PAVEL

1/2015

METODICKÉ LISTY

Hodnotenie zamestnancov: merať sa dá všetko okrem chaosu

TEXT: PAULINA HANUSKOVICHOVA, PAUL TÓTH, PAVEL TÓTH

2/2015

METODICKÉ LISTY

Hlasová rozcvička nielen pre najmenších

TEXT: ANITA ŠIMONOVICHOVA

3/2015

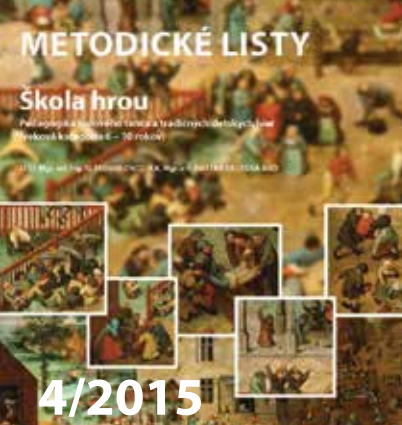
METODICKÉ LISTY

Škola hry

Prírodná a ľudová hra a tradičné hry detí a mládeže
Prvá kniha (2014) – 70 strán

TEXT: Mgr. MARIKA PLATZHOUBA, PAUL TÓTH, ANTONIUSZKA WITKOVA, ARD

4/2015

METODICKÉ LISTY

Ako sa stať dobrým moderátorom

TEXT: PAULINA HANUSKOVICHOVA, PAUL TÓTH, PAVEL TÓTH, ANTONIUSZKA WITKOVA, ARD

1/2016

METODICKÉ LISTY

Krajina a príroda a jej fotografovanie

TEXT: Mgr. MARIKA PLATZHOUBA, PAUL TÓTH, ANTONIUSZKA WITKOVA, ARD

2/2016

METODICKÉ LISTY

Hra s hudbou

TEXT: PAULINA HANUSKOVICHOVA, PAUL TÓTH, ANTONIUSZKA WITKOVA, ARD

3/2016

METODICKÉ LISTY

Životaschopné divadlo – koncept pre 21. storočie

Metodický materiál pre tvorcov živej divadelnej kultúry

TEXT: SILVESTER LAVRIN, DRAMATIK, REŽISÉR, DIVADELNÝ PEDAGÓG

4/2016

63. FOLKLÓRNY FESTIVAL

Východná

29. 6. – 2. 7. 2017

www.festivalvyhodna.sk